

ΔΙΕΘΝΕΣ ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ

Μετάφρασις ὑπὸ τοῦ κ. ΝΙΚ. Ι. ΠΟΛΥΖΟΥ

Μὲ τὴν ἰδρυσιν τοῦ Κέντρου Κοινωνικῶν Σπουδῶν, ἡ Ἀνωτάτη Σχολὴ Βιομηχανικῶν Σπουδῶν περιέλαβε εἰς τὸ πρόγραμμα τῶν οἰκονομικο-κοινωνικῶν μαθημάτων καὶ τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸ συνεργατισμὸν.

Ἡ κατάρτισις ἀνωτέρων στελεχῶν προοριζομένων διὰ κρατικὰς ὑπηρεσίας, δημοσίους ὀργανισμοὺς ἢ ἰδιωτικὰς ἐπιχειρήσεις, θὰ παρουσιάζε σοβαρὸν μειονέκτημα ἀγνοοῦσα τὸν περισσότερον διαδεδομένον τύπον συλλογικῆς οἰκονομικῆς ὀργανώσεως ὅχι μόνον εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς 103 χώρας τῆς ὑψηλῆς ὅπου ἀριθμεῖ ἓνα ἑκατομῦριον ὀργανώσεις καὶ 143 ἑκατομῦρια μέλη.

Ἐπιφορτιζοῦσα ἓνα ἐκ τῶν καθηγητῶν τῆς μετὰ φρασιν τοῦ «Coopération» τῆς Διεθνοῦς Ὄργανώσεως Ἐργασίας, κατόπιν ἐγκρίσεώς τῆς, ἡ Σχολὴ ἐκπληροῖ μίαν βασικὴν ἀποστολὴν τόσον ἔναντι τῶν σπουδαστῶν τῆς ὅσον καὶ ἔναντι τῶν πολυαριθμῶν Ἑλλήνων συνεταιριστῶν θέτουσα εἰς τὴν διάθεσίν των ἓνα ἐξαιρετὸν βοήθημα τοῦ διεθνοῦς ἐμπειρογνώμονος ἐπὶ τῶν συνεταιρισμῶν κ. Maurice Colombain.

Εὐχαριστεῖ πάντας τοὺς ὀπωσδήποτε συμβαλλόντας εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ δημοσιεύματος, ἀπὸ τὸν ἀποδόσαντα τοῦτο εἰς τὴν ἑλληνικὴν Καθηγητὴν κ. Νικόλαον Πολύζον, διδάσκοντα εἰς τὸ Κέντρον Κοινωνικῶν Σπουδῶν τὸ μάθημα περὶ συνεργατισμοῦ, μέχρι τῆς Ὑπηρεσίας Συνεταιριστικῆς Ἐκπαιδεύσεως τῆς Π.Σ.Ε.Γ.Σ. ἐκ τῆς ὁποίας προέρχεται τὸ σημεῖωμα διὰ τοὺς ἐν Ἑλλάδι σχολικοὺς συνεταιρισμοὺς καὶ ἡ ἑλληνικὴ βιβλιογραφία ἐπὶ τῶν συνεταιρισμῶν.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τὸ Διεθνὲς Γραφεῖον Ἐργασίας δὲν περιορίζει τὰς προσπάθειάς του εἰς τὸν τομέα τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως, ἢ ὅποια προσφέρει εἰς τὸν ἐργαζόμενον τὰ τεχνικὰ μέσα διὰ νὰ πραγματοποιῆ καλύτερον τὴν ἐργασίαν του. Ἡ ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευσις δὲν ἀντιπροσωπεύει παρὰ μίαν ἄποψιν τῶν καταβαλλομένων προσπαθειῶν διὰ νὰ καταστή ὁ ἐργαζόμενος ἱκανὸς νὰ ἀναλάβῃ

πλήρως τὰς κοινωνικὰς του εὐθύνας. Αἱ εὐθύναι αὐταὶ καθίστανται ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν σπουδαιότεραι, μὲ τὴν αὐξανσάν συμμετοχὴν τῶν ἐργαζομένων εἰς τὰς συλλογικὰς διαπραγματεύσεις καὶ εἰς πληθώραν μικτῶν ἢ τριμερῶν ὀργανισμῶν : ἐπιτροπὰς παραγωγῆς, συμβούλια προσδιορισμοῦ τῶν ἡμερομισθίων, συμβούλια ἐπιχειρήσεως κ.λ.π. Οὕτω, τὸ Δ.Γ.Ε. ἀνέλαβεν τὸ 1956 τὴν ἐκτέλεσιν ἐνὸς συστηματικοῦ προγράμματος ἐργατικῆς ἐκπαιδεύσεως. Ἡ δρᾶσις τοῦ Γραφείου εἰς τὸν τομέα αὐτὸν περιλαμβάνει τόσον τὴν ἄμεσον ὀργανῶσιν μαθημάτων ἢ συγκεντρώσεων μελέτης, ὅσον καὶ τὴν βοήθειαν διαφόρων ὀργανισμῶν ἢ συλλογικῶν ὀργάνων οἱ ὁποῖοι, εἰς τὸ διεθνὲς ἐπίπεδον ἢ εἰς τὰ ἐθνικὰ πλαίσια ἀπασχολοῦνται μὲ τὴν ἐργατικὴν ἐκπαίδευσιν.

Ἐντὸς τῶν πλαισίων τοῦ προγράμματος αὐτοῦ, τὸ Γραφεῖον ἐπεξεργάζεται, ἐκτὸς διαφόρων ζητημάτων ἀναγομένων εἰς τὴν ἄρμοδιότητα τῆς Δ.Ο.Ε., μαθήματα τῶν ὁποίων ἢ δημοσέσεις θὰ ἐπιτρέψῃ τόσον εἰς τοὺς διδάσκοντας ὅσον καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς μαθητὰς, νὰ διαθέτουν εὐχρηστο ἐργα εἰδικῶς ἐκπονηθέντα διὰ τὴν ἐργατικὴν ἐκπαίδευσιν.

Τὸ παρὸν ἀναφέρεται εἰς τὸν συνεργατισμὸν. Συνετάχθη ἀπὸ τὸν κ. Maurice Colombain, ὁ ὁποῖος ἐπὶ πολλὰ ἔτη διετέλεσε προϊστάμενος τῆς Ὑπηρεσίας Συνεταιρισμῶν καὶ Βιοτεχνίας τοῦ Δ.Γ.Ε.

Τὰ διαπραγματευόμενα δεκατέσσαρα μαθήματα, ἀρχίζουσι ἀπὸ τὰ πρῶτα βήματα τῆς συνεταιριστικῆς κινήσεως, περιλαμβάνουσι τὰ προβλήματα διαρθρώσεως καὶ διαχειρίσεως, ὡς καὶ τῆς συνεταιριστικῆς ἐκπαιδεύσεως, ἐπεκτείνονται εἰς τὰς σχέσεις μεταξὺ Κράτους καὶ συνεταιρισμοῦ καὶ γενικῶς εἰς τὸ σύνολον τῶν ἀπόψεων τοῦ εὐρυτάτου αὐτοῦ θέματος. Ὑπὸ τὴν ἐπιφύλαξιν ὠρισμένων προσομοιωτῶν αἱ ὁποῖαι εἶναι δυνατὸν νὰ κριθοῦν ἀναγκαῖαι διὰ νὰ ληφθοῦν ἀπ' εὐθείας ὑπ' ὄψιν ὠρισμένοι συνθηκαὶ ἐνὸς κοινωνικοῦ καὶ ὀικονομικοῦ περιβάλλοντος ἢ μιᾶς ὠρισμένης γεωγραφικῆς περιφερείας, τὰ μαθήματα αὐτὰ εἶναι δυνατὸν νὰ χρησιμοποιηθοῦν, εἴτε διὰ τὴν ἄμεσον διδασκαλίαν (διαλέξεις, τάξεις μετεκπαιδεύσεως, ἢ κύκλους σπουδῶν), εἴτε δι' ἐκπαίδευσιν δι' ἀλληλογραφίας. Ἀναλόγως τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ καὶ τῆς διατιθεμένης θέσεως διὰ τὰ συνεταιριστικὰ ζητήματα εἰς ἕνα γενικὸν πρόγραμμα ἐργατικῆς ἐκπαιδεύσεως, τὰ μαθήματα αὐτὰ εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπαρξέσουν ὡς ἐμφανίζονται ἢ νὰ χρησιμοποιήσων ὡς ἀποτελεσματικὸν μέσον διὰ μίαν περισσοτέρον ἐμπειριστατικὴν καὶ ἐξειδικευμένην ἔρευναν, χάρις εἰς τὰς ἀναφερομένας βιβλιογραφικὰς παραπομπὰς καὶ τὸ εἰς τὸ τέλος ἐκάστου μαθήματος παρατιθέμενον ἐρωτηματολόγιον. Πράγματι, τὸ ἐρωτηματολόγιον ἐπεκτείνεται ἐνίοτε πέραν τοῦ κειμένου τοῦ μαθήματος καὶ ὠρισμένοι ἐρωτήσεις ἀπευθύνονται, εἴτε εἰς τὴν προσωπικὴν σκέψιν τοῦ σπουδαστοῦ, εἴτε εἰς λεπτομερεστέρας γνώσεις αἱ ὁποῖαι εἶναι δυνατὸν νὰ ἀπαιτηθοῦν ἀπὸ τὴν συμπληρωματικὴν μελέτην τῶν προτεινομένων ἔργων.

Αἱ βιβλιογραφικαὶ παραπομπαὶ συνεκεντρώθησαν εἰς τὸ τέλος τοῦ βιβλίου, εἰς τρόπον ὅστε νὰ ἐμφανίζων ἕνα συνολικὸν κατάλογον εὐκόλως συμβουλευόμενον. Εἰς τὸ τέλος ἐκάστου μαθήματος εὑρίσκειται μία σειρὰ ἀριθμῶν οἱ ὁποῖοι παραπέμπουν εἰς τὸν κατάλογον αὐτὸν, παρουσιάζοντα ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον διὰ τὸν πραγματευόμενον τὸ θέμα.

Π Ρ Ω Τ Ο Ν Μ Α Θ Η Μ Α

ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΤΗΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΕΩΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΘΕΜΕΛΙΩΣΙΣ ΤΗΣ

Τὸ μάθημα αὐτὸ προὐρίσται νὰ διαπραγματευθῆ τὸν συνεργατισμὸν καὶ τὴν συνεταιριστικὴν κίνησιν ὑπὸ τὴν σημερινὴν ἀκριβῆ ἔννοιαν τῶν λέξεων αὐτῶν.

Ἐν τούτοις, δὲν εἶναι ἄσκοπον νὰ ὑπογραμμισθῆ κατὰ πρῶτον ὅτι ἡ λέξις συνεργατισμὸς ληφθεῖσα ὑπὸ τὴν ἄποψιν αὐτὴν δὲν εἶναι παρὰ μία ἰδιαίτερα ἐφαρμογὴ μιᾶς γενικωτέρας ἔννοιος.

ΠΡΩΤΟΓΟΝΟΙ ΚΑΙ ΠΑΤΡΟΠΑΡΑΔΟΤΟΙ ΜΟΡΦΑΙ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ

Εἰς τὴν εὐρείαν ἔννοιαν, συνεργατισμὸς, δηλ. ἔνωσις καὶ συντονισμὸς τῶν μέσων καὶ τῶν προσπαθειῶν ἐκάστου πρὸς μίαν κοινωνικὴν προσπάθειαν, ἀποβλέπουσαν εἰς ἀποτέλεσμα ἐπιδιωκόμενον ἀπὸ ὅλους, εἶναι μία ἐκδήλωσις τοῦ ἀνθρώπου ἢ ὁποῖα συναντᾶται εἰς ὅλας τὰς ἐποχάς, καὶ εἰς τὰς ἀρχαιότερας ἀκόμη τῆς ἀνθρωπότητος.

Εἰς τὰς πλέον πρωτογόνους κοινωνίας, ἐμφανίζεται ὑπὸ θρησκευτικὴν μορφήν, ἢ ὁποῖα εἶναι ἐπίσης προῖδν τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Βραδύτερον, διατηρεῖται διὰ τοῦ ἐθίμου ἢ ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν ἀκολουθούντων τὴν παράδοσιν ἀρχηγῶν.

Εἰς ἐκάστην περίπτωσιν ἐκφράζει τὴν ἐνστικτώδη ἀλληλεγγύην τῆς ὁμάδος. Αὐτὴν τὴν συνήθειαν ἀλληλοβοηθείας, διατηρουμένην ἀπὸ τὴν ἀνάγκην ποῦ ἔχει ὁ καθένας ἀπὸ ὅλους, τὴν ἐπανευρίσκομεν σήμερον θεθαίως ὑπὸ μορφᾶς πατροπαράδοτους ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ἄλλας μορφᾶς.

Εἰς τοὺς ἐργατικούς κύκλους, ἔχομεν τὴν συνδικαλιστικὴν δρᾶσιν, διὰ τῆς ὁποίας ὁ καθένας προσπαθεῖ νὰ ἐπιτύχῃ, ὄχι μόνον διὰ τὸν ἑαυτόν του, ἀλλὰ δι' ὅλους, τὰς καλυτέρας συνθήκας ἐργασίας καὶ διαβιώσεως· ἐκδήλωσις ἀλληλεγγύης εἶναι ἐπίσης ἡ βοήθεια ποῦ παρέχομεν εἰς πληγωμένον ἢ κινδυνεύοντα, εἶναι ἢ βοήθεια πρὸς μίαν οἰκογένειαν πληγείσαν ἀπὸ ἀσθένειαν, πένθος ἢ ἐξαθλίωσιν· εἶναι ἐπίσης ἀξιοσημείωτον ὅτι εἰς πολλὰς χώρας ἢ συνδικαλιστικὴ δρᾶσις ἔκανε τὴν πρώτην ἐμφάνισίν της ὑπὸ μορφήν ἐταιρείας ἀλληλεγγύης.

Εἰς τοὺς ἀγρότας ὅλου τοῦ κόσμου, ἡ φύλαξις τῶν κοπαδιῶν συχνὰ ἐξασφαλίζεται ἐκ περιτροπῆς ἀπὸ ἕκαστον τῶν κτηνοτρόφων. Τὸ θέρισμα καὶ τὸ ἀλώνισμα γίνονται συχνὰ ἀπὸ ὅλους τοὺς γείτονας ἡνωμένους εἰς μίαν ἀμοιβαίαν καὶ θεληματικὴν ἀγγαρείαν ποῦ ἢ παράδοσις τὴν κάνει ἠθικῶς ὑποχρεωτικὴν. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον εἰς τινὰς χώρας ἀνοίγονται τὰ φρέατα, κατασκευάζονται δεξαμεναί, ἀρδευτικοὶ αὐλακες, ἀνεγείρονται κατοικίαι.

Πρέπει νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ὅλα αὐτὰ τὰ ἔθιμα ἢ θεσμοὶ κατέληξαν πάντοτε ἢ εἶναι ἱκανὰ νὰ δώσουν τὴν εὐκαιρίαν νὰ γεννηθῆ ἕνας συνεταιρισμὸς με σύγχρονον μορφήν; Ὑπάρχουν περιπτώσεις ὅπου ἐπιβεβαιοῦται παρομοίᾳ ἱστορικῆ ἐξέλιξις ὅπως π.χ. οἱ τυροκομικοὶ συνεταιρισμοὶ τῆς ὄρεινῆς περιοχῆς τοῦ Ζουρὰ τῆς Γαλλίας τῶν ὁποίων ἡ ὑπαρξις ἀνέρχεται εἰς τὸν 13ον αἰῶνα. Ἐπίσης ἡ Ζάντρουγκα, ὁ συνεταιρισμὸς τῆς Γιουγκοσλαβίας, εἶναι ἡ λέξις ποῦ ὥριζε τὴν «μεγάλην σερβικὴν οἰκογένειαν», ἀπὸ τοὺς πλέον παλαιούς χρόνους ὅταν ἐνεφανί-

ζετο ως μία ομάδα ή οποία εξέλεγε τον αρχηγόν της και εξεμεταλλεύετο από κοινοῦ και ἐπὶ ἴσοις ὅροις ἓνα κτῆμα.

Συμβαίνει ἐπίσης ὠρισμένα πατροπαράδοτα ἔθιμα ἢ θεσμοὶ νὰ εἶναι ἐπαρκῶς ἔντονοι εἰς τρόπον ὥστε νὰ χρησιμεύουν ὡς βάσις διὰ τὴν δημιουργίαν συγχρονισμένων συνεταιρισμῶν, ὅπως π.χ. εἰς τὸ Περού ὅπου ἔγινε προσφυγή εἰς τὰς παλαιὰς ἰθαγενεῖς κοινότητας (Ayllus), καὶ εἰς τὸ Μεξικὸν ὅπου μετὰ τὴν ἀγροτικὴν μεταρρύθμισιν τοῦ 1910 ἀναδιωργανώθησαν τὰ παλαιὰ Ejidos.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, τὰ πανάρχαια αὐτὰ ἔθιμα καὶ θεσμοὶ μᾶς προσφέρουν ἓνα γενικώτερον διδάγμα. Καθιστοῦν καταφανῆ τὸ ἔνστικτον καὶ τὴν παράδοσιν τῆς ἀλληλοβοηθείας, τῆς κοινῆς δράσεως, τῆς ἀπὸ κοινοῦ κτήσεως καὶ διαχειρίσεως, πὸ ἐκδηλώνονται εἰς τὴν συνείδησιν καὶ εἰς τὴν λαϊκὴν ζωὴν ὄλων τῶν χρόνων καὶ ὄλων τῶν χωρῶν.

Αὐτὸ τὸ ἔνστικτον καὶ αὐτὴ ἡ παράδοσις θὰ βοηθήσουν διὰ νὰ ἐξηγησώμεν εἰς μεταγενέστερον μάθημα τοὺς συνεταιριστικούς κανόνες καὶ τὰ συνεταιριστικὰ ἔθιμα· ἐπιτρέπουν ὅμως ἀπὸ τώρα νὰ διδῶμεν τὴν ἀπαρχὴν καὶ τὴν καθαρῶς λαϊκὴν προῖθησιν τῆς συγχρόνου συνεταιριστικῆς κινήσεως.

Οἱ διέποντες τοὺς πατροπαράδοτους αὐτοὺς θεσμοὺς κανόνες ἄλλοι εἶναι ἀπλοῖ καὶ ἄλλοι σύνθετοι· σπανίως εἶναι δυνατὸν νὰ διατυπωθοῦν εἰς ὅρους συμβολαίου, ἀλλὰ ἐνσωματοῦνται κατὰ φυσικὸν τρόπον μὲ τὴν κανονικὴν συμπεριφορὰν τῶν ἀτόμων. Εἶναι ζωηροί, δηλ. εἶναι ἱκανοὶ νὰ προσαρμῶζονται πρὸς νέας συνθήκας καὶ νὰ ἐξελισῶνται ταυτοχρόνως μὲ τὴν κοινωνικὴν ὁμάδα ἢ ὁποῖα τοὺς ἐδημιούργησε· ἐὰν κατὰ τὴν γένεσίν των ἀντιπροσώπευον ἓνα πρωτόγονον κοινωνιστικὸν καθεστῶς, ἀκολούθως ἔλαβον τὴν μορφήν τῆς ἐπιβαλλομένης παραδόσεως καὶ τελικῶς, ὡς θὰ ἴδωμεν εἰς τὸ ἐπόμενον μάθημα, κατέληξαν εἰς τὴν ἐλευθέραν συμφωνίαν τῶν ἀτομικῶν θελήσεων.

ΕΜΦΑΝΙΣΙΣ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΩΣ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΩΣ ΑΜΥΝΗΣ

Ὅπως οἱ παλαιοὶ κοινωνικοὶ θεσμοί, ὁ σύγχρονος συνεταιριστικὸς θεσμὸς ἔλαβε τὴν γένεσίν του ἐντὸς τοῦ λαϊκοῦ περιβάλλοντος. Ὑπῆρξεν καὶ παραμένει ἓνα ὄργανον ἀμύνης, ἀνόδου καὶ χειραφετισμοῦ, ἐν ἀντιδράσει πρὸς τὰς συνθήκας τὰς ὁποίας ἐδημιούργησεν ἢ ἐξέλιξις τῆς ἐμπορικῆς οἰκονομίας (ἀνταλλακτικῆς οἰκονομίας).

Ὑπὸ μίαν μορφήν—κατ' ἀνάγκην ὑπερμέτρως ἀπλοποιημένην—ἡ ἐξέλιξις αὕτη θὰ ἠδύνατο νὰ περιγραφῆ ὡς κάτωθι :

Ἡ κλειστὴ οἰκονομία

Εἰς μίαν κλειστὴν οἰκονομίαν (ὅπως ὑπάρχουν ἀκόμη εἰς περιοχὰς ἀπομεμακρυσμένας τῶν μέσων συγκοινωνίας), δηλ. εἰς μίαν ἀνθρωπίνην κοινωνίαν ἢ ὁποῖα παράγει, ὅ,τι καταναλίσκει καὶ καταναλίσκει, ὅ,τι παράγει, οὐδὲν κοινωνικὸν πρόβλημα τίθεται, ὑπὸ τὴν σύγχρονον ἔννοιαν τοῦ ὄρου. Δὲν ὑπάρχει ζήτημα μισθῶν. Ἡ διάρκεια τῆς ἐργασίας δὲν εἶναι ἀντικείμενον ἀμφισβητήσεως· ἐπιβάλλεται ἀπὸ τὴν ἀνάγκην καὶ ἀπὸ τὰς περιστάσεις. Τὸ ὥράριον ἐργασίας δὲν ἀποτελεῖ ἀντικείμενον διακανονισμοῦ· ὁ καθένας παράγει, ὅταν δύναται, ὅταν θέλη, ὅταν

πρέπει. Δὲν ὑπάρχει ἀνεργία: ἡ παραγωγή πλησιάζει τὰς ἀνάγκας τῆς ομάδος. Ὅσον ἀφ' ὧν τὸν κινδύνου, τὰ ἀτυχήματα, τὴν ἀσθένειαν, τὸ γῆρας καὶ πᾶν ὅτι περιλαμβάνει σήμερον ἢ ἔννοια τῆς κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως, καλύπτονται ἀπὸ τὴν ἀπλῆν, τὴν φυσικὴν καὶ ἰσχυρὰν ἀλληλεγγύην τῆς ομάδος.

Ἐμφάνις τῆς ἐμπορικῆς οἰκονομίας καὶ τοῦ κοινωνικοῦ προβλήματος

Ἄλλὰ ὅταν, ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ὁ οἰκονομικὸς κύκλος εὐρύνεται, ὅταν οἱ ἄνθρωποι παράγουν διὰ νὰ πωλήσουν, ὅταν πρέπει νὰ πωλήσουν διὰ νὰ δυνήθουν νὰ ἀγοράσουν καὶ περισσότερον συχνά, νὰ ἀγοράσουν πρὶν πωλήσουν, δηλ. νὰ δανεισθῶν, τότε ὁ ἔμπορος καὶ ὁ τοκογλύφος (συχνά εἶναι ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον) ἐμφανίζονται μεταξὺ παραγωγῆς καὶ ἀγορᾶς.

Προσθευτικῶς, ὁ παραγωγὸς ἀποχωρίζεται τῶν μέσων τοῦ ἐργασίας, τοῦ προϊόντος τῆς ἐργασίας τοῦ καὶ τῶν τόπων ὅπου διατίθενται τὰ προϊόντα τῆς ἐργασίας του. Ὅταν ἡ διαδικασίᾳ περατοῦται, ὅταν ἓνας ἄλλος ἄνθρωπος, μιὰ σειρὰ ἀνθρώπων, βραδύτερον μιὰ δμᾶς ἀνθρώπων μεσολαβοῦν μεταξὺ τοῦ παραγωγῆς καὶ τῆς ἀγορᾶς, τὸ σύγχρονον κοινωνικὸν πρόβλημα ἔχει τεθῆ. Διότι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος κατέχει, ἢ ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι κατέχουν τὰ μέσα παραγωγῆς καὶ τὰ μέσα πού δδηγοῦν εἰς τὴν ἀγορὰν κατέχουν μίαν στρατηγικὴν θέσιν, πολλὴ ἰσχυρὰν, ἢ ὅποια, ταυτοχρόνως, εἶναι ἓνας σταθμὸς διοδίων. Πέριξ αὐτῆς τῆς στρατηγικῆς θέσεως καὶ αὐτοῦ τοῦ σταθμοῦ διοδίων, θέσεων κοινωνικῆς ἐπικρατήσεως καὶ οἰκονομικῆς ἐκμεταλλεύσεως, ἐξελίσσεται ἀκόμη καὶ σήμερον ἡ κοινωνικὴ πάλη.

Οἱ πρῶτοι συνεταιρισμοί

Οἱ πρῶτοι συνεταιρισμοὶ ὑπῆρξαν μιὰ ἀντίδρασις ἀμύνης, μιὰ προσπάθεια ἐπανακτῆσεως τῶν στρατηγικῶν θέσεων, τῶν «σταθμῶν διοδίων». Εἶναι χαρακτηριστικὸν ὅτι τὸ πλεῖστον ἐξ αὐτῶν συνεστήθησαν ἀπὸ κλωστοῦφαντουργούς, δηλ. ἀπὸ ἐργάτας τῶν κατ' οἶκον βιομηχανικῶν οἱ ὁποῖοι ἐδέχθησαν πρῶτοι τὰ σκληρὰ κτυπήματα τῆς ἐξελίξεως τῆς ἐμπορικῆς οἰκονομίας καὶ τῆς «βιομηχανικῆς ἐπανάστασεως».

Πράγματι, διὰ νὰ ἀνοίξουν τὴν ὁδὸν πρὸς τὰς ἀγορὰς οἱ κλωστοῦφαντουργοὶ συνέστησαν τοὺς πρῶτους συνεταιρισμοὺς εἰς τὴν Σκωτίαν (Fenwick, 1761, Govan 1777, Darvel, 1840), εἰς τὴν Γαλλίαν (Λυών, 1835), εἰς τὴν Ἀγγλίαν (Rochdale 1844), εἰς τὴν Γερμανίαν (Chemnitz, 1845).

Εἶναι χαρακτηριστικὸν ἐπίσης ὅτι, ἀναζητῶντες μίαν λύσιν τοῦ κοινωνικοῦ προβλήματος, οἱ οὐτοπισταὶ τῆς ἐποχῆς ὠνειροπώλουν τὴν δημιουργίαν οἰκονομικο-κοινωνικῶν ομάδων μὲ δάσιν τὴν αὐτάρκειαν, δηλ. ἀνεξήττον τὸν ἀπωλεσθέντα παράδεισον τῆς κλειστῆς οἰκονομίας. Εἶναι ἀκόμη περισσότερον ἀξιοσημείωτον ὅτι οἱ «Σκαπανεῖς τῆς Ροτσντέιλ», περίφημοι διὰ τὸ πρακτικὸν τῶν πνεύμα, ἔθεσαν κατ' ἀρχὰς ὡς σκοπὸν τοῦ συνεταιρισμοῦ τῶν τὴν δημιουργίαν ἢ τὴν βοήθειαν πρὸς δημιουργίαν παρομοίων ομάδων, τῶν ὁποίων τὰ μέλη θὰ ἦσαν ταυτοχρόνως ἔμποροι, παραγωγοὶ καὶ ἐργοδότες διὰ λογαριασμὸν τῶν.

Ἡ ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποῖαν συνεστήθησαν οἱ πρῶτοι συνεταιρισμοί, τὸ περιβάλλον ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐξεπήδησαν, οἱ ἄμεσοι καὶ οἱ ἀπώτεροι σκοποὶ τοὺς

όποιους έταξαν, ή νοσταλγία, τέλος, τής κλειστής οικονομίας χαρακτηρίζουν απόλυτως τήν ανάγκην ή οποία τούς έδημιούργησεν : όπως τò σύγχρονον γενικόν κοινωνικόν πρόβλημα, είναι και αυτοί τò προΐδν τής έμπορικῆς οικονομίας τήν στιγμήν καθ' ήν αβτη απέτελειώσε τήν διάσπασιν τής οικονομικῆς και κοινωνικῆς ίσορροπίας τών οικιακῶν κοινοτήτων και υπέβαλλε τὰς λαϊκάς τάξεις εἰς μίαν πίεσιν τήν οποίαν ή «βιομηχανική επανάστασις» κατέστησεν επί μάλλον και μάλλον ανυπόφορον.

ΠΩΣ ΕΔΗΜΙΟΥΡΓΗΘΗΣΑΝ ΚΑΙ ΑΝΕΠΤΥΧΘΗΣΑΝ ΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟΙ ΘΕΣΜΟΙ

Η υπόμνησις τής λαϊκῆς προελεύσεως τοῦ συνεταιριστικοῦ θεσμοῦ δέν σημαίνει ὅτι ή συνεταιριστική κίνησις ανεπτύχθη μακρὰν πάσης σκέψεως και πάσης έξωτερικῆς επιδράσεως.

Κατά τò τελευταίον τρίτον τοῦ 18ου αἰῶνος, είναι ἀληθές, ὅτι ἐνεφανίσθησαν σποραδικῶς συνεταιρισμοί ἐδῶ και ἐκεἶ, χωρὶς ἰδεολογικὰς επιδράσεις, ἀπλῶς και μόνον ὡς προσπάθεια τών λαϊκῶν τάξεων διά νὰ επανακτήσουν τήν οικονομικὴν δραστηριότητα, τής οποίας εἶχον στερηθῆ, και διά νὰ κατακτήσουν ἐκ νέου, ἐν μέρει τοῦλάχιστον, τήν ἀπωλεσθεῖσαν ἀνεξαρτησίαν.

Ἄλλά, ἀπὸ τò δεύτερον ἀκόμη τέταρτον τοῦ 19ου αἰῶνος ὁ ρεαλισμὸς και ή πρακτικὴ σκέψις τών ἰδρυτῶν τών συνεταιρισμῶν εὔρέθησαν ἀνεμεμιγμένοι με γενικὰς ἀπόψεις τής κοινωνικῆς μεταρρυθμίσεως.

Οἱ χαμηλοὶ μισθοί, ή ἀνοδος τοῦ κόστους ζωῆς, ή νόθευσις τών τροφίμων, ή ἀνεργία και αἱ μακροχρόνιοι ἡμέραι ἐργασίας (και διά τὰς γυναῖκας και διά τὰ παιδιὰ), γενικῶς ή αὔξανόμενη τότε ἐξαθλίωσις τών λαϊκῶν τάξεων δέν ἐπροκάλεσαν μόνον διαταραχὰς και ἀπεργίας, ἀλλὰ ἐξήγειρον ἐπίσης τήν συγκίνησιν και τήν σκέψιν τών μελετητῶν τών κοινωνικῶν ζητημάτων και τών φιλανθρωπῶν. Ἐκπρόσωποι τής σκέψεως και φιλανθρωπικῶν αἰσθημάτων, οἱ μὲν δξυδερκεῖς, οἱ δὲ οὔτοπισταί, ἐπεχείρησαν νὰ ἀναζητήσουν διά τὰ νέα προβλήματα πρακτικὰς λύσεις ή νὰ δημιουργήσουν φιλόδοξα συστήματα κοινωνικῆς ὀργανώσεως.

Ἡ κίνησις τών ἰδεῶν

Εἰς τήν Ἄγγλιαν ὁ Robert Owen (1771-1858) ἐφευρίσκει και δημιουργεῖ ἡμι-αγροτικὰς και ἡμι-βιομηχανικὰς κοινότητας, στηριζομένας εἰς τήν ἰδίαν αὐτῶν ἐπάργειαν. Ὁ ἰατρὸς William King (1786-1865) συμβάλλει εἰς τήν διάδοσιν τής θεωρίας τοῦ Owen, ἀλλὰ με ἀντιλήψεις περισσότερον ἀπλᾶς και με ἀποτελέσματα περισσότερον πρακτικὰ.

Εἰς τήν Γαλλίαν, ὁ ἐμποροῦπάλληλος Charles Fourier (1772-1837) δημοσιεύει τò κυριώτερον ἔργον του, *Traité de l' Association Domestique Agricole* (1822), εἰς τò ὁποῖον περιγράφει ἐξονυχιστικὰ μίαν περίπλοκον κοινωνιστικὴν ὀργανῶσιν, τήν οποίαν ὀνομάζει «Phalanstère»· ἐπιδεικνύει, ἐξ ἄλλου, φωτεινὴν κριτικὴν τής κοινωνικῆς ὀργανώσεως, τοῦ ἐμπορίου και τοῦ ἀθεμίτου ανταγωνισμοῦ. Εἰς τήν ἐξειδικεύσιν τής ἐργασίας ἀντιτάσσει τήν θεωρίαν του τής «ἐλκυστικῆς ἐργασίας». Εἰς τήν ἰδίαν χώραν ή «συλλογικὴ» («associationniste») ἰδέα, ἀναπτύσσεται ὑπὸ διαφόρους μορφὰς ἀπὸ τὸν Saint-Simon (1760-1825) και

ἀπὸ τοὺς μαθητὰς του: *Enfantin, Bazard, P. Leroux, Louis Blanc*, κλπ. Ἀπὸ τὸν *Proudhon* (1809-1895) ὁ ὁποῖος διὰ τῆς *Mutualité* καὶ τῆς «*δωρεᾶν πίστεως*», ἐπιδιώκει τὴν ἐκ νέου κατάκτησιν τῆς ἀγορᾶς τοῦ χρήματος. Ἀπὸ τὸν *Buche* (1796-1865) ὁ ὁποῖος ἐγκατέλειψε τὴν θεωρίαν τοῦ *Saint-Simon*, διὰ νὰ προπαγανδίσῃ τὴν ἰδέαν τοῦ ἀναπαλλοτριώτου συλλογικοῦ κεφαλαίου καὶ τῶν συνεταιρισμῶν παραγωγῆς⁽¹⁾.

Εἰς τὴν Γερμανίαν ὁ *Victor-Aimé Huber* (1800-1869), ὁ ὁποῖος ἐταξίδευσεν πολὺ καὶ ἐμελέτησεν τὰ πρῶτα θέματα τῆς συνεταιριστικῆς κινήσεως εἰς τὴν Ἑγγλίαν, τὴν Γαλλίαν καὶ τὸ Βέλγιον, φρονεῖ καὶ διδάσκει (διὰ τῶν δημοσιευμάτων του ἀπὸ τὸ 1851) ὅτι ὁ συνεταιρισμὸς εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ στοιχεῖα τοῦ μεγάλου κοινωνικοῦ προβλήματος· ὁ *Schulze-Delitzsch* (1808-1883) γίνεται ὁ ἀπόστολος τοῦ ἀστικοῦ πιστωτικοῦ καὶ τοῦ βιοτεχνικοῦ συνεταιρισμοῦ· ὁ *F. W. Raiffeisen* (1818-1888) τοῦ γεωργικοῦ πιστωτικοῦ συνεταιρισμοῦ⁽²⁾.

Ἡ πολιτικὴ ἀναταραχὴ

Ἡ περίοδος αὕτῃ τῆς ἐντόνου σκέψεως ἐπὶ τοῦ κοινωνικοῦ προβλήματος εἶναι ἐπίσης μία περίοδος ζωηρῶν πολιτικῶν ἀγώνων διὰ τὴν ἀναγνώρισιν ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῶν λαϊκῶν δικαιωμάτων καὶ διὰ τὴν κατάκτησιν τοῦ δικαιώματος ψήφου δι' ὅλους. Εἰς τὴν Ἑγγλίαν, ἐμφανίζεται ἡ κίνησις «*chartiste*», αἱ ἀναταραχαὶ εἰς τὴν *Galles*. Εἰς τὴν ἡπειρωτικὴν Εὐρώπην, αἱ ταραχαὶ καὶ αἱ ἐπαναστάσεις τοῦ 1830 καὶ τοῦ 1848· εἶναι ἐπίσης ἡ περίοδος κατὰ τὴν ὁποίαν αἱ νέαι κοινωνικαὶ θεωρίαι (ὁ «*κοινωνικὸς χριστιανισμὸς*» εἰς τὴν Ἑγγλίαν) καὶ αἱ πρῶται σοσιαλιστικαὶ θεωρίαι («*κοῦτοπικὸς σοσιαλισμὸς*» εἰς τὴν Γαλλίαν) διαμορφώνονται καὶ ξεπηδοῦν εἰς τὸν πολιτικὸν στίβον.

Ἐκτοτε, εἰς αὐτὴν τὴν ἀτμόσφαιραν τῆς ζυμώσεως τῶν ἰδεῶν καὶ τῆς λαϊκῆς ἀναταραχῆς θὰ συνεχισθῇ ἀναπτυσσομένη ἡ συνεταιριστικὴ κίνησις.

Ἐργατικὴ κίνησις

Τὸ ἐνοστικὸν καὶ ἡ λαϊκὴ παράδοσις τῆς ἀλληλοβοηθείας καὶ τῆς συλλογικῆς ὀργανώσεως, περνοῦν, ἐν μέρει τοῦλάχιστον, ἀπὸ τὸν μῦλον μιᾶς θεωρίας· τῆς «*συλλογικῆς*» («*associationniste*») θεωρίας. Οἱ ἐργάται ἐνώνονται εἰς ἑταιρείας ἀλληλεγγύης, κατόπιν εἰς ὀργανώσεις «*ἀντιστάσεως*», τέλος, εἰς συνδικάτα, καθ' ὅν χρόνον δημιουργοῦνται ἢ σκιαγραφεῖται ἡ δημιουργία καταναλωτικῶν συνεταιρισμῶν, ὅπως τὸ «*Ἄρτοποιεῖον Ἀλληλεγγύης*» (Γενεύη 1837), τὸ «*Ἀληθινὸν Ἄρτοποιεῖον*» (Παρίσιοι 1839), καὶ μερικοὶ ἐργατικοὶ συνεταιρισμοὶ παραγωγῆς (Παρίσιοι, 1831, 1832).

Τὸ «*μίγμα* αὐτὸ τοῦ αὐθορμήτου συνδικαλισμοῦ, τοῦ φουριερισμοῦ καὶ τοῦ

1) Εἰς τὴν ἀπαριθμησιν αὐτῶν τῶν μεγάλων ὀνομάτων δὲν πρέπει νὰ παραλείψωμεν, διὰ μίαν ἐποχὴν περισσότερον πρόσφατον τὸν *Charles Gide* (1847-1932) καὶ τὸν *Georges Fauquet* (1873-1953).

2) Βραδύτερον, εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὁ *Luzzatti* (1841-1927) καὶ ὁ *Wollembourg* (γεννηθεὶς τὸ 1883) ἐνεπνεύσθησαν, ὁ πρῶτος ἀπὸ τὸν *Schulze-Delitzsch*, ὁ δεῦτερος ἀπὸ τὸν *Raiffeisen*.

ζακομπινισμού», εμφανίζεται κατά την σύστασιν τὸ 1835 τοῦ καταναλωτικοῦ συνεταιρισμοῦ τῆς Λυῶνος ὑπὸ τὸν χαρακτηριστικὸν τίτλον τὸ «'Αληθινὸν Κοινωνικὸν Ἐμπόριον». Ὁ κυριώτερος πρωτοστάτης, Michel Dorrien, εἶναι παλαιὸς ὀπαδὸς τοῦ Saint Simon τοῦ ἐγίνε φουριεριστῆς. Τὰ ἰδρυτικὰ μέλη του ἀνήκουν εἰς μίαν μυστικὴν συνδικαλιστικὴν ὀργάνωσιν ἢ ὁποῖα ἔλαβε μέρος κατὰ τὴν στάσιν τοῦ 1834.

Τὸ αὐτὸ μίγμα ἰδεολογίας καὶ δράσεως παρατηρεῖται καὶ μεταξὺ τῶν περιφήμων «Δικαίων Σκαπανέων τῆς Ροσντέιλ». Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν εἶναι ὀπαδοὶ τοῦ Owen ἢ ὑψίστανται τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἰδεῶν του. Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς σημαίνοντας ἔλαβον μέρος εἰς μίαν ἀπεργίαν καὶ εἰς τὴν κίνησιν τῶν Chartistes. Αἱ ἰδεολογικαὶ τῶν ἀνησυχία ἐμφανίζονται εἰς τὸ πρόγραμμά των τὸ ὁποῖον προβλέπει κυρίως ὅτι: «... Εὐθὺς ὡς θέλει καταστῆ δυνατόν, ὁ συνεργατισμὸς θὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῶν μέσων παραγωγῆς, διανομῆς, ἐκπαιδεύσεως καὶ κυβερνήσεως, ἢ, μὲ ἄλλα λόγια, εἰς τὴν σύστασιν μιᾶς αὐτονομοῦ οἰκιακῆς κοινότητος κοινῶν συμφέροντος, ἢ θὰ βοηθήσῃ ἄλλας ὀργανώσεις διὰ νὰ συστήσουν παρομοίας κοινότητας». Ἀλλὰ, θαδίζοντες πρὸς τὸν ἀπώτερον αὐτὸν σκοπὸν, δὲν παρέλειψαν, χάρις εἰς τὴν πρακτικὴν των διαίτησιν, ν' ἀντιμετωπίσουν τὰς παρούσας ἀνάγκας. Αὐτὸ ἐξησφάλισε τὴν ἐπιτυχίαν των, ἐπιτυχίαν ἢ ὁποῖα ἐγνωρίσεν ὄλην τὴν ἀξίαν ἐνὸς παραδειγματικοῦ πειραματισμοῦ.

Αἱ γενικαὶ συνθήκαι ἐντὸς τῶν ὁποίων ἐμφανίζονται οἱ συνεταιρισμοὶ τῆς Λυῶνος καὶ τῆς Ροσντέιλ δὲν ἐπιδροῦν μόνον εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῶν συνεταιρισμῶν αὐτῶν. Συμβάλλουν εὐρύτερον διὰ νὰ ἐρμηνευθῇ ἡ συνεταιριστικὴ ἀνάπτυξις ἢ ὁποῖα ἐνεφανίσθη εἰς τὰς διομηχανικὰς χώρας μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 19ου αἰῶνος.

Τὸν σύνδεσμον μεταξὺ ἐργατικῆς καὶ συνεταιριστικῆς δράσεως ἐπανευρίσκωμεν ἐξ ἄλλου εἰς τὴν σύγχρονον ἐποχὴν. Σήμερον, εἰς τὸ πλεῖστον τῶν χωρῶν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, ὅπως, εἰς τὸ Ἰσραήλ, εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας καὶ εἰς τὰς δημοκρατίας τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς, ἡ συνεταιριστικὴ κίνησις εὐρίσκει γενικῶς ὑποστήριξιν, κάποτε προώθησιν ἢ ἀκόμη καὶ τὴν γένεσιν τῆς εἰς τοὺς συνδικαλιστικοὺς κύκλους.

Ὁ σύνδεσμος μεταξὺ τοῦ συνεταιριστικοῦ ἰδανικοῦ διὰ τὴν κοινωνικὴν μεταρρύθμισιν καὶ τῶν ἀνησυχιῶν ἐπὶ τοῦ θρησκευτικοῦ καὶ ἠθικοῦ ἐπιπέδου εἶναι ἓνα ἄλλο χαρακτηριστικὸν ποῦ ἐμφανίζεται ἀπὸ τὰ πρῶτα δῆματα τῆς συνεταιρικῆς κινήσεως καὶ διατηρεῖται ὑπὸ τὴν μίαν ἢ ἄλλην μορφήν μέχρι σήμερον. Ἐὰν ὁ R. Owen εἶναι ἄθεος, οἱ W. King, Buchez, Huber, Raiffeisen, Luzzati, Ch. Gide, εἶναι θαυτάτα ἐπηρεασμένοι ἀπὸ τὸ θρησκευτικὸν πνεῦμα: ἐπιδιώκοντες τὴν κοινωνικὴν ἀπελευθέρωσιν, ἔχουν τὸ συναίσθημα ὅχι μόνον ὅτι διακηρύσσουν μίαν νέαν οἰκονομίαν, ἀλλὰ ἐπίσης ἓνα νέον εὐαγγέλιον. Εἰς τινὰς χώρας, αἱ Ἐκκλησιαστικαὶ Ἀρχαὶ παρέτεινον τὴν παράδοσιν αὐτήν. Εἰς τινὰς δημοκρατίας τῆς Ν. Ἀμερικῆς ἡ συνεταιριστικὴ κίνησις στηρίζεται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Εἰς τὸν Καναδᾶν, κυρίως εἰς τὸ Κεμπέκ καὶ τὰς παραθαλασσίους ἐπαρχίας, ἡ ἀνάπτυξις τῆς ὀφείλεται κατὰ πολὺ εἰς τὸν καθολικὸν κληρὸν. Εἰς τὸ Βέλγιον,

εις την Ἰταλίαν, εις την Ὀλλανδίαν ὑπάρχουν μάλιστα θρησκευτικαὶ συνεταιριστικαὶ κινήσεις.

Πάντοῦ, ἄλλωστε, ἡ συνεταιριστικὴ κίνησις ὑποστηρίζει διττὴν προσφέρει ὄχι μόνον νέας ἀρχὰς οικονομικῆς ὀργανώσεως, ἀλλὰ καὶ μίαν νέαν ἔννοιαν τῶν ἀνθρωπίνων σχέσεων, μίαν νέαν κοινωνικὴν ἠθικὴν.

Μερικαὶ εἰδικαὶ περιπτώσεις γενέσεως καὶ ἀναπτύξεως συνεταιρισμῶν

Εἰς τὰς περισσοτέρας χώρας τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ, ὁ συνεταιριστικὸς θεσμὸς ἐξεπήδησεν ὡς αὐθόρμητος ἀντίδρασις κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἤττον πολύπλοκος καὶ ὡς αὐτόνομος προσπάθεια. Ἄλλὰ δὲν συνέβη παντοῦ τὸ αὐτό, οὔτε εἰς αὐτὴν ἀκμὴν τὴν Εὐρώπην. Ὁ πλέον διαδεδομένος τύπος τοῦ συνεταιρισμοῦ: ὁ γεωργικὸς πιστωτικὸς καὶ ἀποταμιευτικὸς συνεταιρισμὸς, ἐδημιουργήθη χάρις εἰς τὴν πρωτοβουλίαν, τὸ ἐφευρετικὸν πνεῦμα καὶ τὴν προσαρμογὴν ἑνὸς δημάρχου τῆς Ρενανίας, τοῦ Ραϊφάιτzen. Εἰς τὴν Βουλγαρίαν ἡ συνεταιριστικὴ κίνησις εἶναι ἔργον αὐτῶν τῶν κυβερνητικῶν κύκλων μὲ θάσιν ἐν μέρει τὴν παράδοσιν ἑνὸς παλαιοῦ μουσουλμανικοῦ θεσμοῦ (τῆς σιταποθήκης). Εἰς τὴν Φιλανδίαν, βπου ἀνεπτύχθη ἕνα ἀπὸ τὰ ἰσχυρότερα καὶ τὰ πλέον ἀποτελεσματικὰ συνεταιριστικὰ κινήματα, ἡ πρωτοβουλία προήλθεν ἀπὸ μίαν δμάδα διανοουμένων. Εἰς τὴν Οὐγγαρίαν προήλθεν ἀπὸ τὴν ἐργοδοτικὴν ἀριστοκρατίαν.

Ἐνδιαφέρει ἐν πάσῃ περιπτώσει νὰ διαπιστωθῇ διττὴ, εἰς τὰς χώρας αὐτάς, ὁ συνεταιριστικὸς θεσμὸς δὲν εὔρε τὴν ὀριστικὴν του μορφήν καὶ τὴν ζωτικότητά του παρὰ τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἡ πρώτη ὄθησις ἀπηλλάγη ἀπὸ τὴν ἄνωθεν προστασίαν καὶ προσεταιρίσθη τὰ ἰσχυρὰ ἐλατήρια τῆς λαϊκῆς συνειδήσεως.

Ἄλλαχοῦ, εἰς τὴν Ἀσίαν, τὴν Ἀμερικὴν, εἰς τὰς χώρας αἱ ὁποῖαι μετέχουν ἢ μετέσχον τῆς βρετανικῆς Κοινοπολιτείας, οἱ ἀναλαμβάνοντες τὴν ἀποστολὴν νὰ ἐνθαρρύνουν καὶ νὰ κατευθύνουν τὴν συνεταιριστικὴν κίνησιν μέχρις ὅτου δυνηθῇ νὰ ἀναπτυχθῇ δι' ἰδίῶν αὐτῆς δυνάμεων, εἶναι αἱ εἰδικαὶ κρατικαὶ συνεταιριστικαὶ ὑπηρεσίαι.

Εἰς τὴν Ἰαμαϊκὴν, τὴν πραγματικὴν ὄθησιν ἔδωκε ἀπὸ τὸ 1943 ἡ ἐπιφορτισμένη μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν συνεταιρισμῶν Ἐπιτροπή. Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἡ Ἐπιτροπὴ αὐτὴ συνεκέντρωσε τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν φιλανθρωπικῶν ὀργανώσεων, τῶν ἐπαγγελματικῶν σωματείων, τοῦ κολλεγίου Ἁγίου Γεωργίου, τῶν ἐνδιαφερομένων διοικητικῶν ὑπηρεσιῶν. Βραδύτερον, ἀντεπροσωπεύθησαν εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν αὐτὴν αἱ συσταθεῖσαι συνεταιριστικαὶ ὁμοσπονδία. (Προσφάτως συνεστήθη μία καθαρῶς κρατικὴ συνεταιριστικὴ ὑπηρεσία).

Εἰς τινὰς χώρας τῆς Ἀσίας (Βερμανία, Κεϋλάνη, Ἰνδία), προσανατολίζονται πρὸς ἀνάλογον λύσιν: τὰ ἐπὶ ἔθνικῶν πλαισίων συνεταιριστικὰ συμβούλια (μὲ τοπικὰς ἐπιτροπὰς), εἰς τὰ ὁποῖα ἀνατίθεται ἡ ἐπεξεργασία καὶ ἡ ἐκτέλεισις τῶν προγραμμάτων συνεταιριστικῆς ἐκπαιδεύσεως, ἔχουν μικτὴν σύνθεσιν περιλαμβάνοντα ἀντιπροσώπους τῶν ἐνδιαφερομένων ὑπουργείων, τῶν πανεπιστημίων, τῶν συνεταιριστικῶν ὀργανώσεων.

Συμβολή τῆς νομοθεσίας

Οδοιῶδεις κανόνες τῶν συνεταιριστικῶν θεσμῶν εἶναι προγενέστεροι ὢλων τῶν νομοθεσιῶν ἐπὶ τοῦ συνεργατισμοῦ. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ὡς γνωστόν, ἀπὸ τὸ 1760 οἱ ἐργάται τοῦ Woolwich καὶ τοῦ Chatham διέθετον ἰδικὸν τῶν ἀλευρό-μυλον, ἀλλὰ μόνον ἐνενήκοντα ἔτη βραδύτερον, ἤτοι τὸ 1852, ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τοῦ νόμου τὸ δικαίωμα τῆς συλλογικῆς ἰδιοκτησίας καὶ οἱ συνεταιρισμοὶ ἀπέκτησαν τὴν νομικὴν προσωπικότητα (τὴν ὁποίαν δὲν εἶχον οἱ λειτουργοῦντες τὸ 1830 τριακόσιοι περίπου συνεταιρισμοί).

Εἰς τὴν Γερμανίαν οἱ συνεταιρισμοὶ ἔλαβον νομικὴν ὑπόστασιν τὸ 1867 καὶ εἰς τὴν Γαλλίαν βραδύτερον. Εἰς τὴν Αὐστρίαν ὁ νόμος περὶ συνεταιρισμῶν ἐδημοσιεύθη μόνον τὸ 1873. Οἱ συνεταιρισμοὶ πολλῶν χωρῶν, ὅπως τοῦ Βελγίου, τῆς Οὐγγαρίας, τῆς Ὀλλανδίας, τῆς Ἑλβετίας, ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐρρυθμίζοντο νομικῶς ὑπὸ τοῦ ἐμπορικοῦ Κώδικος. Ἡ Νορβηγία καὶ ἡ Δανία δὲν ἔχουν εἰδικὴν συνεταιριστικὴν νομοθεσίαν. Ἐν τούτοις, εἰς τὰς ἐξευρωπαϊκὰς χώρας αἱ ὁποῖαι προσφάτως ἠνοίχθησαν εἰς τὸν συνεργατισμόν, σχεδὸν πάντοτε ἡ πρόοδος τῆς συνεταιριστικῆς κινήσεως συμπίπτει μὲ τὴν θέσπισιν μιᾶς καλῆς νομοθεσίας.

Σ Υ Μ Π Ε Ρ Α Σ Μ Α

Ἐπειδὴ ἐξεθέσαμεν ἐπιτροχάδην, τὰς παραδόσεις καὶ τὰς ἀνάγκας, τὰ προβλήματα καὶ τὰς ἐπιδιώξεις, τὰς αὐθορμήτους παρορμήσεις καὶ τὴν προσπάθειαν σκέψεως ποὺ προέκυψαν ἀπὸ τὴν συνεταιριστικὴν κίνησιν καὶ τῆς προσέδωσαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὴν σύγχρονον ἐμφάνισιν, ἃς δοκιμάσωμεν νὰ κατατάξωμεν τὰ στοιχεῖα αὐτὰ ἀναλόγως μὲ τὴν ἀντίστοιχον σημασίαν τῶν.

Ὁ συνεργατισμὸς ὑπὸ τὴν σύγχρονον ἔννοιαν ἐγεννήθη κατ' ἀρχὰς εἰς τὸν δυτικὸν κόσμον. Ἐπεκτείνων τοὺς λαϊκοὺς θεσμοὺς ἀλληλοβοηθείας ποὺ προσαρμόζει προσδευτικῶς μὲ τὴν ἐπαφὴν τῶν ἐναλλασσομένων οἰκονομικῶν καὶ κοινωνικῶν γεγονότων, ἐμφανίζεται ὡς ἀντίδρασις κατὰ τῶν καταχρήσεων τοῦ ατομισμού, καταλήγοντος εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον.

Δρῶν ψηλαφητὶ καὶ διὰ μέσου σφαλμάτων, προσδιορίζει βαθμιαίως τοὺς κανόνας ὀργανώσεώς του.

Ταυτοχρόνως, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν μεγάλων κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν κινήσεων καὶ διὰ τῆς μεσολαθήσεως ἀνθρώπων τῆς σκέψεως, τὸ συνεταιριστικὸν δόγμα καί, βραδύτερον, ἡ συνεταιριστικὴ θεωρία ἀνοικοδομοῦνται καὶ καθίστανται ἱκαναὶ νὰ διαφωτίζουσιν. Ἡ εἰδικὴ καὶ πολύτιμος συμβολὴ τῶν φιλοσόφων, τῶν οἰκονομολόγων, τῶν κοινωνιολόγων, δὲν ἔγκειται εἰς τὰ συστήματα ποὺ ἐπεξεργάσθησαν, ἀλλὰ εἰς τὸ ὄργανον διαφωτίσεως, σκέψεως καὶ διαπαιδαγωγήσεως ποὺ ἐσφυρηλάτησαν. Ὁ συνεργατισμὸς, δὲν ἐξῆλθεν πανέτοιμος ἀπὸ τὸν ἐγκέφαλον μιᾶς ἰδιοφυΐας.

Ταυτοχρόνως, νομικοί, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ δραστηριότερος ἀναμφιβόλως εἶναι ὁ Schulze-Delitzsch, καταβάλλον προσπάθειαν διὰ νὰ δώσουν ὡς στήριγμα εἰς τὴν πρακτικὴν ἐφαρμογὴν καὶ τὴν διάρθρωσιν τῶν συνεταιρισμῶν μίαν νομοθεσίαν προσηρμοσμένην εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν φύσιν. Πρόκειται περὶ μιᾶς δάσεως ἢ

ὅποια (ἐκτὸς σπανίων ἐξαίρεσεων) εἶναι δυσχερὲς σήμερον νὰ μὴ χρησιμοποιηθῆται. Ἄλλὰ ἡ νομοθεσία δὲν ὑπῆρξε καλὴ καὶ δὲν ἐπροκάλεσεν ἐπιτυχῆ ἀποτελέσματα παρὰ μόνον ὅπου καὶ καθ' ὃ μέτρον ἠδυνήθη νὰ προσδώσῃ μίαν ὀρθὴν νομικὴν ἔκφρασιν εἰς τοὺς διαμορφωμένους ἀπὸ τὸ συνεταιριστικὸν ἔθιμον κανόνας.

Κατὰ συνέπειαν, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ἐν περιλήψει, ὅτι ἡ συνεταιριστικὴ κίνησις, λόγῳ προελεύσεώς της, λόγῳ τῶν θεμελιωδῶν της ἀρχῶν, λόγῳ τοῦ περιβάλλοντος ἐντὸς τοῦ ὁποίου κυρίως ἀνεπτύχθη, λόγῳ τῶν ἀναγκῶν εἰς τὰς ὁποίας προσεπάθησε νὰ ἀνταποκριθῆ, εἶναι μία κίνησις λαϊκὴ ὅπως ἐλέχθη ἀπὸ τὸν Dr. Fauquet, «πρόκειται περὶ κινήσεως ποῦ προέρχεται ἀπὸ τὸν λαὸν καὶ χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν δρᾶσιν».

Ἐρωτηματολόγιον

1. Πῶς ἐξηγεῖτε τὰς πρακτικὰς ἐκδηλώσεις τῆς ἀλληλεγγύης;
2. Γνωρίζετε, ἀμέσως, ἐξ ἀκοῆς ἢ ἐξ ἀναγνώσεως, τὴν ὑπαρξίν παλαιῶν παραδόσεων ἀλληλεγγύης ἢ ἀπὸ κοινῆς ἐργασίας; Ὑφίστανται ἀκόμη;
3. Τί ἐννοοῦμεν λέγοντες κλειστὴν οἰκονομίαν;
4. Γνωρίζετε καὶ δύνασθε νὰ περιγράψετε παραδείγματα κλειστῆς ἢ σχεδὸν κλειστῆς οἰκονομίας;
5. Ἐξηγήσατε πῶς ἡ ἐμπορικὴ οἰκονομία εἶναι ἡ ἀπαρχὴ τοῦ συγχρόνου κοινωνικοῦ προβλήματος.
6. Πῶς αἱ δημιουργηθεῖσαι ἀπὸ τὴν ἐμπορικὴν οἰκονομίαν κατὰ μίαν φάσιν τῆς ἐξελιξέως της οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς συνθήκαι ἔδωσαν τὴν εὐκαιρίαν νὰ δημιουργηθοῦν οἱ συνεταιρισμοί;
7. Ὑπάρχουν καὶ σήμερον ἀκόμη αἱ συνθήκαι αὐταί;
8. Ποῖαι εἶναι αἱ χρονολογίαι ἐμφανίσεως τῶν πρώτων συνεταιρισμῶν;
9. Ποῖος ἦτο ὁ προτεινόμενος ὑπὸ τῶν R Owen καὶ Fourier τελικὸς σκοπὸς τῶν προσπαθειῶν τῆς κοινωνικῆς ἀναμορφώσεως;
10. Εἰς τὰς βιομηχανικὰς χώρας, ἡ συνεταιριστικὴ κίνησις ἐνεφανίσθη κατὰ τὴν γένεσίν της συνυφασμένη μὲ τὴν γενικὴν κίνησιν τῶν ἐργατικῶν διεκδικήσεων;
- Ἐμφανίζεται καὶ σήμερον κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον;
11. Ἐχετε τὴν ἀντίληψιν ὅτι ἡ συνεταιριστικὴ κίνησις εἶναι μόνον οἰκονομικῆς φύσεως; Μόνον κοινωνικῆς φύσεως; Ἀποβλέπει εἰς ἠθικοὺς σκοπούς;
12. Ποῖος ὑπῆρξεν ὁ ἀντίστοιχος ρόλος τῶν ἀνθρώπων τῆς σκέψεως, τῶν νομικῶν καὶ τοῦ λαϊκοῦ αὐθορητισμοῦ κατὰ τὴν γένεσιν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς συνεταιριστικῆς κινήσεως;

Συμπληρωματικὴ ἀνάγνωσις

Βλέπετε σχετικὸν πίνακκα εἰς τὸ τέλος ἀριθ. 30, 34, 39, 44, 56.

ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΜΑΘΗΜΑ

Ο ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟΣ ΘΕΣΜΟΣ — ΤΑ ΕΙΔΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ — ΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ

ΕΙΔΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ

Συνιστάται νὰ δώσωμεν τώρα τὸν ὄρισμόν τοῦ συνεταιριστικοῦ θεσμοῦ, ἐξωτερικῶς καὶ ἐσωτερικῶς, κατὰ τρόπον ἀκριβῆ, πλήρη καὶ σαφῆ.

Δίδω ὄρισμόν σημαίνει κατὰ πρῶτον προσδιορίζω τὰ πέριξ τοῦ ὑπὸ μελέτην ἀντικειμένου, τὸ διαχωρίζω ἀπὸ ὅτι ἐκ τοῦ πλησίον ἢ ἐκ τοῦ μακρόθεν δύναται νὰ ἑμοιάξῃ πρὸς αὐτό. Ἀκολούθως, ἀναλύω εἰς τὰ συστατικά του μέρη καὶ εἰς τὴν διάρθρωσίν του τὸ ἀπομονοῦθην ὑπὸ τῆς σκέψεως ἀντικείμενον.

Ὁ συνεταιριστικὸς θεσμὸς εἶναι μία μορφή λαϊκοῦ συλλογικοῦ ὄργανου

Ἀπὸ ὅτι γνωρίζομεν ὅσον ἀφορᾷ τὴν προέλευσιν καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ συνεταιριστικοῦ θεσμοῦ διακρίνομεν ἤδη τὸ πρῶτον χαρακτηριστικόν: ὁ συνεταιριστικὸς θεσμὸς εἶναι ἕνας λαϊκὸς θεσμὸς. Τὸ χαρακτηριστικόν αὐτὸ εἶναι θεμελιώδες, διότι ἐξ αὐτοῦ θὰ συναχθοῦν ὅλα τὰ στοιχεῖα τὰ ὁποῖα θὰ συμπληρώσουν τὸν ἀναζητούμενον ὄρισμόν.

Ἐν τούτοις ὁ συνεταιριστικὸς θεσμὸς δὲν εἶναι ἡ μόνη μορφή λαϊκῆς συλλογικῆς ὀργανώσεως. Γειτονεύει μὲ ὀργανώσεις αἱ ὁποῖαι ἐπιδιώκουν πολιτικὴν δράσιν καὶ μὲ ἐκείνας αἱ ὁποῖαι προστατεύουν ἐπαγγελματικὰ συμφέροντα, ἤτοι μὲ τὰς συνδικαλιστικὰς ὀργανώσεις.

Δὲν ἔχει μόνον γειτονικὴν ἐπαφὴν μὲ τὰς ὀργανώσεις αὐτάς. Ἐχει ἐπίσης συγγενικὰς σχέσεις διότι ἐγεννήθη μέσα εἰς τὰ ἴδια κοινωνικὰ στρώματα καὶ ἠνδρώθη ἀπὸ τὴν ἴδιαν ἀνάγκην καὶ παρομοίαν προσπάθειαν ἀμύνης καὶ χειραφετήσεως. Τέλος, ὁ συνεταιριστικὸς θεσμὸς ἀναπτύσσει μίαν δραστηριότητα ἢ ὁποῖα ὄχι μόνον δὲν ἀντιτίθεται μὲ τὴν δραστηριότητα τῶν ὀργανώσεων αὐτῶν, ἀλλ' ἀντιθέτως συνδυάζεται μὲ αὐτήν, εἴτε τυχαίως εἴτε ἐνσυνειδήτως.

Κατὰ τί διαφέρει ὁ συνεταιρισμὸς τῶν ἄλλων λαϊκῶν συλλογικῶν ὀργανώσεων

Ὁ συνεταιρισμὸς διακρίνεται ἐν τούτοις τῶν λαϊκῶν συλλογικῶν ὀργανώσεων ὑπὸ ἄλλας μορφὰς τόσοσ ὡς πρὸς τὸν ἐπιδιωκόμενον ἄμεσον σκοπὸν ὅσον καὶ ὡς πρὸς τὰ μέσα ὁποῖα χρησιμοποιεῖ διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὸν σκοπὸν αὐτόν.

Ὁλοσθήμερον καὶ ἂν εἶναι ὁ ἐπιδιωκόμενος ἀπώτερος σκοπὸς ἀπὸ τὴν συνδικαλιστικὴν δράσιν καὶ ἀπὸ τὴν λαϊκὴν πολιτικὴν δράσιν, ἀμφότεραι ἔχουν ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἄμεσον σκοπόν: νὰ ἀμβλύνουν ἢ νὰ ἐξαφανίσουν τὰς καταχρήσεις καὶ νὰ περιορίσουν τὴν δύναμιν ἐκείνων οἱ ὁποῖοι κατέχουν στρατηγικὰς θέσεις καὶ σταθμοὺς διδοῖαν τοὺς ὁποίους ἐδημιούργησεν ἡ ἐμπορικὴ οἰκονομία.

Ἡ συνδικαλιστικὴ ὀργάνωσις (ἢ ὁποῖα ἀρχικῶς ἔλαβε τὸν ἐκφραστικὸν τίτλον «ὀργάνωσις ἀντιστάσεως») δρᾷ πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτόν, δημιουργοῦσα συνθήκας αἱ ὁποῖαι τῆς ἐπιτρέπουν νὰ διαπραγματεύεται σύμφωνα καὶ συμβάσεις πρὸς ἐξασφαλίζου καὶ διευρύνουν τὰ δικαιώματα τῶν ἐργαζομένων.

Ἐν τούτοις, τὰ συμβαλλόμενα μέρη μιᾶς συμβάσεως δὲν διαπραγματεύονται πάντοτε ἐπὶ ἴσοις ὅροις καί, σύμφωνα μὲ τὴν περίφημον δῆλωσιν τοῦ Lacordaire «μεταξὺ ἰσχυροῦ καὶ ἀδυνατοῦ, πλουσίου καὶ πτωχοῦ, μεταξὺ ἀφέντου καὶ ὑπηρετοῦ, ἢ ἐλευθερίας εἶναι ἐκείνη ἢ ὁποία καταδυναστεύεται καὶ ὁ νόμος τὸ μέσον ποῦ ἐλευθερώνει». Κατὰ συνέπειαν προσφεύγει κάποτε εἰς τὴν νομοθετικὴν καὶ διοικητικὴν ἐπέμβασιν, αὐτὸ δὲ εἶναι τὸ μέσον ποῦ χρησιμοποιεῖ ἢ πολιτικὴ δρᾶσις.

Τοῦναντίον, ὁ συνεταιριστικὸς θεσμὸς δὲν ἔχει ὡς ἄμεσον σκοπὸν νὰ «βολέψῃ» ὅσον τὸ δυνατόν καλύτερον τὴν δημιουργηθεῖσαν ἀπὸ τὴν ἐμπορικὴν οἰκονομίαν κατάστασιν. Ἐπιδιώκει μᾶλλον νὰ προφυλάξῃ ἢ νὰ ἀπαλλάξῃ τὰ μέλη του ἀπὸ τὴν κατάστασιν αὐτὴν, νὰ τὰ ἀπελευθερώσῃ ἀπὸ τὴν κοινωνικὴν κυριαρχίαν καὶ τὴν οἰκονομικὴν ἐκμετάλλευσιν (1).

Ὁ συνεταιρισμὸς εἶναι ἐπίσης μία ἐπιχείρησις

Τὸ χρησιμοποιούμενον πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν μέσον ὑπὸ τοῦ συνεταιριστικοῦ θεσμοῦ εἶναι ἡ δημιουργία καὶ ἡ διαχειρίσις μιᾶς ἐπιχειρήσεως εἰς στρατηγικὰς θέσεις ἱκανῆς νὰ διατηρῇ ἢ νὰ ἀποκαθιστᾷ ἐλευθέραν ἐπαφὴν μὲ ὄλας τὰς ἀγοράς.

Ὅστω ἐμφανίζεται τὸ οὐσιῶδες χαρακτηριστικὸν κατὰ τὸ ὅποιον διαφέρει ὁ συνεταιριστικὸς θεσμὸς ἀπὸ τὰς ἄλλας μορφὰς λαϊκῆς συλλογικῆς ὀργανώσεως: δὲν εἶναι μόνον ἓνας σύλλογος, εἶναι ἐπίσης μία ἐπιχείρησις (2).

Τὰ δύο συναφῆ στοιχεῖα τοῦ συνεταιριστικοῦ θεσμοῦ

Κατὰ συνέπειαν, συμφώνως πρὸς τὴν πρώτην αὐτὴν ἔρευναν δύο εἶναι τὰ συστατικὰ στοιχεῖα τοῦ συνεταιριστικοῦ θεσμοῦ: ἀφ' ἑνὸς ὁ σύλλογος, ἀφ' ἑτέρου, ἡ ἐπιχείρησις. Τὰ προσδιορίζομεν λέγοντες, ὅπως καὶ ὁ Dr. Fauquet:

«Ὁφείλομεν νὰ διακρίνωμεν εἰς τὸν συνεταιριστικὸν θεσμὸν δύο συναφῆ στοιχεῖα, τὸ ἓνα κοινωνικὸν καὶ τὸ ἄλλο οἰκονομικόν: 1) μία ἔνωσις προσώπων τὰ ὁποῖα ἀνεγνώρισαν καὶ συνεχίζουσιν νὰ ἀναγνωρίζουσιν, ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν ὁμοιομορφίαν μερικῶν ἐκ τῶν ἀναγκῶν των, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν δυνατότητα τῆς καλυτέρας ἱκανοποιήσεως των διὰ μιᾶς κοινῆς ἐπιχειρήσεως καὶ ὄχι δι' ἀτομικῶν μέσων»

1) Ὅπως ἔλεγεν ὁ Κάρολος Ζίντ «δὲν ἐπισημαίνεται ἀρκετὰ ὅτι πᾶσα μορφή συνεταιρισμοῦ δὲν εἶναι παρὰ ἐξουδετέρωσις ἐνὸς εἶδους μονομαχίας. Πράγματι, τί εἶναι ὁ κατανάλωτικὸς συνεταιρισμὸς ἂν μὴ ἡ κατάργησις τῆς μονομαχίας μεταξὺ πωλητοῦ καὶ ἀγοραστοῦ; Τί εἶναι ὁ πιστωτικὸς συνεταιρισμὸς; Ἡ κατάργησις τῆς μονομαχίας μεταξὺ δανειστοῦ καὶ δανειζομένου. Τί εἶναι ὁ παραγωγικὸς συνεταιρισμὸς; Ἡ κατάργησις τῆς μονομαχίας μεταξὺ ἐργοδότη καὶ ἐργάτου» (Διάλεξις ἐπὶ τοῦ «Μέλλοντος τοῦ συνεταιρισμοῦ» εἰς τὸν «Συνεταιρισμόν». Διαλέξεις διαφωτισέως, 4η ἐκδόσις, Παρίσιοι, Recueil Sirey 1922).

2) Ἐννοεῖται ὅτι εἶναι δυνατόν ἓνα πολιτικὸν κόμμα μία συνδικαλιστικὴ ὀργάνωσις νὰ διαχειρίζεται μίαν ἐπιχείρησιν (ἓνα τυπογραφεῖον παραδείγματος χάριν). Ἄλλὰ αὐτὸ εἶναι μία βοηθητικὴ καὶ ὄχι οὐσιώδης δραστηριότης: ὑπάρχουσιν κόμματα καὶ συνδικάτα ποῦ δὲν κατέχουσιν ἐπιχείρησιν. Κατ' ἀρχήν, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ συνεταιρισμὸς χωρὶς ἐπιχείρησιν.

2) μία κοινή επιχείρησης τῆς ὁποίας ὁ ἰδιαιτερος σκοπὸς ἀνταποκρίνεται εἰς τὰς ὑπὸ ἱκανοποίησιν ἀνάγκας» (1).

Ἐξ ἐξετάσωμεν ἐκ τοῦ πλησίον τὸ καθένα ἐκ τῶν ὡς ἄνω διαχωρισθέντων στοιχείων καὶ κατὰ πρῶτον τὴν ἐπιχείρησιν.

Ἡ συνεταιριστικὴ ἐπιχείρησις δὲν εἶναι ἐπιχείρησις ὅπως αἱ ἄλλαι

Κατὰ πρῶτον ἀποτελεῖ συλλογικὴν ἰδιοκτησίαν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον τὴν κατατάσσει εἰς μίαν εἰδικὴν κατηγορίαν ἐπιχειρήσεων.

Ἄλλὰ εἰς αὐτὴν τὴν κατηγορίαν, κατέχει μίαν ἰδιαιτέραν θέσιν.

Ἐξ ἐξετάσωμεν, εἰς περισσοτέρας περιφερείας, τὰς ἐπιχειρήσεις μὲ συλλογικὴν ἰδιοκτησίαν, αἱ ὁποῖαι παράγουν π.χ. ἄρτον. Μία ἀνήκει εἰς ἀνώνυμον ἐταιρείαν, ἄλλη εἰς φιλανθρωπικὸν σύλλογον ὁ ὁποῖος ἔχει ὡς ἀποστολὴν νὰ προμηθεύῃ εἰς τοὺς πτωχοὺς ἄρτον καλῆς ποιότητος ὑπὸ συνθήκας εὐνοϊκωτέρας ἢ δωρεάν. Ἄλλοῦ συναντῶμεν ἕνα κοινοτικὸν ἀρτοποιεῖον. Ἄλλοῦ ἀρτοποιεῖον ποὺ συνέστησαν οἱ ἴδιοι οἱ καταναλωταὶ διὰ νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν τροφοδότησιν των (2). Τέλος, ἄλλοῦ ἡ ἐπιχείρησις ἀνήκει εἰς τοὺς ἀρτοποιοὺς ἐργάτας οἱ ὁποῖοι ἐργάζονται εἰς αὐτό.

Ὅλα αὐτὰ τὰ ἀρτοποιεῖα εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχουν τὴν ἰδίαν ἐξωτερικὴν ἐμφάνισιν καὶ τὸν ἴδιον τεχνικὸν ἐξοπλισμόν. Ἐχουν τὸ ἴδιον ἀντικείμενον : τὴν παρασκευὴν τοῦ ἄρτου. Ἀλλὰ προφανεῖς διαφοραὶ ἐμφανίζονται μεταξύ των, ὅταν τίθενται ἐρωτήματα ὡς τὰ κάτωθι :

α) ἔχουν ἀσφαλῶς τὸ αὐτὸ ἀντικείμενον, δηλαδή ἔχουν δραστηριότητα τῆς αὐτῆς φύσεως ; ἀλλὰ ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι τὰ ἴδρυσαν εἶχον κατὰ τὴν σύστασιν των ὄλοι : τὸν αὐτὸν σκοπὸν ;

β) εἰς ποίου τὴν κατοχὴν ἀνήκει ἕκαστον καὶ ποῖος τὸ διαχειρίζεται ;

γ) πρὸς ὄφελος ποίου ;

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ πρῶτον μνημονευθὲν ἀρτοποιεῖον, ὁ εἰδικὸς σκοπὸς του (δηλ. ἡ παρασκευὴ τοῦ ἄρτου) δὲν προσδιορίζεται ἀπὸ τὰς ἀνάγκας τῶν ἰδρυτῶν του, οἱ ὁποῖοι λόγῳ ἀποστάσεως π.χ. ἐνδέχεται νὰ μὴ προμηθεύωνται ἄρτον ἀπὸ αὐτό. Εἶναι μάλιστα πιθανὸν νὰ μὴ τρώγουν καθ' ὄλοκληρίαν ἄρτον. Ἀδιάφορον. Δὲν ὑπάρχει οὐδεμία ἀναγκαιὰ ἀνταπόκρισις μεταξύ τῆς φύσεως τῶν προσωπικῶν ἀναγκῶν των καὶ τῆς φύσεως τῆς ἀσκουμένης δραστηριότητος ὑπὸ τῆς ἐπιχειρήσεως των. Ἡ κατασκευὴ τοῦ ἄρτου δὲν εἶναι ἡ ἄμεσος ἐπιδίωξις των. Δὲν εἶναι παρὰ μόνον τὸ μέσον. Ὁ σκοπὸς τοῦ ἀρτοποιεῖου αὐτοῦ εἶναι ἡ ἀξιοποίησις τῶν κεφαλαίων, ἢ ὅπως λέγεται ἡ ἐπίτευξις κερδῶν. Ἐν ὄψει αὐτῶν τῶν κερδῶν, ἦτοι πρὸς ὄφελος των (καὶ ὑπ' εὐθύνην των) οἱ ἰδιοκτῆται τὸ συνέστησαν καὶ τὸ διαχειρίζονται. Ὁ σκοπὸς τὸν ὁποῖον ἐπιδίωκουν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ

1) G. Fauquet : Le secteur coopératif, 4eme édition, complétée et mise à jour (Bâle, Union Suisse des coopératives de consommation, Paris, Presses Universitaires de France ; Bruxelles, Les propagateurs de la coopération, 1942), p. 19.

2) Εἰς τὴν ὑπαίθριον ὑπάρχουν ἐπίσης μύλοι — ἀρτοποιεῖα ὅπου οἱ ἀγρόται εἰσφέρουν σῖτον καὶ παίρνουν τὸν ἄρτον των.

ἐπιτευχθῆ διὰ τῆς τοποθετήσεως τῶν κεφαλαίων των εἰς ἐπιχειρήσεις ἄλλου εἶδους : ἐπιχειρήσιν μεταλλείου ἢ μεταλλουργείου, ἐπιχειρήσιν μεταφορῶν ἢ χημικῶν προϊόντων. Αὐτὸ τὸ πρῶτον ἄρτοποιεῖτον, ὅπως πᾶσα καπιταλιστικὴ ἐπιχειρήσις, ἢ λέγωμεν ὅτι εἶναι ἐπιχειρήσις «κερδοφόρος».

Τὸ δευτέρον ἄρτοποιεῖτον, ποῦ ἀνήκει εἰς μίαν φιλανθρωπικὴν ὀργάνωσιν, ὁμοιάζει μὲ τὴν καπιταλιστικὴν ἐπιχειρήσιν ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι διοικεῖται καὶ διαχειρίζεται χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ σχέσις μὲ τὰς προσωπικὰς οἰκονομικὰς ἀνάγκας ἐκείνων οἱ ὅποιοι τὸν χρηματοδοτοῦν, ἀλλὰ διαφέρει ἀπολύτως αὐτῆς λόγῳ τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ. Δὲν χρησιμοποιεῖ τὴν εἰς ἄρτον ἀνάγκην τῶν καταναλωτῶν ὡς μέσον διὰ νὰ ἐπιτύχῃ ἕνα ὄφελος καὶ ν' αὐξήσῃ τὸ κεφάλαιόν της. Ἐπιδιώκει νὰ ἱκανοποιήσῃ ἀπ' εὐθείας τὴν ἀνάγκην αὐτὴν. Ὅπως ἡ καπιταλιστικὴ ἐπιχειρήσις, οὐδὲν δικαίωμα ἀναγνωρίζει εἰς τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ ἱκανοποιήσουν τὴν ἀνάγκην αὐτὴν οὔτε καμμίαν εὐθύνην αὐτῶν ἐπὶ τῆς διαχειρίσεώς της· ἀλλὰ ἡ διαχείρισις ἀναλαμβάνεται πρὸς ὄφελος αὐτῶν τῶν «χρηστῶν» δηλ. ἐκείνων πρὸς ὄφελος τῶν ὁποίων συνεστήθη καὶ ὄχι πρὸς ὄφελος τῶν διαθεσάντων τὰ κεφάλαια. Δὲν εἶναι ἐπιχειρήσις κερδοφόρος. Εἶναι ἐπιχειρήσις προσφοράς «ὑπηρεσίας».

Τὸ ἄρτοποιεῖτον τὸ ὅποιον συνιστᾶται καὶ διαχειρίζεται ὑπὸ τῆς κοινότητος ἢ ἐν ὀνόματι αὐτῆς, εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι κερδοφόρος ἐπιχειρήσις ἐὰν προορίζεται νὰ ἀπρομηθεύῃ οἰκονομικὴν ὠφέλειαν εἰς τὴν κοινότητα. Δύναται νὰ εἶναι ἐπιχειρήσις ὑπηρεσίας ἐὰν ἔχῃ ὡς μόνην ἐπιδίωξιν νὰ ἐξασφαλίσῃ καλύτερα πλεονεκτήματα εἰς τοὺς χρήστας μιᾶς ὑπηρεσίας γενικοῦ συμφέροντος. Ἀλλὰ, οὔτε εἰς τὴν μίαν οὔτε εἰς τὴν ἄλλην περίπτωσιν δὲν συνιστᾶται οὔτε διαχειρίζεται ἀπὸ τοὺς χρήστας ἐλευθέρως διωργανωμένους.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ ὑπ' ὄψιν δύο τελευταῖα ἄρτοποιεῖα εἶναι ἐπιχειρήσεις ὑπηρεσίας ὅπως τὸ ἄρτοποιεῖτον ποῦ ἀνήκει εἰς τὴν φιλανθρωπικὴν ὀργάνωσιν. Διότι καὶ τὸ ἕνα καὶ τὸ ἄλλο διαχειρίζεται πρὸς ὄφελος ἐκείνων ποῦ τὰ χρησιμοποιοῦν. Εἰς τὴν μίαν περίπτωσιν ἡ διαχείρισις ἔχει ὡς ἄμεσον σκοπὸν νὰ ἱκανοποιήσῃ τὰς ἀνάγκας ἐκείνων οἱ ὅποιοι ἀγοράζουσιν ἀπὸ αὐτὸ τὸν ἄρτον των, εἰς τὴν ἄλλην περίπτωσιν τὰς ἀνάγκας ἐκείνων οἱ ὅποιοι θέλουσιν νὰ ἀσκήσουν τὸ ἐπάγγελμά των (τοὺς ἐργάτας ἄρτοποιούς). Μὲ ἄλλα λόγια ὑπάρχει ἀναγκασία, ἄμεσος καὶ συγκεκριμένη ἀνταπόκρισις μεταξὺ τοῦ ἐδικοῦ σκοποῦ των καὶ τῶν προσωπικῶν ἀναγκῶν ἐκείνων οἱ ὅποιοι τὰ χρησιμοποιοῦν, αὐτὴ δὲ ἀκριβῶς ἢ ἀνταπόκρισις προσδιορίζει τὴν ἐπιχειρήσιν ὑπηρεσίας.

Ἀλλὰ ἐκεῖνο τὸ ὅποιον τὰ διακρίνει τὸ ἓν καὶ τὸ ἄλλο ἀπὸ τὴν φιλανθρωπικὴν ἐπιχειρήσιν εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι συνεστήθησαν καὶ διαχειρίζονται ἀπὸ τοὺς χρήστας συλλογικῶς ὀργανωμένους (τοὺς καταναλωτὰς διὰ τὸ ἕνα καὶ τοὺς ἐργάτας ἄρτοποιούς διὰ τὸ ἄλλο). Καὶ δὲν διοικούνται μόνον πρὸς ὄφελος τῶν μελῶν των, ἀλλὰ ὑπὸ αὐτῶν τῶν ἰδίων, μὲ τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἐπιβάρυνσιν καὶ μὲ τὴν ἀνάληψιν τῶν κινδύνων. Διότι δὲν λειτουργοῦν ἀπλῶς διὰ τὰ μέλη των (ὅπως αἱ ἄλλαι ἐπιχειρήσεις ὑπηρεσίας), ἀλλὰ ὑπὸ τῶν μελῶν, πρόκειται περὶ συνεταιρισμῶν : τὸ ἕνα εἶναι καταναλωτικὸς συνεταιρισμὸς, τὸ ἄλλο ἐργατικὸς συνεταιρισμὸς παραγωγῆς.

Ὅτω ὁ συνεταιριστικὸς θεσμὸς ὑπὸ τὴν ἰδιότητά του ὡς συλλογικοῦ ὄργανου, ὅπως κατώρθωσε νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὴν σύγχυσιν πρὸς τὸ σύνολον τῶν λαϊκῶν συλλογικῶν ὀργανώσεων, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὑπὸ τὴν ἰδιότητά του ὡς ἐπιχειρήσεως, ἀπεμονώθη καὶ ἀπὸ τοὺς λοιποὺς τύπους ἐπιχειρήσεων συλλογικῆς ἰδιοκτησίας, τόσο τῆς φιλανθρωπικῆς ἐπιχειρήσεως ὅσον καὶ τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως καὶ τῆς καπιταλιστικῆς ἐπιχειρήσεως.

Θὰ ἴδωμεν ὅτι αἱ διαπιστωθεῖσαι διαφοραὶ μεταξὺ τῶν διαφόρων τύπων ἐπιχειρήσεων ἀπαιτοῦν κατ' ἀνάγκην, δι' ἑκάστην ἐξ αὐτῶν, διαφόρους κανόνας ὀργανώσεως καὶ λειτουργίας.

Ὁ συνεταιρισμὸς δὲν εἶναι μόνον ἐπιχείρησις

Τὸ γεγονός ὅτι ὁ συνεταιρισμὸς διακρίνεται τῶν ἄλλων τύπων λαϊκῆς συλλογικῆς ὀργανώσεως διότι διαχειρίζεται ἐπιχειρήσιν δὲν πρέπει νὰ μᾶς κἀνῃ νὰ λησμονήσωμεν ὅτι ὁ θεσμὸς αὐτὸς εἶναι ἐπίσης ἕνα συλλογικὸν ὄργανον προσώπων.

Ἐκ τῶν δύο στοιχείων ἐκ τῶν ὁποίων ἀποτελεῖται, τὸ συλλογικὸν ὄργανον προσώπων παραμένει ὡς πρωταρχικὸν στοιχεῖον, διότι ἡ συλλογικὴ μορφή τοῦ συνεταιρισμοῦ εἶναι ἡ πηγή καὶ τὸ τέλος πάσης δι' αὐτοῦ δράσεως.

Ἐκφράζει τὴν θέλησιν τῶν συνεταίρων νὰ γίνουσι κύριοι τῆς τύχης των εἰς τὸν οἰκονομικὸν τομέα πού συνιστᾷ τὸν λόγον ὑπάρξεως τοῦ θεσμοῦ, ἐνῶ ἡ ἐπιχειρήσις δὲν εἶναι παρὰ τὸ ἀναγκαῖον μέσον διὰ τὴν ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ.

Ἐνσαρκώνει τὴν ἰδιαιτέραν φύσιν τῶν οἰκονομικῶν καὶ τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων τῶν συνεταίρων οἱ ὁποῖοι προσδιορίζουσι τὴν ἰδιαιτέραν μορφήν δραστηριότητος τῆς κοινῆς ἐπιχειρήσεως.

Οἱ συνεταῖροι εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι δημιουργοῦν τὸ μετοχικὸν κεφάλαιον, ἀναλαμβάνουσι τὰς εὐθύνας καὶ ἀποδέχονται τοὺς κινδύνους τῆς ἐπιχειρήσεως. Αὐτοὶ εἶναι ἐπίσης οἱ ἀναμένοντες τὰ ἐκ τῆς ὀργανώσεως προσδοκώμενα πλεονεκτήματα.

Ἐξ αὐτῶν, ἐν τελευταίᾳ ἀναλύσει, ἐξαρτᾶται ἡ ἀποτελεσματικότης καὶ κατὰ συνέπειαν ἡ ἐπιτυχία τοῦ θεσμοῦ. Διότι ἡ ἀποτελεσματικότης αὕτη εἶναι τὸ δημιουργημὰ τῆς συνοχῆς των, τοῦ «συνεταιριστικοῦ τῶν πνεύματος» (ἦτοι τῆς ἰκανότητός των νὰ μὴν ἀναζητοῦν τὸ προσωπικὸν των συμφέρον παρὰ διὰ μέσου τοῦ γενικοῦ συμφέροντος ὄλων τῶν συνεταίρων). Ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἐνεργὸν συμμετοχὴν των εἰς τὴν ζωὴν τοῦ συλλόγου καὶ τὴν λειτουργίαν τῆς ἐπιχειρήσεως ἀπὸ τὴν κατάλληλον χρῆσιν πού κάνουν τῶν δικαιωμάτων των· τέλος, ἀπὸ τὰ προσωπικὰ προτερήματα καλῆς πίστεως, κρίσεως, ἐντιμότητος, τὰ ὁποῖα ἐπιτρέπουν εἰς αὐτοὺς νὰ ἐκλέξουσι ἐπιτυχῶς ἐκεῖνους εἰς τοὺς ὁποίους θὰ ἐμπιστευθοῦν τὰς ἰδιαιτέρας εὐθύνας καὶ νὰ ἀσκήσουσι τὸ δικαίωμα τοῦ ἐλέγχου.

Αὐτὸ σημαίνει ὅτι πρὶν δημιουργήσωμεν μίαν συνεταιριστικὴν ἐπιχείρησιν πρέπει νὰ διαμορφώσωμεν μίαν συλλογικὴν ὀργάνωσιν. Αὐτὸ σημαίνει ἐπίσης ὅτι πρέπει νὰ ἔχωμεν καταρτίσει συνεταιριστάς.

Ὅτω ἐμφανίζεται προβᾶλλον ἀπὸ τὴν ἰδέαν τὸ πρόβλημα πού θὰ ἀποτελέσῃ τὸ ἀντικείμενον μεταγενεστέρων μαθημάτων: τὸ πρόβλημα τῆς ἀπαραιτήτου συνεταιριστικῆς ἐκπαιδεύσεως ἐκ τῆς ὁποίας οἱ μέλλοντες συνεταιρισταὶ θὰ ἐπωφεληθοῦν.

και πρό τῆς συστάσεως τῆς συλλογικῆς ὀργανώσεως και ἡ ὁποία ὅμως πρέπει ἀκολούθως νὰ συνεχισθῆ κατὰ τρόπον ἀδιάκοπον.

ΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

Διὰ τὸν λόγον ὅτι ὁ συνεταίριστικός θεσμός δὲν εἶναι οὔτε δημόσιος οὔτε φιλανθρωπικός θεσμός, διὰ τὸν λόγον ὅτι δὲν εἶναι καπιταλιστικός θεσμός, στηρίζεται εἰς τὴν ἐλευθέραν ἔνωσιν προσώπων και ὄχι εἰς μίαν ἑταιρείαν κεφαλαίων, διὰ τὸν λόγον ὅτι σκοπός του δὲν εἶναι τὸ κεφάλαιον, ἀλλὰ ἡ ἀνθρωπίνη ὑπαρξις και αἱ ἀνάγκαι τῆς, ἡ ὀργάνωσις του και ἡ λειτουργία του ρυθμίζονται ὑπὸ ἰδίων κανόνων: οἱ μὲν προσδιορίζουν τὰς μεταξὺ τῶν συνεταίρων σχέσεις ἐντὸς τοῦ συλλογικοῦ ὀργάνου, αἱ δὲ τὰς οικονομικὰς σχέσεις ἐκάστου ἐν τῇ ἐπιχειρήσει.

Οἱ κανόνες αὐτοὶ θὰ ἦτο δυνατόν νὰ συνοψισθοῦν εἰς δύο, ὄχι μόνον εἰδικούς ἀλλὰ και βασικούς, διότι ἐξ αὐτῶν δύνανται νὰ προέλθουν ὅλοι οἱ ἄλλοι. Ἐάν, κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν των, ἐνεφανίσθησαν κατὰ τὴν διάρκειαν μιᾶς μακρᾶς σειρᾶς δοκιμῶν και ψηλαφίσεων, εἶναι ἐν τούτοις ἀπλοὶ εἰς τὰς ἀρχὰς των, αἱ ὁποῖαι εἶναι χαραγμένοι εἰς τὸ βᾶθος τῆς λαϊκῆς συνειδήσεως: τὰς ἀρχὰς τῆς ἰσότητος και τῆς δικαιοσύνης.

Κανὼν τῆς ἰσότητος

Ἐναντι, κατὰ συνέπειαν, τῆς συλλογικῆς ὀργανώσεως ὁ κανὼν τῆς ἰσότητος εἶναι ὁ κανὼν ποὺ ρυθμίζει τὰς σχέσεις μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Ἄνευ διακρίσεως φυλῆς, θρησκευτικῆς πίστεως, πολιτικοῦ φρονήματος, κοινωνικῆς τάξεως, συμβολῆς εἰς τὸ μετοχικὸν κεφάλαιον, ὅλοι οἱ δυνάμενοι νὰ ἱκανοποιηθοῦν ἀπὸ τὰς παρεχομένας ὑπὸ τῆς ἐπιχειρήσεως ὑπηρεσίας, ἔχουν, ἔναντι τοῦ συλλογικοῦ ὀργάνου και ἐντὸς αὐτοῦ, ἴσα δικαιώματα και καθήκοντα.

Τὸ αὐτὸ δικαίωμα εἰσόδου (ὑπὸ τὴν ἐπιφύλαξιν ὠρισμένων προϋποθέσεων διαμονῆς, ἡθους, ἐνδεχομένως ἐπαγγέλματος).

Τὸ αὐτὸ δικαίωμα μὴ εἰσόδου: λέγεται ὅτι ἡ συμμετοχὴ εἶναι ἐλευθέρη και ἐκούσια.

Ἡ αὐτὴ ὑποχρέωσις ἀπαγορεύσεως πάσης συμπεριφορᾶς ἱκανῆς νὰ θίξῃ τὴν προσωπικὴν ὑπόστασιν τῶν συνεταίρων ἢ τὰς πεποιθήσεις των και νὰ ζημιώσῃ τὸ δεσμὸν τῶν μελῶν τῆς ὀργανώσεως. Κατὰ συνέπειαν, ἀπαγορεύσις πάσης συζητήσεως πολιτικοῦ ἢ θρησκευτικοῦ χαρακτήρος ἐντὸς τῆς ὀργανώσεως (1).

Τὸ αὐτὸ δικαίωμα ἐξόδου, ἢ αὐτὴ ὑποχρέωσις ἐξόδου ὑπὸ τὸν ὄρον τηρήσεως ὠρισμένων προβλεφθεισῶν προϋποθέσεων πρὸς προστασίαν τῶν συμφερόντων τῆς ὀργανώσεως.

Τὸ αὐτὸ δικαίωμα ἐλέγχου ἐπὶ ὅλων τῶν πράξεων και τῶν προσώπων ποὺ

1) Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἕκαστον μέλος εἶναι ἐλεύθερον, ἐκτὸς τῆς ὀργανώσεως, νὰ ἀνήκῃ ἢ νὰ μὴν ἀνήκῃ εἰς τὸ Α κόμμα ἢ εἰς τὴν Β θρησκευτικὴν αἵρεσιν. Ἐπίσης ἡ ἀνεξαρτησία τοῦ συνεταίρισμοῦ ἔναντι τῶν πολιτικῶν κομμάτων (ὅπως ἐφαρμόζεται εἰς πολλὰς χώρας) δὲν τὸν στερεῖ τοῦ δικαιώματος νὰ ἐπεμβαίη παρὰ ταῖς δημοσίαις ἀρχαῖς ὅταν τὰ συμφέροντά του ἢ τὰ συμφέροντα τῶν συνεταίρων, ὑπὸ τὴν ἰδιότητά των ὡς συνεταίρων διακυβεύονται.

ἐπιφορτίζονται με αὐτάς, τὸ αὐτὸ δικαίωμα λόγου εἰς τὴν γενικὴν συνέλευσιν, τὸ αὐτὸ δικαίωμα ψήφου (ἐν μέλος μία ψήφος), τὸ αὐτὸ δικαίωμα ἐκλογιμότητος εἰς τὰ διάφορα ὄργανα τοῦ συνεταιρισμοῦ.

Λαϊκὴ συλλογικὴ ὀργάνωσις, ὁ συνεταιριστικὸς θεσμὸς δὲν ἦτο δυνατόν παρὰ νὰ ἐφοδιασθῆ με δημοκρατικὸν καταστατικόν.

Κανὼν τῆς ἀναλογίας ἢ τῆς δικαιοσύνης

Εἰς τὰς σχέσεις ἐκάστου χρήστου τοῦ συλλογικοῦ ὄργανου με τὴν ἐπιχείρησιν ἐπεμβαίνει ὁ κανὼν τῆς ἀναλογίας, δηλ. τῆς δικαιοσύνης.

Ὁ κανὼν αὐτὸς εἶναι πολὺ γνωστὸς διὰ τὸν προσδιορισμὸν τοῦ δικαιώματος τῶν συνεταιρίων ἐπὶ τῶν πλεονασμάτων τῆς χρήσεως.

Τὰ πλεονάσματα αὐτὰ διανέμονται. Διανέμονται ἐν μέρει μόνον διότι ὠρισμένα ποσοστὰ αὐτῶν διατίθενται διὰ τὸν σχηματισμὸν ἀποθεματικῶν.

Ἀλλὰ, πρώτη διαφορά με τὰς ἐταιρείας τῶν κεφαλαίων, τὰ ἀποθεματικὰ τῶν συνεταιρισμῶν, θὰ ἴδωμεν διατί, εἰς ἄλλο μᾶθημα, δὲν διανέμονται.

Δευτέρα διαφορά: τὰ πρὸς διανομὴν πλεονάσματα τῆς συνεταιριστικῆς ἐπιχειρήσεως δὲν διανέμονται μεταξὺ τῶν χρηστῶν αὐτῆς κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ποὺ διανέμονται τὰ κέρδη μιᾶς ἐπιχειρήσεως κερδοσκοπικῆς μεταξὺ τῶν μετόχων τῆς.

Εἰς τὴν κερδοσκοπικὴν ἐπιχείρησιν, τὸ καθαρὸν κέρδος κατανέμεται («μέρισμα») θάσει τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μετοχῶν: ὁ καθεὶς λαμβάνει κατὰ συνέπειαν ἓνα μέρος κατ' ἀναλογίαν τοῦ κεφαλαίου ποὺ διεκινδύνευσε.

Εἰς τὴν συνεταιριστικὴν ἐπιχείρησιν, ἡ κατανομή τῶν πρὸς διανομὴν πλεονασμάτων γίνεται εἰς ἕκαστον συνεταιρίον κατ' ἀναλογίαν τῶν πράξεων τὰς ὁποίας ἐπραγματοποίησεν μετ' αὐτῆς, ἤτοι τὴν ἀκριβῆ ἀναλογίαν καθ' ὃ μέτρον συνέβαλε διὰ τὸν σχηματισμὸν τῶν πλεονασμάτων αὐτῶν. Αὕτη εἶναι ἡ περίφημος ριστούρν (ristourne).

Εἶναι ἐπίσης ὀρθὸν ἕκαστος συνεταιρὸς νὰ παρέχῃ εἰς τὴν ἐπιχείρησιν τὰ χρηματικὰ μέσα ἐν ἀναλογίᾳ με τὰς δαπάνας (ἐγκατάστασιν, ὑλικά, ὥρας ἐργασίας) ποὺ ἀπαιτεῖ ἀπὸ αὐτὴν, ἤτοι ἐν ἀναλογίᾳ με τὰς ὑπηρεσίας ποὺ ζητᾷ. Σήμερον, διὰ λόγους ἀπλοποιήσεως καὶ λόγῳ τῆς ἐπιβαρύνσεως τὴν ὁποίαν θὰ ὑφίσταντο αἱ πολυμελεῖς οἰκογένειαι, ἡ μορφή αὕτη τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ κανόνος τῆς ἀναλογίας δὲν συναντᾶται εἰς τοὺς καταναλωτικὸς συνεταιρισμοὺς.

ΟΡΙΣΜΟΣ

Συνοψίζομεν τὸ σύνολον τῶν παρατηρήσεων αὐτῶν εἰς τὸν ἀκόλουθον ὀρισμὸν:

Ὁ συνεταιρισμὸς εἶναι ἔνωσις προσώπων, μεταβλητοῦ ἀριθμοῦ, τὰ ὁποία ἀντιμετωπίζουν τὰς αὐτὰς οἰκονομικὰς δυσχερείας καὶ τὰ ὁποία ἐνούμενα ἐλευθέρως ἐπὶ θάσεως ἰσότητος τῶν δικαιωμάτων καὶ ὑποχρεώσεων των, προσπαθοῦν νὰ λύσουν τὰς δυσχερείας αὐτάς, διαχειριζόμενα ὑπ' εὐθὺνην των καὶ χρησιμοποιοῦντα πρὸς κοινὴν ὠφέλειαν ὑλικὴν καὶ ἠθικὴν, διὰ κοινῆς συνεργασίας, μίαν

ἐπιχειρήσιν εἰς τὴν ὁποίαν μετέφερον μίαν ἢ περισσοτέρας ἐκ τῶν οἰκονομικῶν τῶν λειτουργιῶν αἱ ὁποῖαι ἀνταποκρίνονται εἰς κοινὰς ἀνάγκας.

Ἐρωτηματολόγιον

1. Τί εἶναι ἔνωσις προσώπων ; Πολλὰ πρόσωπα πὺ χρησιμοποιοῦν τὸ αὐτὸ γραμματικοκινῶτιον ἢ τὸ αὐτὸ μεταφορικὸν μέσον, κατὰ τὰς αὐτὰς ὥρας, διὰ νὰ μεταδοῦν εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν ἢ διὰ νὰ ἐπιστρέψουν, συνιστοῦν συνεπεία τῶν λόγων αὐτῶν μίαν ἔνωσιν, ἕναν σύλλογον ; Ἐὰν ὄχι, τί ἀπαιτεῖται ἀκόμη διὰ τὴν σύστασιν μιᾶς ἐνώσεως, ἕνδς συλλόγου ;

2. Τί κοινὸν ὑπάρχει μεταξὺ συνδικαλιστικῆς ὀργανώσεως καὶ συνεταιριστικοῦ θεσμοῦ ; Κατὰ τί διακρίνεται ἡ πρώτη ἀπὸ τὸν δεύτερον ;

3. Τί ἐννοοῦμεν «κερδοφόρον ἐπιχειρήσιν» καὶ τί «ἐπιχειρήσιν ὑπηρεσίας» ;

4. Τί κοινὸν ὑπάρχει μεταξὺ τῶν διαφόρων μορφῶν τῶν ἐπιχειρήσεων ὑπηρεσίας ;

5. Πῶς διακρίνεται ἡ συνεταιριστικὴ ἐπιχειρήσιν ἀπὸ τὰς ἄλλας ἐπιχειρήσεις ὑπηρεσίας ;

6. Διὰ τὴν ἴδρυσιν ἕνδς συνεταιρισμοῦ εἶναι ἀρκετὴ ἡ συγκέντρωσις κεφαλαίων, ἡ κατοχὴ ἕνδς ἢ περισσοτέρων οἰκημάτων, ὁ διορισμὸς ἕνδς διευθυντοῦ ; Ἄν ὄχι, τί ὑπολείπεται ;

7. Ποῖοι εἶναι οἱ δύο θεμελιώδεις κανόνες ὀργανώσεως καὶ λειτουργίας τοῦ συνεταιριστικοῦ θεσμοῦ ;

8. Ποῖα εἶναι ἡ πηγὴ τῶν κανόνων αὐτῶν ;

9. Νομίζετε ὅτι ὁ συνεταιριστικὸς θεσμὸς δύναται νὰ εἶναι σχολεῖον τῆς δημοκρατίας ; Δικαιολογεῖστε τὴν γνώμην σας.

10. Ποῖα διαφορά ὑπάρχει μεταξὺ τῆς συνεταιριστικῆς ριστοῦρν καὶ τοῦ καπιταλιστικοῦ μερισματος ;

11. Τὰ ἀποθεματικά ἕνδς συνεταιρισμοῦ δύναται νὰ διανεμηθοῦν μεταξὺ τῶν συνεταίρων ;

12. Ἐκαστος συνεταῖρος καταναλωτικοῦ συνεταιρισμοῦ δεφεῖλει νὰ συμβάλῃ διὰ τὸν σχηματισμὸν τοῦ μετοχικοῦ κεφαλαίου ἀναλόγως τῶν ἀγορῶν τοῦ ἀπὸ τὸν συνεταιρισμὸν ;

Τί ἐφαρμόζεται γενικῶς, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς εἰς τὰς ἄλλας κατηγορίας τῶν συνεταιρισμῶν ;

Συμπληρωματικὴ ἀνάγνωσις

Βλέπετε σχετικὸν πίνακα ἀριθ. 26, 30, 31, 34, 37, 54.

ΤΡΙΤΟΝ ΜΑΘΗΜΑ

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

Ἡ ταχεῖα ἱστορικὴ ἀνασκόπησις τῆς συνεταιριστικῆς κινήσεως μᾶς ἔδωσε τὴν εὐκαιρίαν νὰ γνωρίσωμεν τὰς συνθήκας ὑπὸ τὰς ὁποίας ἐγεννήθη καὶ ἀνε-

πτύχθη κατ' ἀρχάς ἐν Εὐρώπῃ. Ἡ ταχεῖα ἐξέτασις τοῦ συνεταιριστικοῦ θεσμοῦ, μᾶς ἐπέτρεψε νὰ δώσωμεν τὸν ὄρισμόν καὶ νὰ διατυπώσωμεν τοὺς ἰδιαιτέρους κανόνας ὀργανώσεως καὶ λειτουργίας του.

Πρὶν μελετήσωμεν περισσότερο ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὴν σύνθεσιν, τὴν λειτουργίαν, τὰ προβλήματα τῆς συνεταιριστικῆς κινήσεως καὶ τοὺς διαφόρους τύπους τῶν συνεταιρισμῶν, εἶναι ὀρθὸν νὰ διερωτηθῶμεν μήπως ἡ κίνησις αὐτὴ εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἰδιαιτέρως εὐρωπαϊκὴ ἢ ἂν οἱ συνεταιρισμοὶ εὗρον ἐφαρμογὴν καὶ εἰς ἄλλας περιοχὰς τῆς γῆς. Ὀλίγη γεωγραφία θὰ μᾶς ἐνημερώσῃ.

Θὰ ἐπιχειρήσωμεν κατὰ συνέπειαν μίαν ταχεῖαν πτῆσιν ὑπεράνω τοῦ κόσμου εἰς ἀρκετὸν ὕψος εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἔχωμεν μίαν γενικὴν ἀποψιν (θὰ ἐπανεέλθωμεν βραδύτερον ἐπὶ μερικῶν λεπτομερειῶν). Θὰ ἐπιτύχωμεν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον μίαν γενικὴν ἀνασκόπησιν τῆς συνεταιριστικῆς κινήσεως, προσωρινῶς ἱκανοποιητικὴν εἰς ἔκτασιν καὶ θὰ προσδιορίσωμεν τὰς διαστάσεις τῆς καὶ τὴν γεωγραφικὴν τῆς κατανομὴν. Χωρὶς νὰ ὑπεισέλθωμεν εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῶν διαφορῶν τύπων, θὰ προβῶμεν ἀμέσως εἰς τὴν διάκρισιν μερικῶν μεγάλων κατηγοριῶν. Τέλος, διὰ μερικὰς χώρας, θὰ καταστῇ δυνατὸν νὰ ὑπολογίσωμεν τὴν θέσιν τὴν ὁποίαν κατέχουν εἰς τὴν οἰκονομίαν των.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΕΚΤΑΣΙΣ

Διαπιστώνομεν ἀμέσως ὅτι μολονότι ὁ συνεργατισμὸς ἐγεννήθη εἰς τὴν Εὐρώπῃν, δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐπεκταθῇ παντοῦ ἀνὰ τὸν κόσμον. Ὅπως γράφει ὁ Dr. Fauquet :

«Ὁ συνεργατισμὸς, ἐν συγκρίσει μὲ ἄλλους τοὺς τύπους ὀργανώσεως, εἶναι ἴσως ὁ περισσότερο γεωγραφικῶς διαδεδομένος.

Πράγματι, οἱ συνεταιριστικοὶ θεσμοὶ δὲν ἀνεπτύχθησαν μόνον εἰς ἄσας ἀνεξαρτέτως τὰς χώρας τῆς Εὐρώπῃς, τῆς Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς, τῆς Βορείου καὶ Νοτίου Ἀφρικῆς, εἰς τὴν Αὐστραλίαν, τὴν Νέαν Ζηλανδίαν, ἦτοι εἰς χώρας τῶν ὁποίων ὁ πληθυσμὸς εἶναι προέκτασις τῆς γῆραιας Εὐρώπῃς, ἀλλὰ καὶ εἰς χώρας ἄλλων φυλῶν καὶ ἄλλων θρησκευτικῶν πεποιθήσεων» (1).

Ἡ τελευταία πλήρης διεθνὴς στατιστικὴ τῶν συνεταιρισμῶν κατηρτίσθη ὑπὸ τοῦ Διεθνoῦς Γραφείου Ἐργασίας (1). Ἀναφέρεται εἰς τὰ ἀμέσως προηγούμενα τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου ἔτη (1937, κατ' ἀρχὴν) καὶ ἐπεκτείνεται εἰς 103 χώρας καὶ περιοχὰς. Οἱ διατιθέμενοι ἀριθμοί, παρ' ὅλον ὅτι σήμερον ἔχουν εὐρύτατα ξεπεραστῇ, δίδουν ἐν τούτοις τὴν πρώτην κατὰ προσέγγισιν ἐκτίμησιν τῆς ἐπεκτάσεως τῆς συνεταιριστικῆς κινήσεως καὶ δύνανται νὰ χρησιμεύσουν ὡς βάσις διὰ γενικὰς σκέψεις

Συμφώνως μὲ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐρευνῆς αὐτῆς, οἱ συνεταιρισμοὶ διαφύ-

1) Le secteur coopératif, op. cit., p. 101.

2) «Les sociétés coopératives dans le monde : Données numériques», Revue Internationale du Travail (Genève, B. I. T.), vol. XL, no 2, août 1939, pp. 283-300, et no 3, Sept. 1949, pp. 412-456.

ρων κατηγοριῶν 103 χωρῶν καὶ περιοχῶν ὑπολογίζονται εἰς 810.000, τὰ δὲ μέλη των εἰς 143 ἑκατομμύρια.

Παρατηροῦμεν ὅτι, ἐὰν ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν τῶν μελῶν ἀντεπροσώπευεν ἴσον ἀριθμὸν οἰκογενειῶν, θὰ ἀντεστοίχει εἰς 30 % τῶν οἰκογενειῶν τῆς ὑφηλίου. Ἐν τούτοις, ἡ ἀναλογία αὕτη πολὺ ἀπέχει τῆς ἀκριθείας, ὅχι μόνον διότι, συχνά, πολλὰ μέλη μιᾶς οἰκογενείας ἀνήκουν εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν συνεταιρισμὸν, ἀλλὰ πρὸ παντὸς διότι, συχνότερον ἀκόμη, ὁ αὐτὸς ἀρχηγὸς οἰκογενείας εἶναι μέλος πολλῶν συνεταιρισμῶν ἕκαστος τῶν ὁποίων ἔχει διάφορον ἀποστολήν.

Γ Ε Ω Γ Ρ Α Φ Ι Κ Η Κ Α Τ Α Ν Ο Μ Η

Λόγῳ τῶν ἐθνικῶν, δημογραφικῶν, ἱστορικῶν καὶ οἰκονομικῶν συνθηκῶν αἱ ὁποῖαι περιβάλλουν τὴν συνεταιριστικὴν κίνησιν εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς γῆς, αἱ χώραι κατενεμήθησαν, κατὰ τὴν ἔρευναν αὐτὴν ὡς ἀκολούθως: Ἄφρική, Ἄμερική, Ἀσία (ἐκτὸς τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας), Σοβιετικὴ Ρωσία, Εὐρώπη (ἐκτὸς τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας), Ὠκεανία.

Παρατηροῦμεν ὅτι πρὸ δέκα πέντε καὶ πλέον ἐτῶν, αἱ ἐκτὸς τῆς Εὐρώπης χώραι (ἐκτὸς τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας) ἀντεπροσώπευσαν περίπου τὰ δύο τρίτα (63 % περίπου) τοῦ παγκοσμίου συνόλου τῶν συνεταιρισμῶν καὶ τῶν μελῶν των.

Ἰδοῦ πῶς κατανέμονται γεωγραφικῶς οἱ συνεταιρισμοὶ (ἄνευ διακρίσεως κατὰ κατηγορίας):

Εὐρώπη (ἐκτὸς τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας)	37,05 %
Σοβιετικὴ Ρωσία	35,36 %
Ἀσία (ἐκτὸς τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας)	20,67 %
Ἄμερική	6,32 %
Ἄφρική - Ὠκεανία	0,59 %

καὶ πῶς κατανέμονται οἱ συνεταιρισταὶ (τὰ μέλη τῶν συνεταιρισμῶν):

Σοβιετικὴ Ρωσία	42,18 %
Εὐρώπη (ἐκτὸς τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας)	36,62 %
Ἀσία (ἐκτὸς τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας)	10,36 %
Ἄμερική	10,23 %
Ἄφρική - Ὠκεανία	0,60 %

Αἱ ἀναλογίαι αὗται προφανῶς ἔχουν τροποποιηθῆ, λόγῳ κυρίως, ὡς θὰ ἴδωμεν, τῆς ταχείας αὐξήσεως κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη (τῶν συνεταιρισμῶν) εἰς τὴν Ἄμερικὴν καὶ πρὸ παντὸς εἰς τὴν Ἄφρικήν καὶ τὴν Ἀσίαν.

ΑΙ ΜΕΓΑΛΑΙ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΙ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ

ΚΑΙ Η ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ ΤΩΝ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΣ

Εἶναι εὐχερὲς νὰ διακρίνωμεν τὸν ὄγκον αὐτῶν τῶν συνεταιρισμῶν εἰς τέσσαρας μεγάλας κατηγορίας, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ τρεῖς ἀνεπτύχθησαν πρὸ παντὸς εἰς τὰ ἀστικά καὶ βιομηχανικά κέντρα καὶ ἡ τετάρτη εἰς τὴν ὑπαίθρον:

1) Οἱ καταναλωτικοὶ συνεταιρισμοί, οἱ ὁποῖοι ἀνταποκρίνονται εἰς τὰς ἀνάγκας τροφῆς, ἐνδύσεως, εἰδῶν οἰκιακῆς χρήσεως, κλπ.

2) Οί συνεταιρισμοί κατοικίας, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλοι μὲν οἰκοδομοῦν κατοικίας τὰς ὁποίας ἐνοικιάζουν ἢ παραχωροῦν εἰς τὰ μέλη των, ἄλλοι (οἱ πιστωτικοὶ συνεταιρισμοὶ κατοικίας), θέτουν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν μελῶν των τὰς ἀπαραίτητους πιστώσεις διὰ τὴν ἀγορὰν ἢ διὰ τὴν ἀνέγερσιν κατοικιῶν.

3) Οἱ ἐξυπηρετοῦντες ἐπαγγελματικὰ συμφέροντα (μὴ γεωργικὰ) συνεταιρισμοί, ἦτοι οἱ ἀστικοὶ πιστωτικοί, οἱ βιοτεχνικοί, οἱ ἐργατικοὶ συνεταιρισμοὶ παραγωγῆς, οἱ ἀλιευτικοὶ κλπ.

4) Οἱ γεωργικοὶ συνεταιρισμοί : πιστωτικοί, προμηθευτικοὶ (λιπασμάτων, σπόρων, κτηνοτροφῶν, ἐργαλείων καὶ μηχανῶν), πωλήσεων (μετὰ ἢ ἄνευ κατεργασίας τοῦ προϊόντος) καὶ πολλοὶ ἄλλοι συνεταιρισμοὶ οἱ ὁποῖοι προσφέρουν διαφόρους ὑπηρεσίας (ἀσφαλιστικοί, κοινῆς χρήσεως μηχανῶν, ἀρδεύσεως, κλπ.).

Κατόπιν τῆς γενικῆς αὐτῆς διακρίσεως, δυνάμεθα νὰ προβῶμεν εἰς τὰς ἀκολούθους γενικὰς διαπιστώσεις.

Γεωγραφικὴ κατανομὴ κατὰ κατηγορίας

Ἡ πλεόν γεωγραφικῶς διαδεδομένη κατηγορία συνεταιρισμῶν εἶναι ἡ τῶν γεωργικῶν συνεταιρισμῶν, τοὺς ὁποίους συναντῶμεν εἰς 85 χώρας ἢ περιοχὰς αὐτονόμου διοικήσεως. Ἀκολουθοῦν οἱ καταναλωτικοὶ συνεταιρισμοὶ καὶ οἱ συνεταιρισμοὶ ἐξυπηρετήσεως ἐπαγγελματικοῦ συμφέροντος (ἄχι γεωργικοῦ), οἱ ὁποῖοι ἐμφανίζονται εἰς 55 χώρας. Οἱ συνεταιρισμοὶ κατοικίας (εἰς 27 χώρας) καταλαμβάνουν τὴν τετάρτην θέσιν.

Ἀριθμὸς συνεταιρισμῶν καὶ ἀριθμὸς συνταίρων κατὰ κατηγορίας

Οἱ γεωργικοὶ συνεταιρισμοὶ ἔρχονται ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἄλλων ἀπὸ ἀπόψεως ἀριθμοῦ καὶ μελῶν. Ἀνερχόμενοι εἰς 672.000, ἀντιστοιχοῦν εἰς τὰ 83 % τῶν συνεταιρισμῶν τῆς ὑψηλίου. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν των ἀνήρχετο εἰς 64 ἑκατομμύρια (ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ἥμισυ ἦσαν πιστωτικοὶ καὶ ἀποταμιευτικοὶ συνεταιρισμοί). Ἐὰν ἐξαιρέσωμεν τὴν Σοβιετικὴν Ρωσίαν, ἢ Ἰνδία συγκεντρῶναι τὸν μεγαλύτερον ἀριθμὸν γεωργικῶν συνεταιρισμῶν. Τὸ 1937 εἶχεν 96.000 συνεταιρισμοὺς τὸ πλεῖστον τῶν ὁποίων ἦσαν πιστωτικοὶ καὶ ἀποταμιεύσεως.

Οἱ καταναλωτικοὶ συνεταιρισμοὶ ἦσαν τὸ 1937 50.000 μὲ 60 ἑκατομμύρια μέλη. Κατέχουν τὴν δευτέραν σειρὰν ἀπὸ ἀπόψεως μελῶν. Μετὰ τὴν Σοβιετικὴν Ρωσίαν ὅπου οἱ καταναλωτικοὶ συνεταιρισμοὶ ἀνεπτύχθησαν ὑπὸ ἰδιαιτέρας συνθήκας, ἡ Μεγάλη Βρετανία εἶναι ἡ χώρα ὅπου οἱ καταναλωτικοὶ συνεταιρισμοὶ ἀριθμοῦν τὰ περισσότερα μέλη, ἦτοι 8 ἑκατομμύρια.

Οἱ συνεταιρισμοὶ κατοικίας, ἦσαν περίπου 21.500. Αἱ Ἠνωμένα Πολιτεῖαι συγκεντρῶνουν 10.000 ἀπὸ τοὺς συνεταιρισμοὺς αὐτοὺς, οἱ ὁποῖοι ἦσαν κυρίως πιστωτικοὶ συνεταιρισμοὶ κατοικίας καὶ ἀριθμοῦν πλεόν τῶν 5 ἑκατομμυρίων μελῶν.

Τέλος, οἱ συνεταιρισμοὶ ἐξυπηρετήσεως τοῦ ἐπαγγελματικοῦ συμφέροντος (μὴ γεωργικοῦ) ἦσαν 57.000, ἦτοι περισσότεροι τῶν καταναλωτικῶν καὶ τῶν οἰκοδομικῶν συνεταιρισμῶν.

Τὰ 27 % τῶν συνεταιρισμῶν αὐτῶν εὕρισκοντο εἰς τὴν Σοβιετικὴν Ρωσίαν

δπου συνεκέντρωνον ὡς μέλη κυρίως τοῦ ἐργαζομένου εἰς τὰς μικρὰς ἀγροτικὰς βιομηχανίας, τοὺς ἀλιεῖς καὶ τοὺς κυνηγοὺς.

Εἰς τὸ σύνολον τῶν ἄλλων χωρῶν, τὸ ἡμισὺ περίπου τῶν συνεταιρισμῶν ἐξυπηρετήσεως ἐπαγγελματικοῦ συμφέροντος (μὴ γεωργικοῦ) ἦσαν ἀστικοὶ πιστωτικοὶ συνεταιρισμοί, ἀνερχόμενοι εἰς 21.000 μὲ 6.600.000 μέλη. Τὸν μεγαλύτερον ἀριθμὸν μελῶν τῆς κατηγορίας αὐτῆς συνεκέντρωνεν ἡ Τσεχοσλοβακία (1.500.000), ἐνῶ αἱ Ἡνωμένοι Πολιτεῖαι εἶχον τὸν μεγαλύτερον ἀριθμὸν τῶν πιστωτικῶν συνεταιρισμῶν οἱ ὅποιοι ἐκάλυπτον τὰ ἀνάγκας τῶν ἀστῶν μισθωτῶν των (περίπου 6.000).

Τὸ ὑπόλοιπον τῶν συνεταιρισμῶν ἐξυπηρετήσεως ἐπαγγελματικοῦ συμφέροντος (μὴ γεωργικοῦ) ἀντεπροσώπευσεν κυρίως οἱ ἐργατικοὶ συνεταιρισμοὶ παραγωγῆς καὶ οἱ ἀλιευτικοί.

Οἱ πρῶτοι ἦσαν πλέον τῶν 20.000 καὶ τὰ μέλη των 2.220.000. Μετὰ τὴν Σοβιετικὴν Ρωσίαν, ἡ Ἰταλία εἶχε τὸν μεγαλύτερον ἀριθμὸν τῶν ἐργατικῶν συνεταιρισμῶν παραγωγῆς (1.500), μὲ τὸν μεγαλύτερον ἀριθμὸν μελῶν (86.000). Ἀκολουθοῦν ἀπὸ ἀπόψεως ἀριθμοῦ μελῶν ἡ Μεγάλη Βρετανία (33.000), ἡ Γαλλία (31.200), ἡ Τσεχοσλοβακία (21.600).

Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ἀλιευτικοὺς συνεταιρισμοὺς, ἐκτὸς τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, ἡ ὁποία εἶχε πλέον τῶν 1.000 συνεταιρισμῶν τῆς κατηγορίας αὐτῆς μὲ 1.500.000 μέλη, ἡ Ἰσπανία, ἡ Ἰταλία καὶ ἡ Γιουγκοσλαβία κατελάμβανον τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν προπολεμικὴν στατιστικὴν.

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΕΚΤΑΣΙΣ

Ἐὰν παραβάλωμεν τὰ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς στατιστικὰ δεδομένα, διαπιστώνομεν ὅτι εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου, οἱ συνεταιρισμοὶ πολλαπλασιάζονται. Εἰς τὴν Εὐρώπην, π.χ. καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν ἑνὸς τετάρτου περίπου τοῦ αἰῶνος (ἀπὸ τὸ 1910 ἕως τὸ 1937), ὁ ἀριθμὸς των ἀνήλθεν ἀπὸ 120.238 (Εὐρώπη μετὰ τῆς Ρωσίας) εἰς 300.000 (ἄνευ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας).

Ἐὰν προσφύγωμεν εἰς περισσότερον πρόσφατα δεδομένα, παρατηροῦμεν ὅτι τὸ φαινόμενον αὐτὸ τῆς αὐξήσεως συνεχίζεται κατὰ τρόπον περισσότερον ἐντονον ἴσως ἐκτὸς τῆς Εὐρώπης παρὰ ἐν Εὐρώπῃ.

Πράγματι, τὸ Δ.Γ.Ε. κατῴρθωσε νὰ συγκεντρώσῃ διὰ τὰ ἔτη 1951, 1952 ἢ 1953, δεδομένα ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν συνεταιρισμῶν καὶ τῶν μελῶν των εἰς τὰς χώρας τῆς Ἀμερικῆς καὶ εἰς τὸ πλεῖστον τῶν χωρῶν, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς. Προσθέτοντες τοὺς ἀριθμοὺς αὐτοὺς κατὰ ἡπείρον ἐπιτυγχάνομεν σύνολα τὰ ὅποια εἰς τὸν πίνακα I παραβάλλονται μὲ τὰ σύνολα τοῦ ἔτους 1937.

Οἱ ἀριθμοὶ τοῦ πίνακος I ἀποδεικνύουν ὅτι εἰς τὴν Ἀμερικὴν, ἐνῶ ὁ ἀριθμὸς τῶν συνεταιρισμῶν ἔμεινε περίπου ὁ αὐτὸς κατὰ τὴν ἐρευνομένην περίοδον, ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν ἠξήθη σημαντικῶς. Ὁ πίναξ II δίδει λεπτομερείας ἀναφερομένας εἰς τοὺς συνεταιρισμοὺς τῆς Ἀμερικῆς κατὰ τὸ ἔτος 1952.

Ἡ πρόοδος ἐμφανίζεται περισσότερον ἐντυπωσιακὴ εἰς τὴν Ἀφρικὴν, ὅπου ὁ ἀριθμὸς τῶν συνεταιρισμῶν ἐδιπλασιάσθη σχεδὸν καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν των

Π Ι Ν Α Ξ Ι

*Ανάπτυξις τῆς Συνεταιριστικῆς κινήσεως εἰς ἙΑμερικὴν καὶ ἙΑσίαν, 1937 - 1953

ἙΠείροσ	Ἐριθμὸσ Συνεταιρισμῶν		Ἐριθμὸσ μελῶν	
	1937	1951-1952 (1)	1937	1951 - 1952 (1) 1953
ἘΑφρικὴ	3.598	6.637.	331.911	1.271.229
ἘΑμερικὴ	51.251	51.514	14.674.426	20.666.650
ἘΑσία (ἄνευ τῆσ Σοβιε- τικῆσ Ρωσίας)	167.554	382.343	14.860.476	60.230.117

Π Ι Ν Α Ξ Ι Ι

Στατιστικὰ δεδομένα ἐπὶ τῆσ Συνεταιριστικῆσ κινήσεωσ
εἰσ ἙΑμερικὴν διὰ τὸ ἔτοσ 1952

Χ ῶ ρ α ι	Ἐριθμὸσ συνεταιρι- σμῶν	Ἐριθμὸσ μελῶν
ἘΑργεντινὴ	1.413	702.932
Βολιβία	133	16.540
Βραζιλία	3.192	728.025
Καναδάσ	4.211	1.416.426
Χιλή	357	174.927
Κολομβία	472	145.947
Κόστα - Ρίκα	12	2.556
Κούβα	70	15.000
Δομινικανικὴ Δημοκρατία	58	7.200
ἘΙσημερινὸσ	338	13.823
ἘΗνωμένα Πολιτεία	37.674	17.023.149
Γουατεμάλα	43	8.026
ἘΑιτή	98	9.059
ἘΟνδούρα	7	478
Μεξικόν	2.502	264.683
Νικαράγου	11	—
Παναμάσ	13	461
Περου	42	15.671
Σαλβατόρ	37	9.903
Ούραγουάη	58	41.000
Βενεζουέλα	773	70.848
Σύνολον	51.514	20.666.650

1) Οἱ ἄριθμοι διὰ τὰ ἔτη 1951 - 1952 δὲν παρουσιάζουσι προφανῶσ ἀπόλυτον ἀξίαν, δεδομένου ὅτι προκύπτουσι ἀπὸ δεδομένα ἀναφερόμενα, ἀναλόγωσ τῶν χωρῶν εἰσ διάφορα ἔτη.

σχεδόν έτετραπλασιάσθη Ἐπίσης εἰς τὴν Ἀσίαν, ὁ ἀριθμὸς τῶν συνεταιρισμῶν ὑπερεδιπλασιάσθη καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν τῶν έτετραπλασιάσθη, καὶ ἐξεπέρασε τοὺς ἀντιστοίχους ἀριθμοὺς τῆς Εὐρώπης κατὰ τὸ 1937.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

Σήμερον ὁ ἀριθμὸς τῶν συνεταιρισμῶν εἰς δλόκληρον τὸν κόσμον ὑπερβαίνει περίπου τὸ ἑκατομύριον. Ἐννοεῖται ὅτι ὅλοι οἱ συνεταιρισμοὶ δὲν ἐπέτυχον τὸν αὐτὸν βαθμὸν δυνάμεως καὶ ἀξίας. Ὑπάρχουν ἀκόμη πολλοὶ οἱ ὁποῖοι εἶναι μικροί, ἀνίσχυροι, ἢ ἀπλῶς νεοσύστατοι. Ἀλλά, ἡ γενικὴ ἐπισκόπησις τῆς συνεταιριστικῆς κινήσεως, μᾶς δίδει τὴν εὐκαιρίαν νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι πολλοὶ ἀπὸ τοὺς συνεταιρισμοὺς αὐτοὺς προσελκύουν τὴν προσοχὴν λόγῳ τοῦ μεγέθους τῶν καὶ τῆς ἐξαιρετικῶς σημαντικῆς ἐνίοτε θέσεως τὴν ὁποίαν κατέχουν εἰς τὴν οἰκονομικὴν καὶ κοινωνικὴν ζωὴν πολλῶν χωρῶν.

Ἴδου τὸ παράδειγμα μιᾶς μακρυνῆς καὶ πρὸ πολλοῦ ἀπομεμωμένης νήσου : τῆς Ἰσλανδίας. Ἐπὶ τῶν 150.000 κατοίκων αὐτῆς κατὰ τὸ 1953 ὑπελογίζοντο εἰς 31.373 οἱ συνεταιρισταὶ καὶ 55 οἱ συνεταιρισμοὶ τῶν, ἤτοι 20 % τοῦ συνόλου τοῦ πληθυσμοῦ, ἄνευ τοῦ ὑπολογισμοῦ τῶν μελῶν τῶν οἰκογενειῶν τῶν συνεταιριῶν. Ἡ κίνησις αὕτη ἐξασφαλίζει τὴν διάθεσιν τοῦ συνόλου σχεδόν τῶν γεωργικῶν προϊόντων καὶ καταλαμβάνει σημαντικὴν θέσιν εἰς τὰς ἐξαγωγὰς (86 % τῶν γεωργικῶν προϊόντων καὶ 15 % τῶν κατεψυγμένων ἰχθύων) καὶ εἰς τὰς εἰσαγωγὰς (30-50 % τῶν κυριωτέρων προϊόντων). Διαθέτει ἐργοστάσιον διὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν λιπαρῶν οὐσιῶν ἀπὸ τὸ μαλλί, κλωστήριον, βυρσοδεψεῖον, ἐργοστάσιον ἐνδυμάτων, σαπωνοποιεῖον, σφαγεῖα, ψυγεῖα, γαλακτοκομεῖα, ναυπηγεῖον, πλοῖα—ψυγεῖα, κλπ.

Διὰ νὰ ἐρευνήσωμεν ἄλλας χώρας, ἄς ἀκολουθήσωμεν τὴν κατάταξιν κατὰ μεγάλας κατηγορίας.

Καταναλωτικοὶ συνεταιρισμοὶ

Οἱ καταναλωτικοὶ συνεταιρισμοὶ τῆς Κεϋλάνης, προμηθεύουν τὰ εἶδη καταναλώσεως εἰς τὰ δύο τρίτα τῶν κατοίκων τῆς νήσου. Οἱ καταναλωτικοὶ συνεταιρισμοὶ τῆς Δανίας ἐξυπηρετοῦν τὰ 40% τοῦ πληθυσμοῦ καὶ καλύπτουν τὰ 23% τοῦ λιανικοῦ ἐμπορίου τῶν κλάδων ἐκείνων ὅπου ἀναπτύσσουν τὴν δραστηριότητά των. Εἰς τὴν Φιλλανδίαν αἱ κεντρικαὶ ὀργανώσεις τῶν καταναλωτικῶν συνεταιρισμῶν καλύπτουν τὰ 38% τοῦ χονδρικοῦ ἐμπορίου τῶν τροφίμων καὶ τῶν προϊόντων οἰκιακῆς χρήσεως τῆς χώρας. Τὰ 50% τοῦ γάλακτος καὶ τοῦ ἄρτου, 60% τοῦ κρέατος καὶ τῶν λαχανικῶν διατίθενται ὑπὸ τῶν συνεταιριστικῶν καταστημάτων λιανικῆς πωλήσεως. Τὰ συνεταιριστικὰ ξενοδοχεῖα καὶ ἐστιατόρια πραγματοποιοῦν τὰ 24% τοῦ κύκλου ἐργασιῶν τοῦ κλάδου τῶν. Εἰς τὴν Μεγάλην Βρετανίαν, κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον, οἱ καταναλωτικοὶ συνεταιρισμοὶ ἐξησφάλισαν τὸν ἐφοδιασμὸν τοῦ ἐνὸς τετάρτου τῶν πολιτῶν. Σήμερον, συγκεντρῶνουν 10.800.000 μέλη, κατέχουν καὶ διαχειρίζονται 150 ἐργοστάσια, τοὺς μεγαλύτερους ἀλευρομύλους τοῦ βασιλείου (καλύπτουν 20% τῆς παραγωγῆς ἀλεύρου τῆς Ἀγγλίας καὶ

40% της Σκωτίας), κονσερβοποιεία, εργοστάσια ύποδημάτων και υφαντουργίας, έως εργοστάσια ποδηλάτων, φορτηγών αυτοκινήτων, γεωργικών μηχανών, πιάνων, ραδιοφώνων. Προσφέρουν εργασία εις περισσότερα από 350.000 μέλη των. Εις την Σουηδίαν (1), οι καταναλωτικοί συνεταιρισμοί κατέχουν επίσης σημαντική θέσιν εις την εθνικὴν παραγωγὴν ὀρισμένων προϊόντων, π.χ. : 22% τῶν ἀλεύρων σίτου καὶ βρώμης, 29% τῶν ζυμαρικῶν, 30% τῆς μαργαρίνης καὶ τῶν ἄζωτουχῶν λιπασμάτων, 50% τῶν ἠλεκτρικῶν λαμπτήρων, 90% τῶν φαγωσίμων ἐλαίων. Κατ'ὀρθωσεν γὰρ διασπάσουν μίαν δεκάδα μονοπωλιακῶν τιμῶν, ἕνα μάλιστα ἐκ τῶν ἐργοστασίων των, ἀντηγωνίσθη ἕνα διεθνὲς μονοπώλιον καὶ κατ'ὀρθωσε γὰρ πραγματοποιήσῃ ἐντὸς ἐνὸς ἔτους οικονομίαν εις τὸ σύνολον τοῦ πληθυσμοῦ ἀνερχομένην εις τὸ διπλάσιον τῆς τιμῆς τῆς ἀνεγέρσεώς του. Εἰς τὴν Ἑλβετίαν, οἱ καταναλωτικοὶ συνεταιρισμοὶ καλύπτουν 10,5% τοῦ συνόλου τοῦ κύκλου ἐργασιῶν τοῦ λιανικοῦ ἐμπορίου τροφίμων καὶ 14% τῶν εἰδῶν παντοπωλείου καὶ γαλακτομικῶν προϊόντων.

Συνεταιρισμοὶ κατοικίας

Ἐνταπεκρίθησαν ἀποτελεσματικῶς εις τὰς δημιουργηθείσας κατὰ τὰς πολεμικὰς περιόδους ἀνάγκας. Κατὰ τὴν μεσοπόλεμον περίοδον τῶν δύο παγκοσμίων πολέμων, πλέον τοῦ ἡμίσεος τῶν ἀνοικοδομηθεισῶν οἰκιῶν εις τὴν Ἀγγλίαν ὀφείλεται εις τοὺς πιστωτικὸς οἰκοδομικοὺς συνεταιρισμοὺς. Τὸ πέμπτον τῶν οἰκοδομηθέντων οἰκημάτων εις τὴν Ὀλλανδίαν, κατὰ τὰ ἀμέσως προηγηθέντα τοῦ τελευταίου πολέμου ἔτη, ὀφείλονται εις τὴν δραστηριότητα τῶν συνεταιρισμῶν κατοικίας. Εἰς τὴν Σουηδίαν ἀπὸ τὸν τελευταῖον πόλεμον καὶ ἐντεῦθεν οἱ συνεταιρισμοὶ κατοικίας καλύπτουν τὰ (25—30% ἕλων τῶν νέων οἰκοδομῶν).

Ἐπαγγελματικοὶ συνεταιρισμοὶ μὴ γεωργικοὶ

Εἰς τὰς παραθαλασσίους ἐπαρχίας τοῦ Καναδά, οἱ ἀλιευτικοὶ συνεταιρισμοὶ καλύπτουν τὰ 30% τῶν διατιθεμένων ἰχθύων.

Γεωργικοὶ συνεταιρισμοὶ

Συχνότερον ἀκόμη οἱ γεωργικοὶ συνεταιρισμοὶ παίζουν ρόλον ὄχι ὀλιγώτερον σημαντικόν, ἐφοδιάζοντες τοὺς ἀγρότας μὲ τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὴν ἀσκήσιν τοῦ ἐπαγγέλματός των εἶδη ἢ ὑπηρεσίας ἢ διαθέτοντες εις τὴν ἀγορὰν τὰ προϊόντα των μετὰ ἢ ἀνευ κατεργασίας.

Εἰς τὴν Δανίαν, τὴν Φιλαδίαν, τὴν Γαλλίαν, τὴν Ἑλβετίαν καὶ ἀλλαχοῦ, προμηθεύουν εις τοὺς ἀγρότας, ἀναλόγως τῶν χωρῶν, 40-80% τῶν ἀναγκῶν των εις κτηνοτροφὰς καὶ λιπάσματα, 50-90% τῶν ἀναγκῶν των εις μηχανάς. Εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας χάρις εις τοὺς γεωργικοὺς συνεταιρισμοὺς οἱ ἀγρόται ἀπέ-

1) Διὰ περισσότερας πληροφορίας βλ. Georges Lasserre: Coopératives contre cartels et trusts. L'expérience suédoise (Paris, F.N.C.C., Bruxelles, Les propagateurs de la coopération; Bâle, U.S.C. (Δευτέρα ἔκδοσις ὑπὸ ἐκτύπωσιν τῆ φροντίδι τῶν προπαγανδιστῶν τοῦ συνεταιρισμοῦ).

κτησαν την Ιδιοκτησίαν (ἢ σημαντικὸν μέρος τῆς Ιδιοκτησίας) 2.920 φρεάτων πετρελαίου, 3.000 χιλιομέτρων πετρελαιοαγωγῶν, 20 διυλιστηρίων πετρελαίου καὶ 2.300 πρατηρίων βενζίνης. Χάρεις εἰς τοὺς γεωργικοὺς συνεταιρισμοὺς εἰς τὸ Οἰό ἐπέτυχον τὴν ἐλάττωσιν τῆς τιμῆς τῶν ὑπερφωσφορικῶν λιπασμάτων κατὰ 35%. Οἱ συνεταιρισμοὶ ἤλεκτρισμοῦ προμηθεύουν 90% τῆς χρησιμοποιουμένης ὑπὸ τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ ἤλεκτρικῆς ἐνεργείας.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν διάθεσιν τῶν γεωργικῶν προϊόντων εἰς κοντινὰς ἢ ἀπομακρυσμένας ἀγοράς, τὸ καλυπτόμενον ὑπὸ τῶν γεωργικῶν συνεταιρισμῶν ποσοστὸν ἀνέρχεται εἰς τὴν Σουηδίαν εἰς 30%, εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας εἰς 35%, εἰς τὸν Καναδᾶν εἰς 45%, εἰς τὴν Ἀλγερίαν εἰς 54%, εἰς τὴν Αὐστραλίαν εἰς 67% (εἰς τὴν Δυτικὴν Αὐστραλίαν εἰς 88%), εἰς τὴν Γαλλίαν εἰς 82%. Εἰς τὴν παραγωγὴν καὶ ἐξαγωγὴν γαλακτομικῶν προϊόντων τὰ ποσοστὰ ἀνέρχονται ἀπὸ 60% εἰς τὴν Φιλλαδίαν εἰς 100% εἰς τὴν Νορβηγίαν, Ὀλλανδίαν, Ἰρλανδίαν, Αὐστραλίαν, Δανίαν, Νέαν Ζηλανδίαν καὶ Πολωνίαν εἰς τὴν ὁποίαν κυμαίνεται μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν ποσοστῶν. Διὰ τὸ κρέας ἀνέρχεται εἰς 100% εἰς τὴν Ἰσλανδίαν, 86% εἰς τὴν Δανίαν, 80% εἰς τὴν Σουηδίαν, 65% εἰς τὴν Φιλλαδίαν. Οἱ συνεταιρισμοὶ ἐπίσης καλύπτουν 20% τοῦ ἐμπορίου τῶν φρούτων εἰς τὴν δυτικὴν Αὐστραλίαν, εἰς τὸν Καναδᾶν 90% τοῦ καπνοῦ, εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας 35-56% τῶν φρούτων (ἀναλόγως τῶν εἰδῶν). Εἰς τὴν Γαλλίαν εἰδικευμένοι συνεταιρισμοὶ ἐπεξεργάζονται 20% τῆς ἐθνικῆς παραγωγῆς τοῦ λιναριοῦ, 30% τοῦ μαλλιοῦ, 20-30% τῆς ἐλαιοπαραγωγῆς, 60% τῆς παραγωγῆς τοῦ λυκίσκου διὰ τὴν ζυθοιομηχανίαν. Οἱ οἰνοποιητικοὶ συνεταιρισμοὶ παράγουν τὰ 25% τοῦ γαλλικοῦ οἴνου.

Καὶ διὰ νὰ ἀναφέρωμεν ἓν μόνον παράδειγμα ἀπὸ τὴν Μαύρην Ἀφρικὴν, οἱ συνεταιρισμοὶ τῆς Χρυσῆς Ἀκτῆς, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1955 διέθεσαν τὰ 19,5% τῆς παραγωγῆς τοῦ κακίου τῆς χώρας καὶ ἔρχονται ἐπὶ κεφαλῆς ὄλων τῶν προμηθευτῶν.

Σ Υ Μ Π Ε Ρ Α Σ Μ Α

Ἀπὸ τὸ ταχύτατον αὐτὸ ἀνά τὸν κόσμον ταξίδιον, δυνάμεθα νὰ συναγάγωμεν τὰ ἀκόλουθα συμπεράσματα :

Ὁ συνεταιριστικὸς θεσμὸς εὗρεν τὴν θέσιν του εἰς χώρας ὑπὸ τελείως διαφόρους γεωγραφικὰς, ἱστορικὰς, οικονομικὰς καὶ κοινωνικὰς συνθήκας, ὑπὸ διάφορον πολιτικὸν καθεστῶς, διάφορον τρόπον ζωῆς καὶ διάφορον τεχνικὴν καὶ μορφωτικὴν ἐξέλιξιν.

Ἡ θέσις του αὐτῆ δὲν ἔπαυσε νὰ διευρύνεται καὶ εἶναι ἤδη ἐξαιρετικῶς σημαντικὴ εἰς ἀρκετὸν ἀριθμὸν χωρῶν.

Ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι λαμβάνουν μέρος σήμερον εἰς τὴν συνεταιριστικὴν κίνησιν, ἢ θὰ προσχωρήσουν αὖριον εἰς αὐτήν, εἰσέρχονται εἰς ἓνα ἐπιβλητικὸν ἤδη σύνολον, σταθεροποιημένον κατόπιν μακρᾶς καὶ πολυμῆρου πείρας, ἡνωμένον εἰς ἓνα ἄρτιον δίκτυον ἀλληλεγγύης ἐπὶ ἐθνικοῦ, καί, ὅπως θὰ ἴδωμεν βραδύτερον, ἐπὶ διεθνοῦς ἐπιπέδου.

Ἐρωτηματολόγιον

1. Ποίαν ἐντύπωσιν ἐσχηματίσατε καὶ ποῖον δίδαγμα συνάγετε ἀπὸ τὴν γενικὴν ἀνασκόπησιν τῆς συνεταιριστικῆς κινήσεως ἀνὰ τὸν κόσμον ;
2. Πῶς ἐξηγεῖτε τὴν εὐρείαν εἰς ἑλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου διάδοσιν τοῦ συνεταιριστικοῦ θεσμοῦ ;
3. Ὅ,τι ἐδιδάχθητε ἀπὸ τὸ μάθημα αὐτὸ ἢ ἀπὸ τὰ προηγούμενα σὰς δίδει τὴν εὐκαιρίαν νὰ σκεφθῆτε ὅτι ὁ συνεργατισμὸς δύναται ἢ δὲν δύναται δυσκόλως νὰ ἀναπτυχθῆ εἰς τὴν χώραν σας ; Αἰτιολογήσατε τὴν γνώμην σας.
4. Εἰς ποίας σκέψεις σὰς δῆγγεῖ τὸ γεγονός ὅτι μερικοὶ τύποι συνεταιρισμῶν ἀνεπτύχθησαν ταχύτερον καὶ εὐρύτερον εἰς τινὰς χώρας ἐν συγκρίσει πρὸς ἄλλας ;
5. Ἐκάστη τῶν τεσσάρων μεγάλων κατηγοριῶν συνεταιρισμῶν, ὡς διακρίνονται εἰς τὸ μάθημα ὑποδιαιροῦνται εἰς ὑπο-ομάδας. Ἀνεφέραμεν μερικὰς ἀπὸ τὰς ὑπο-ομάδας αὐτάς. Ποίους εἰδικούς τύπους συνεταιρισμῶν παρετηρήσατε ; Εἰς ποίαν κατηγορίαν τοὺς κατατάσσετε ;
6. Ἐκ τῶν ἀναφερθέντων εἰς τὸ μάθημα αὐτὸ ἀριθμῶν καὶ γεγονότων, ποία ἐπέσυρον περισσότερον τὴν προσοχὴν σας ; ποίας σκέψεις σὰς ὑποβάλλουν ;

Συμπληρωματικὴ ἀνάγνωσις

Βλέπετε σχετικὸν πίνακα εἰς τὸ τέλος ἀριθ. 2, 4, 5, 10, 31, 56.

ΤΕΤΑΡΤΟΝ ΜΑΘΗΜΑ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ

Ἐνας θεσμὸς ὁ ὁποῖος ἐπέτυχε τὴν παγκόσμιον ἀνάπτυξιν καὶ τὰς ἐπιτεύξεις ποὺ ἀνεφέραμεν εἰς τὸ προγενέστερον μάθημα, ἀξίζει νὰ τύχη λεπτομερεστέρας ἐρεύνης ὅσον ἀφορᾷ τὴν διάρθρωσιν καὶ τοὺς τρόπους λειτουργίας του : δὲν εἶναι παράτολμον νὰ υποθέσωμεν ὅτι ὑπάρχει σχέσις μεταξὺ τῆς διαρθρώσεώς του ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς ἐπιτυχίας του ἀφ' ἑτέρου.

Θὰ μελετήσωμεν, κατὰ συνέπειαν, εἰς τὸ παρὸν μάθημα, τὴν διοικητικὴν ὀργάνωσιν τοῦ συνεταιριστικοῦ θεσμοῦ καί, ἀκολούθως, τὰς βασικὰς ἀρχὰς τῆς οἰκονομικῆς του ὀργανώσεως.

Ἡ μελέτη αὐτὴ θὰ στηριχθῆ ἐπὶ τῶν γενομένων διακρίσεων, ἐπὶ τῶν διαμορφωθέντων γενικῶν κανόνων, καὶ τοῦ διατυπωθέντος, εἰς τὸ δεύτερον μάθημα δρισμοῦ· ἐξ αὐτῶν θὰ ἐπιχειρήσωμεν νὰ συναγάγωμεν τὰς πρακτικὰς συνετείας.

ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΕΝΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ ;

Ὅπως ἐλέχθη, διοικήσις σημαίνει πρόβλεψις, ὀργάνωσις, συντονισμὸς, κατεύθυνσις, ἔλεγχος.

Ἐφ' ὅσον λοιπὸν πρόκειται περὶ ἐπιχειρήσεως, ἀπαιτεῖται προπαρασκευὴ τῶν μελλοντικῶν σχεδίων, ἐφοδιασμὸς τῆς ἐπιχειρήσεως διὰ τῶν πλέον καταλλήλων μέσων πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς μεγαλυτέρας ἀποτελεσματικότητος μὲ τὸ ἐλάχι-

στον τῶν κινδύνων, διάρθρωσις τῶν μηχανισμῶν τῆς πρὸς καλυτέραν ἀπόδοσιν, κατευθύνσεις ἱκαναὶ νὰ προκαλέσουν τὰς ἀναγκαίαις καὶ χρησίμους δραστηριότητας, ἐξασφάλις, τέλος, ὅτι τὸ σύνολον λειτουργεῖ συμφῶνως πρὸς τὰς προβλέψεις, πρὸς τὰς δοθείσας ἐντολάς, πρὸς τὰς ἐπιδιώξεις, πρὸς τὸν ταχθέντα σκοπὸν.

Ὁ ὅρισμός αὐτὸς δύναται νὰ ἐφαρμοσθῆ εἰς πάντα θεσμὸν ἢ ἐπιχείρησιν, οἷοσδήποτε καὶ ἂν εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς.

Ἐφαρμόζεται κατὰ συνέπειαν τόσον εἰς τὸν συνεταιριστικὸν θεσμὸν ὅσον καὶ εἰς μίαν κερδοσκοπικὴν ἐπιχείρησιν, ἀλλὰ ὄχι ὁμοιομόρφως.

Πράγματι, ὅπως ἐλέχθη, εἰς μίαν κερδοφόρον ἐπιχείρησιν, κύριος εἶναι τὸ κεφάλαιον. Αὐτὸ διαθέτει τὸ δικαίωμα καὶ τὴν ἐξουσίαν τῆς διοικήσεως. Αὐτὸ τὸ δικαίωμα καὶ αὐτὴ ἡ ἐξουσία ἀσκοῦνται πρὸς ὄφελός του, ἀπὸ τοὺς φορεῖς τῶν κεφαλαίων, καί, πολὺ συχνά, οὔτε κἂν ἀπὸ ὄλους, ἀλλὰ μόνον ἀπὸ τὴν μικρὰν ὁμάδα ἐκείνων οἱ ὁποῖοι συνέβαλον μὲ τὴν μεγαλυτέραν εἰσφοράν κεφαλαίου. Εἰς μίαν ἐπιχείρησιν κέρδους ἢ διοικήσις, πολὺ συχνά, εἶναι ὀλιγαρχικὴ καὶ αὐταρχικὴ.

Διὰ τὸν συνεταιριστικὸν θεσμὸν, ἀντιθέτως, ἡ πηγὴ τῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν ἐξουσιῶν δὲν ἔγκειται εἰς τὴν κατοχὴν ἀριθμοῦ τινος μετοχῶν, ἀλλὰ εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν προσωπικὴν ἰδιότητα τῶν μελῶν του, ὄλων του τῶν μελῶν. Τὸ πᾶν πρέπει νὰ ἔχη προβλεφθῆ, ὀργανωθῆ, συντονισθῆ, κατευθυνθῆ, ἐλεγχθῆ, ὄχι διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν κεφαλαίων ἀλλὰ διὰ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν οἰκονομικῶν ἀναγκῶν καὶ τῶν κοινωνικῶν ἐπιδιώξεων τῶν ἀνθρώπων. Ἡ διοικητικὴ ὀργάνωσις τοῦ συνεταιριστικοῦ θεσμοῦ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι παρὰ δημοκρατικὴ.

Αἱ δημοκρατικαὶ διαρθρώσεις καὶ διαδικασίαι τῆς διοικητικῆς τοῦ ὀργανώσεως — εἶναι σημαντικὸν νὰ καταστῆ συνειδητὸν — ἐπιβάλλουν εἰς τὸν συνεταιριστικὸν θεσμὸν προβλήματα καὶ δυσχερείας αἱ ὁποῖαι εἶναι ἄγνωστοι εἰς τὴν κερδοσκοπικὴν ἐπιχείρησιν. Ἀλλὰ, ὅπως θὰ ἴδωμεν, αἱ δημοκρατικαὶ αὐταὶ διαδικασίαι θέτουν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ θεσμοῦ ἴδια μέσα ἐνημερώσεως, προβλέψεως, δράσεως καὶ ἐλέγχου τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦμενα πλήρως τοῦ ἐξασφαλίζουσ ἓνα προνόμιον ἀποτελεσματικότητος καὶ ἀσφαλείας.

ΤΟ ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΝ

Ἡ διοικητικὴ ὀργάνωσις τοῦ συνεταιρισμοῦ εἶναι δυνατόν νὰ ἐμφανίζεται μὲ ἐλαφρὰς παραλλαγὰς ἀπὸ μίαν χώραν εἰς ἄλλην, ἀναλόγως τῆς νομοθεσίας, ἀπὸ ἓνα συνεταιρισμὸν εἰς ἄλλον ἀναλόγως τοῦ καταστατικοῦ. Ἀρκεῖ ὅμως νὰ χαράξωμεν τὰς βασικὰς γραμμὰς αἱ ὁποῖαι ἔχουν γενικῶς γίνεαι ἀποδεκταὶ ἀπὸ τὸν συνεταιριστικὸν ἔθιμον.

Ἡ διοικητικὴ ὀργάνωσις ἀναγράφεται εἰς τὸ καταστατικόν, ἥτοι εἰς τὸ σύνολον τῶν συμφωνιῶν αἱ ὁποῖαι ἐκούσιως υἱοθετήθησαν ἀπὸ τὰ μέλη διὰ νὰ προσδιορίζουν τὰς ἀμοιβαίας σχέσεις των ἐντὸς τοῦ συλλογικοῦ ὀργάνου καὶ τὰς σχέσεις των μὲ τὴν κοινὴν ἐπιχείρησιν, τὰ δικαιώματα καὶ τὰς ὑποχρεώσεις των, τὰ ὄργανα τοῦ θεσμοῦ (τὰς ἀρμοδιότητας καὶ τὰς ἐξουσίας των, τὸν τρόπον διαρθρώσεως των).

Τὸ καταστατικὸν εἶναι ἐπίσης τὸ «σύνταγμα» πὺὸ οἱ συνεταίρισται ἐξεπόνησαν δι' ἑαυτοῦς. Δέον κατὰ συνέπειαν νὰ εἶναι συντεταγμένον μὲ τὴν μεγαλυτέραν ἐπιμέλειαν, κατὰ τρόπον ὥστε νὰ τηροῦνται αἱ νομικαὶ διατάξεις, αἱ γενικαὶ ἀρχαὶ τοῦ συνεργατισμοῦ, καὶ ὅλη ἡ κτηθεῖσα ὑπὸ τοῦ συνόλου τῆς συνεταιριστικῆς κινήσεως πεῖρα (1). Δέον ἐπίσης νὰ διατυποῦται μὲ ὄρους προσιτοῦς εἰς ὅλα τὰ μέλη. Ὅπως πᾶν σύνταγμα, δὲν δύναται νὰ τροποποιῆται παρὰ μὲ μεγάλας προφυλάξεις, συμφώνως μὲ τοὺς ἐκ τῶν προτέρων καθιερωμένους κανόνας καὶ τύπους.

Τ Α Ο Ρ Γ Α Ν Α

Ἐνας συνεταιρισμὸς περιλαμβάνει κατ' ἀνάγκην τὰ ἀκόλουθα ὄργανα : 1) τὴν γενικὴν συνέλευσιν, 2) τὸ διοικητικὸν συμβούλιον. Περιλαμβάνει ἐπίσης πολὺ συχνὰ 3) ἕνα εἰδικὸν ὄργανον ἐλέγχου (ἐλεγκτὰς, ἐποπτικὸν συμβούλιον κλπ.).

Ἡ γενικὴ συνέλευσις

Ἡ γενικὴ συνέλευσις, ἡ ὁποία συγκεντρώνει ἢ ἀντιπροσωπεύει τὸ σύνολον τῶν συνεταίρων, εἶναι τὸ κυρίαρχον ὄργανον, ἡ πηγὴ πάσης ἐξουσίας καὶ πάσης ἀρχῆς τοῦ θεσμοῦ. Αἱ ἀποφάσεις τῆς εἶναι ἔγκυροι ἐναντι ὅλων τῶν συνεταίρων, ἀκόμη καὶ τῶν ἀπουσιάζοντων, ἐφ' ὅσον λαμβάνονται ὑπὸ κανονικῶς συγκληθείσης συνελεύσεως, τηρουμένων τῶν ἀπαιτουμένων τύπων (2).

Ἀρμοδιότητές της

Συγκαλεῖται τοὐλάχιστον ἅπαξ κατ' ἔτος. Ὁ νόμος, ἢ συνηθέστερον, τὸ καταστατικὸν ὀρίζει τὰς προθεσμίας καὶ τὸν τρόπον συγκλήσεως (διὰ τὸν σεβασμὸν τῶν δικαιωμάτων των, εἶναι ἀναγκαῖον ὅπως οἱ συνεταῖροι πληροφροῦνται ἐπαρκῶς ἔνωρις ἐπὶ τῆς ἡμερομηνίας, τοῦ τόπου καὶ τῆς ἡμερησίας διατάξεως τῆς συνελεύσεως. Συχνὰ εἶναι ὠφέλιμον νὰ χρησιμοποιοῦνται περισσότεροι τρόποι συγκλήσεως).

Ἡ γενικὴ συνέλευσις ἔχει ἀρμοδιότητα :

α) νὰ ἐκλέγῃ καὶ νὰ ἀνακαλῆ τὰ μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου καὶ τὰ μέλη τοῦ εἰδικοῦ ὄργανου ἐλέγχου·

β) νὰ ἐξετάζῃ, ἐπιδοκιμάζῃ ἢ ἀπορρίπτῃ τὴν ἔκθεσιν καὶ τὸν προϋπολογισμὸν (γενικῶς ἐτήσιον) ὁ ὁποῖος ὑποβάλλεται εἰς αὐτήν·

γ) μετὰ τὰς κρατήσεις διὰ τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου ἢ ὑπὸ τοῦ καταστατικοῦ προβλεπόμενα ἀποθεματικά, νὰ διαθέτῃ τὰ πλεονάσματα τῆς χρήσεως (διὰ τὸν σχη-

1) Διὰ τὴν κατάρτισιν τοῦ καταστατικοῦ, εἶναι φρόνιμον νὰ γίνεται προσφυγὴ εἰς τὴν βοήθειαν τῶν ἐντύπων καταστατικῶν τὰ ὁποῖα προετοιμάζουν αἱ συνεταιριστικαὶ ὁμοσπονδία ἢ αἱ δημόσια ὑπηρεσίαι τῶν συνεταιρισμῶν.

2) Μερικὰ καταστατικὰ προβλέπουσιν ὅτι αἱ ἀποφάσεις τῆς γενικῆς συνελεύσεως δὲν εἶναι ἔγκυροι παρὰ μόνον ἐὰν λαμβάνονται ἐπὶ παρουσίᾳ ἐνὸς ἐλαχίστου ἀριθμοῦ μελῶν («ἀπαρτία»). Ἐὰν ἡ ἀπαρτία αὕτη δὲν ἐπιτυγχάνεται, συγκαλεῖται δευτέρα γενικὴ συνέλευσις, ἡ ὁποία ἀποφασίζει ἐγκύρως, οἰοσδήποτε καὶ ἂν εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν παρόντων μελῶν.

ματισμόν τῶν εἰδικῶν ἀποθεματικῶν ἢ τῶν διαφόρων κεφαλαίων, ἢ διὰ τὴν διανομήν τῆς ριστούρν)·

δ) νὰ ἀποφασίζῃ γενικῶς ἐν τελευταίᾳ προσφυγῇ ἐπὶ τῆς ἀποδοχῆς ἢ τοῦ ἀποκλεισμοῦ μελῶν.

Τέλος, μόνη ἢ γενικὴ συνέλευσις ἔχει ἀρμοδιότητα νὰ ἐγκρίνῃ τὸ καταστατικὸν τοῦ συνεταιρισμοῦ, καὶ ἀκολούθως νὰ τροποποιῇ τὸ καταστατικόν, ὡς καὶ νὰ ἀποφασίζῃ ἐπὶ τῆς διαλύσεως τοῦ συνεταιρισμοῦ. Ἀλλά, ὡς θὰ ἴδωμεν, τὴν τελευταίαν κῆτὴν ἀρμοδιότητα ἀσκεῖ θάσει τῶν εἰδικῶν διατάξεων.

Ἐξαιρετικὴ γενικὴ συνέλευσις

Ὅταν πρόκειται νὰ ληφθοῦν ἀποφάσεις αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται εἰς τὴν τροποποίησιν τοῦ καταστατικοῦ ἢ εἰς τὴν ὑπαρξιν τοῦ συνεταιρισμοῦ (π.χ. τὴν διάλυσίν του), ἡ γενικὴ συνέλευσις δέον νὰ συγκληθῇ εἰδικῶς πρὸς τοῦτο καὶ νὰ λειτουργήσῃ ἀκολουθοῦσα ἐξαιρετικὴν διαδικασίαν : πρόκειται διὰ τὴν ἐξαιρετικὴν γενικὴν συνέλευσιν.

Ἐκτὸς τῆς περιπτώσεως τροποποιήσεως τοῦ καταστατικοῦ καὶ τῆς διαλύσεως, ἡ ἐξαιρετικὴ γενικὴ συνέλευσις δύναται νὰ συγκληθῇ ὁσάκις τὸ διοικητικὸν συμβούλιον κρίνει τοῦτο ἀναγκαῖον διὰ τὴν καλὴν λειτουργίαν τοῦ συνεταιρισμοῦ. Εἶναι ἐπίσης δυνατόν νὰ συγκληθῇ ὑπὸ τοῦ ὄργανου ἐλέγχου ὅταν τοῦτο κρίνῃ τὴν σύγκλησιν ἀναγκαίαν. Δύναται, τέλος, νὰ συγκληθῇ ὅταν ὠρισμένον ποσοστὸν συνεταίρων (ἐν δέκατον τοῦλάχιστον, π.χ.) αἰτῆται τὴν σύγκλησιν ἐγγράφως.

Ὡς αὐστηροτέρα τῆς ἐτησίᾳς γενικῆς συνελεύσεως, ἡ ἐξαιρετικὴ γενικὴ συνέλευσις, δὲν δύναται νὰ λάβῃ ἀποφάσεις παρὰ μόνον ἐπὶ τῶν ἀναγραφομένων εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν ζητημάτων. Ἡ ἀπαιτουμένη ἀπαρτία εἶναι ὑψηλὴ : τὰ δύο τρίτα καὶ κάποτε τὰ τρία τέταρτα τῶν παρόντων ἢ τῶν ἀντιπροσωπευμένων μελῶν.

Δικαίωμα ψήφου

Ἐκ παραλήλλου πρὸς τὴν ἀναγνωριζομένην κυριαρχίαν τῆς γενικῆς συνελεύσεως, ἡ ἰσότης ἐπὶ τοῦ δικαίωματος τῆς ψήφου ἐκφράζει τὸν δημοκρατικὸν χαρακτήρα τοῦ συνεταιριστικοῦ θεσμοῦ : ἕκαστον μέλος διαθέτει εἰς τὴν γενικὴν συνέλευσιν μίαν καὶ μόνην ψήφον, οἷονδήποτε καὶ ἂν εἶναι τὸ ποσὸν τῆς εἰσφοράς εἰς τὸ συνεταιρικὸν κεφάλαιον, οἷονδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ ἔκτασις τῶν ἐργασιῶν τὰς ὁποίας πραγματοποιεῖ μὲ τὴν κοινὴν ἐπιχείρησιν.

Ὅπως δὲ τὸ δικαίωμα τοῦτο ἐπιφυλάσσεται εἰς τὰ μέλη τὰ ὁποῖα ἔχουν ἐκπληρώσει τὰς οἰκονομικὰς τῶν ὑποχρεώσεις συμφώνως πρὸς τὸ καταστατικόν, εἴτε ὀλοκληρωτικῶς, εἴτε μερικῶς ἐὰν τὸ καταστατικὸν προβλέπῃ ὅτι τὸ ἐγγράφον παρ' ἑκάστου μέλους κεφάλαιον δύναται νὰ καταστῇ ἀντικείμενον τμηματικῶν δόσεων.

Συμβαίνει, ὅπως εἰς μερικοὺς καταναλωτικοὺς συνεταιρισμοὺς τῆς Νορβηγίας, τὸ καταστατικὸν νὰ προβλέπῃ δύο ψήφους δι' ἕκαστον ἀνδρόγυρον (μίαν διὰ τὸν σύζυγον καὶ μίαν διὰ τὴν σύζυγον). Φαινομενικῶς ἡ περίπτωσις αὕτη ἐμφανίζεται ὡς ἀπομακρυνομένη ἀπὸ τὴν ἀρχὴν «ἓνα μέλος, μία ψήφος», εἰς τὴν

πραγματικότητα είναι δυνατόν να υποστηριχθῆ ὅτι στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἀρχῆς αὐτῆς, δεδομένου ὅτι τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου δὲν συνδέεται μὲ τὸ ἀντιπροσωπευόμενον κεφάλαιον, ἀλλὰ μὲ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀντιπροσωπευομένων προσώπων.

Κατ' ἀρχὴν, τὸ δικαίωμα ψήφου δὲν δύναται νὰ ἀσκηθῆ παρὰ μόνον ἀπὸ τὸν δικαιούχον. Ὁ προσωπικὸς αὐτὸς χαρακτήρ τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου ἀνταποκρίνεται ἀκριβῶς εἰς τὸν χαρακτήρα τοῦ συνεταιριστικοῦ θεσμοῦ ὡς συλλογικοῦ ὄργανου προσώπων. Οὕτω, ὁ νόμος ἢ τὸ καταστατικὸν ἀπαγορεύουν συνήθως τὴν ψήφον δι' ἐξουσιοδοτήσεως, ἢ καταχρηστικῆς χρήσεως τῆς ὁποίας προκειμένου περὶ κεφαλαιουκρατικῶν ἐταιρειῶν, τείνει νὰ συγκεντρώσῃ τὴν ἐξουσίαν εἰς χεῖρας τῆς μειοψηφίας.

Ἐν τούτοις, ἡ ἀπαγόρευσις αὐτή, μολοντί χαρακτηρίζει τὴν σημασίαν τῆς προσωπικῆς συμμετοχῆς τῶν συνεταιριστῶν εἰς τὴν διοίκησιν, ἐνδέχεται ἐπίσης νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἀσκήσιν ἐνὸς οὐσιαστικοῦ δικαιώματος (τὴν ὁποίαν βασικοὶ λόγοι εἶναι δυνατόν νὰ καταστήσουν ἀδύνατον ἢ δυσχερῆ). Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν μερικαὶ νομοθεσίαι ἢ μερικὰ καταστατικὰ ἐπιτρέπουν τὴν ψήφον δι' ἐπιστολῆς, καὶ πολλὰ συχνὰ μάλιστα, τὴν ψήφον δι' ἐξουσιοδοτήσεως ὑπὸ ἄλλων καὶ ἐντὸς συγκεκριμένων ὁρίων : ἡ ἐξουσιοδότησις δὲν δύναται νὰ παραχωρηθῆ παρὰ μόνον εἰς ἕτερον μέλος (κάποτε, κυρίως προκειμένου περὶ καταναλωτικῶν συνεταιρισμῶν, εἰς τὸν ἢ τὴν σύζυγον), ὁ ὁποῖος δὲν ἐπιτρέπεται νὰ εἶναι διευθυντῆς καὶ δὲν δύναται νὰ εἶναι φορεὺς παρὰ μιᾶς μόνον ἐξουσιοδοτήσεως.

Ἡ γενικὴ συνέλευσις τῶν μεγάλων συνεταιρισμῶν

Ἐπάρχουν συνεταιρισμοὶ (πρὸ παντὸς μεταξὺ τῶν καταναλωτικῶν συνεταιρισμῶν) τῶν ὁποίων τὰ μέλη εἶναι τόσον πολυάριθμα ὥστε καμμία ἀίθευσα δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ τοὺς στεγάσῃ ὅλους. Εἰς ἄλλας περιπτώσεις ἢ καλυπτομένη ὑπὸ τοῦ συνεταιρισμοῦ ἑδαφικὴ ἔκτασις καὶ δυσχέρειαι τῆς συγκοινωνίας παρεμποδίζουν τὴν παρούσιν μεγάλου ἀριθμοῦ μελῶν. Ἐν τούτοις, πάντες ἔχουν τὸ δικαίωμα ψήφου εἰς τὴν γενικὴν συνέλευσιν.

Διὰ νὰ καταστή σεβαστὸν τὸ δικαίωμα τοῦτο, διάφοροι λύσεις ἐπενόηθησαν αἱ συνηθέστεραι δὲ ἐξ' αὐτῶν εἶναι αἱ ἀκόλουθοι : Εἰς τὴν Ἀγγλίαν π.χ. ἡ γενικὴ συνέλευσις κατανέμεται εἰς ἰδιαιτέρας κατὰ συνοικίαν συνελεύσεις αἱ ὁποῖαι συγκαλοῦνται τὴν ἰδίαν ἡμέραν, μὲ τὴν αὐτὴν ἡμερησίαν διάταξιν καὶ τὰς αὐτὰς ἀρμοδιότητας. Εἰς ἄλλας χώρας, κυρίως εἰς Γαλλίαν, Ξουηδίαν, Ἑλβετίαν, αἱ συνεταιρισταί, κατανεμόμενοι κατὰ τομεῖς, λαμβάνουν γινῶσιν τῆς ἡμερησίας διατάξεως (τῶν ἐκθέσεων, τοῦ προϋπολογισμοῦ κλπ.) καὶ ἐκλέγουν τοὺς ἐκλεκτοράς των διὰ μίαν γενικὴν συνέλευσιν δευτέρου βαθμοῦ.

Τὸ διοικητικὸν συμβούλιον

Διὰ τὴν καθημερινὴν κατεύθυνσιν τῶν ὑποθέσεων τοῦ συνεταιρισμοῦ, τὰς ὁποίας δὲν δύναται φυσικὰ νὰ ρυθμίσῃ ἀπ' αὐθείας ἡ ἐτησίαι γενικὴ συνέλευσις, ἐξουσιοδοτεῖ ἐν μέρει τὴν ἀρμοδιότητά της εἰς ἓνα διοικητικὸν συμβούλιον πού ἐκλέγει ἐκ τῶν μελῶν της.

Αἱ ἀρμοδιότητες τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου ἐπεκτείνονται εἰς ὅλας τὰς

ἀναγκαίως διὰ τὴν πραγματοποιήσιν τοῦ σκοποῦ τοῦ συνεταιρισμοῦ πράξεις: διορισμὸν καὶ ἀπόλυσιν τοῦ προσωπικοῦ, καθορισμὸν τῶν ἀποδοχῶν του, μίσθωσιν τῶν οἰκημάτων, ὀργάνωσιν τῶν ὑπηρεσιῶν καὶ τοῦ ἐλέγχου τῆς λειτουργίας του, κλπ. Ἐπὶ πλέον ἀντιπροσωπεύει τὸν συνεταιρισμὸν ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων.

Ἄλλὰ, ἐλλείψει ρητῶν διατάξεων τοῦ καταστατικοῦ, δὲν δύναται, ἄνευ ἀποφάσεως τῆς γενικῆς συνελεύσεως, οὔτε νὰ προβῇ εἰς τὴν ἀγορὰν ἢ εἰς τὴν πώλησιν ἀκινήτου ἢ καταστήματος, οὔτε νὰ συνάψῃ δάνειον, οὔτε νὰ διαθέσῃ περιουσιακὰ στοιχεῖα τοῦ συνεταιρισμοῦ (διὰ μεταβιβάσεως τῆς κυριότητος, ἐνεχυριάζσεως ἢ ὑποθηκεύσεως).

Τὸ διοικητικὸν συμβούλιον δὲν δύναται νὰ ἀσκήσῃ τὰς ἀρμοδιότητάς του παρὰ μόνον συλλογικῶς, ἤτοι, ἄνευ ἐιδικῆς ἐντολῆς, οὐδὲν τῶν μελῶν του ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ ἀσκήσῃ ταῦτάς αὐτομικῶς. Ἐν τούτοις δύναται γενικῶς νὰ τὰς μεταβιβάσῃ ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει εἰς ἓνα ἢ περισσότερα τῶν μελῶν του. Ἡ παρεχομένη οὕτω ἐντολή δέον ὅπως προσδιορίζεται ἀκριβῶς καὶ περιορίζεται ἀπὸ ἀπόψεως χρόνου.

Τὸ διοικητικὸν συμβούλιον δύναται φυσικὰ, νὰ ὑποδιαιρεθῇ εἰς ἐπιτροπὰς. Δύναται ἐπίσης νὰ συνιστᾷ ἐπιτροπὰς ἐκτὸς τῶν μελῶν του διὰ τὴν διαφώτισιν, τὴν ἐκπαίδευσιν, τὰς κοινωνικὰς ἐργασίας τοῦ συνεταιρισμοῦ, κλπ.

Τὰ μέλη τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου δὲν ἀμείβονται, ἀλλὰ δύναται νὰ ἀποζημιωθοῦν διὰ δαπάνας προκαλουμένας κατὰ τὴν ἀσκήσιν τῶν καθηκόντων των.

Εἰδικὸν ὄργανον ἐλέγχου

Ἐλεγκταί

Διὰ τὸ σύνολον τῶν συνεταιρίων, συνιστοῦν ἓνα διαρκὲς καὶ ἀνεξάρτητον τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου ὄργανον ἐλέγχου τῶν λογαριασμῶν τοῦ συνεταιρισμοῦ. Ἐκλεγόμενοι ὑπὸ τῆς γενικῆς συνελεύσεως ὑποβάλλουν εἰς αὐτὴν τὴν ἐκθεσίαν των καὶ εἶναι ὑπεύθυνοι ἔναντι αὐτῆς. Ἐν ἓκ τῶν καθηκόντων των εἶναι, ὅπως ἴδωμεν, ἡ σύγκλησις τῆς γενικῆς συνελεύσεως ἐὰν κρίνουν τοῦτο ἀναγκαῖον.

Ἐλέγχουν, δὲν διαχειρίζονται: ἡ παρουσία των εἰς τὰς συνεδριάσεις τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου δὲν δικαιολογεῖται.

Εἶναι δυνατόν νὰ δεχθοῦν ἀμοιβὴν καθοριζομένην ὑπὸ τῆς γενικῆς συνελεύσεως.

Ἐποπτικὸν συμβούλιον ἢ συμβούλιον ἐλέγχου

Ἐκλέγεται ὅπως καὶ οἱ ἐλεγκταί, τῶν ὁποίων ἀσκαὶ τὰς ἀρμοδιότητάς.

Ἐχει ἐπίσης ἀρμοδιότητα νὰ ἐποπτεύῃ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀποφάσεων τῆς γενικῆς συνελεύσεως.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς συνθέσεως καὶ τῆς διαδικασίας τῆς διοικητικῆς ὀργάνωσεως τοῦ συνεταιριστικοῦ θεσμοῦ, ὡς ὠρίσθησαν, εἶναι κατὰ πρῶτον τὰ κυριαρχικὰ δικαιώματα τῆς γενικῆς συνελεύσεως. Ἀκολουθεῖ ἡ ἀκριβὴς καὶ ἰσόρροπος κατανομή τῶν εὐθυνῶν μεταξὺ τῶν ἐκτελεστικῶν ὀργάνων καὶ τῶν ὀργάνων ἐλέγχου. Ἡ κατανομή αὕτη παρέχει εἰς τὸ ἐκτελεστικὸν ὄργανον μεγάλην ἐλευθε-

ρίαν δράσεως ὑπὸ ἀγρυπνον ἔλεγχον ὁ ὁποῖος βοηθεῖ ἢ καταδικάζει, ἀλλὰ δὲν ἐμποδίζει (1).

Τὸ διπλοῦν αὐτὸ χαρακτηριστικὸν — ἐξ αἰτίας τοῦ ὁποῖου ἐλέχθη ὅτι ἡ συνεταιριστικὴ κίνησις εἶναι ἕνας δημοκρατικὸς τομεὺς τῆς οἰκονομίας — σημαίνει ταυτοχρόνως τὸν σκόπελον ποῦ εἶναι δυνατὸν νὰ συναντήσῃ καὶ τὴν ἀρετὴν ἀπὸ τὴν ὁποῖαν δύναται νὰ ἐμφορῆται ἢ διοίκησις τοῦ συνεταιρισμοῦ.

Ὁ σκόπελος ἐγκείται εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ συνεταιριστικὴ δημοκρατία εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποπέσῃ εἰς λήθαργον ἐξ αἰτίας τῆς παθητικότητος τῶν μελῶν. Ἡ λεπτή μεταξὺ τῶν διαφόρων ὀργάνων ἰσορροπία εἶναι δυνατὸν νὰ διαταραχθῇ ἐὰν προκαλοῦνται συγκρούσεις ἀρμοδιότητος καὶ σύγχυσις εἰς τὴν κατανομήν ἀρμοδιοτήτων.

Τοῦ διπλοῦ αὐτοῦ σκοπέλου παρακαμπτομένου, ἡ ἀπάντησις εἰς τὸ ἀκόλουθον ἐρώτημα εἶναι προφανής: Πῶς ἄνθρωποι γενικῶς ἄνευ πείρας τῶν ὑποθέσεων καὶ κάποτε πολὺ ὀλίγον μορφωμένοι ἐπέτυχον νὰ δημιουργήσουν καλῶς ὀργανωμένας καὶ σημαντικῶν διαστάσεων συνεταιριστικὰς ἐπιχειρήσεις;

Προφανῶς, ἡ ἐπιτυχία αὐτὴ δὲν ἐξηγεῖται μόνον ἐκ λόγων οἱ ὁποῖοι συνιστοῦν τὴν δύναμιν κερδοσκοπικῶν τινῶν ἐπιχειρήσεων, ἤτοι στερεὰ οἰκονομικὴ θάσις, ἐπιδεξιότης καὶ πείρα ἐκείνων οἱ ὁποῖοι τὰς διευθύνουν.

Ἀσφαλῶς, καὶ αἱ συνεταιριστικαὶ ἐπιχειρήσεις ἔχουν ἀνάγκην κεφαλαίων καὶ ὀφείλουν νὰ ὑπολογίζουσι εἰς τὰς ἱκανότητας κρίσεως καὶ τὸν χαρακτῆρα τῶν διοικητῶν των, ὡς καὶ εἰς τὴν τεχνικὴν ἱκανότητα τοῦ προσωπικοῦ των διευθύνσεως καὶ ἐκτελέσεως. Πρόκειται περὶ ἀπαραίτητων σήμερον προϋποθέσεων διὰ τὴν ἐπιτυχίαν, καὶ ἂν ἀδασανίστως ἐδεχόμεθα ὡς πρότυπον τὴν ἀνώνυμον ἑταιρείαν, θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ παρασυρθῶμεν καὶ νὰ πιστεύσωμεν ὅτι αἱ προϋποθέσεις αὐταὶ εἶναι ἡ πηγὴ καὶ ἡ ἐξήγησις πάσης ἐπιτυχίας.

Ἐν τούτοις, ἡ πρώτη πηγὴ τοῦ συνεταιριστικοῦ θεσμοῦ ἐγκείται ἀλλαχού. Δὲν προέρχεται ὅπως εἰς τὴν κεφαλαιοκρατικὴν ἑταιρείαν ἐκ τῶν ἄνωθεν. Ἐἰς τὸν συνεταιριστικὸν θεσμὸν προέρχεται ἐκ τῶν κάτω. Ἐγκείται εἰς τὴν ὁλότητα τῶν συνεταιριστῶν, εἰς τοὺς δεσμοὺς οἱ ὁποῖοι ἐνώνουν τοὺς μὲν μὲ τοὺς δὲ καὶ μὲ τὴν κοινὴν των ἐπιχείρησιν καὶ ἐκδηλοῦνται ὑπὸ βλας τὰς μορφὰς συμμετοχῆς αἱ ὁποῖαι συμβάλλουν εἰς τὴν πραγματοποιήσιν τῆς κοινῆς ὑποθέσεως.

Ἡ συμμετοχὴ αὐτὴ εἶναι διαφόρου φύσεως καὶ διαφόρου σημασίας ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν συμμετοχὴν τῶν μετόχων τῆς κερδοφόρου ἐπιχειρήσεως.

Ἐναντι τῆς ἐπιχειρήσεως, ἡ ὑπὸ τοῦ μετόχου τῆς ἀνώνυμου ἑταιρείας πραγματοποιουμένη ἐπένδυσις κεφαλαίων καὶ ἡ οἰκονομικὴ συμβολὴ τοῦ συνεταιριστοῦ δὲν εἶναι παρὰ μόνον κατ' ἐπίφασιν ὁμοίομορφοι χειρονομία. Διὰ τὸν πρῶτον, πρόκειται περὶ «τοποθετήσεως», ἀπὸ τὴν ὁποῖαν περιορίζεται νὰ ἀναμένῃ τὰ ἀποτελέσματα. Ἡ χειρονομία τοῦ δευτέρου, ἔχει τελειῶς διάφορον ψυχολογικὴν καὶ ἠθικὴν σημασίαν. Πρόκειται περὶ χειρονομίας, ἢ ὁποῖα, πολὺ συχνὰ τοῦ

1) Bureau International du Travail: Le mouvement coopératif et les problèmes actuels, vol. II: Problèmes de relèvement et de reconstruction, Études et documents, série H, no 5 (Montréal, 1945), p. 179.

επιβάλλει μίαν θυσίαν, καὶ ἡ ὁποία δι' αὐτὸν τὸν λόγον καὶ διὰ πᾶσαν περίπτωσιν, δεσμεύει τὴν μετέπειτα συμπεριφορὰν του.

Ὁ συνεταιριστὴς δύναται καὶ ὀφείλῃ νὰ προσφέρῃ διὰ τὰς ἐργασίας τῆς ἐπιχειρήσεως συμμετοχὴν τὴν ὁποίαν ὁ μέτοχος τῆς ἀνωνύμου ἐταιρείας δὲν δύναται γενικῶς νὰ προσφέρῃ εἰς τὴν κερδοσκοπικὴν ἐπιχείρησιν. Ὅφειλε νὰ γνωρίζῃ ὅτι ἡ «πίστις» τῆς συμμετοχῆς αὐτῆς εἶναι ἕνα ἀπαραίτητον στοιχεῖον διὰ τὴν καλὴν λειτουργίαν τοῦ συνεταιρισμοῦ.

Τέλος, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὁ συνεταιριστὴς θέτει εἰς τὴν διάθεσιν τῆς ὀργανώσεώς του, δὲν εἶναι μόνον ἡ οἰκονομικὴ του συμβολή, οὔτε ἡ ἀγοραστικὴ του ἰκανότης, ἢ δύναμις τῆς ἐργασίας του, τὰ προϊόντα του ἢ ἡ ἀποταμιευτικὴ καὶ πιστωτικὴ του ἰκανότης. Εἶναι τὰ προσωπικὰ του προτερήματα γνώσεως, πείρας, καλῆς θελήσεως, κρίσεως, ἐπαγρυπνήσεως, χρηστότητος, διὰ τῶν ὁποίων δύναται νὰ ἀσκήσῃ μόνιμον ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς κατευθύνσεως τῶν κοινωνικῶν ὑποθέσεων.

Ἡ σπουδαιότης τῆς συμβολῆς αὐτῆς καθίσταται ἀκόμη φωτεινότερον καταφανὴς ὅταν παραβάλλωμεν τὴν θέσιν τῶν συνεταιριστῶν καὶ τὴν θέσιν τῶν κατόχων μικροῦ ἀριθμοῦ μετοχῶν μιᾶς ἀνωνύμου ἐταιρείας εἰς τὰς ἀντιστοίχους γενικὰς των συνελεύσεις.

Κατὰ τὸ πλεῖστον τῶν περιπτώσεων, οἱ μικροὶ μέτοχοι δὲν ἀσκοῦν καμμίαν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἐκλογῆς τῶν μελῶν τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου καὶ δὲν ἔχουν καμμίαν πιθανότητα νὰ ἐκλεγοῦν μέλη αὐτοῦ. Εἰς τὸν συνεταιρισμὸν, ἀντιθέτως, ἐκλέγονται ὑπὸ τῶν συνεταιριστῶν ἐκεῖνοι ἐξ αὐτῶν οἱ ὁποῖοι θεωροῦνται ὡς οἱ πλέον ἱκανοὶ νὰ διοικήσουν τὴν κοινὴν των ἐπιχείρησιν : ἡ ἐκλογὴ αὐτὴ θὰ εἶναι ἐπιτυχῆς ἢ ἀτυχῆς ἀναλόγως τῆς εὐσυνειδησίας, τῆς εὐθυκρισίας καὶ τῆς ἐντιμότητος μεθ' ἧς ἐγένετο. Κατὰ συνέπειαν ἡ ποιότης τῶν διοικητικῶν συμβούλων ἐξαρτᾶται εὐρύτατα ἀπὸ τὴν ποιότητα ἐκείνων οἱ ὁποῖοι τοὺς ἐκλέγουν.

Ἡ ἀποστολὴ καὶ ἡ ἐπίδρασις τῆς γενικῆς συνελεύσεως εἶναι ἀσυγκρίτως σημαντικώτεραι εἰς τὸν συνεταιρισμὸν παρὰ εἰς τὴν ἐταιρείαν κεφαλαίων. Πράγματι, οἱ συνεταιρισταί,

... «δὲν εἶναι μόνον συλλογικῶς ἰδιοκτῆται τῆς ἐπιχειρήσεως. Εἶναι προσωπικῶς καὶ ἀπ' εὐθείας οἱ χρῆσται αὐτῆς. Ὁ καθεὶς ἐξ αὐτῶν προσφέρει κατὰ συνέπειαν εἰς τὴν γενικὴν συνέλευσιν θέλησιν πολὺ περισσότερον περίπλοκον καὶ συνδυασμένην (ἐν συγκρίσει μὲ τὴν θέλησιν τῶν μετόχων μιᾶς ἐταιρείας κεφαλαίων) ἢ ὁποία προσανατολίζεται πρὸς τὴν ποικιλίαν τῶν στοιχείων τὰ ὁποῖα συνιστοῦν τὴν ποιότητα τῆς προσδοκωμένης ἀπὸ τὴν ἐπιχείρησιν ὕπηρεσίας. Κατὰ συνέπειαν, ἡ γενικὴ συνέλευσις μιᾶς συνεταιριστικῆς ὀργανώσεως εἶναι μία ἀναγκαία πηγὴ κατευθύνσεως καὶ πληροφοριῶν διὰ τοὺς διοικητικοὺς συμβούλους οἱ ὁποῖοι ἐνημεροῦνται κατ' αὐτὴν ἐπὶ τῆς θελήσεως τῶν μελῶν. Εἶναι ἐξ ἄλλου ἐπίσης πηγὴ πληροφοριῶν δι' αὐτὰ τὰ μέλη τοῦ συνεταιρισμοῦ τὰ ὁποῖα λαμβάνουν γινῶσιν κατ' αὐτὴν παντὸς ζητήματος ἀναφερομένου εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ δύναται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ προσφέρουν διὰ τὴν κοινὴν ὑπόθεσιν πᾶσαν ἀναγκαίαν συνδρομὴν⁽¹⁾.

1) Bureau International du Travail: Le mouvement coopératif et les problèmes actuelles, vol. II, op. cit., p. 180.

Ὅβτω, ἀγόμεθα ἐκ νέου νά ἀναγνωρίσωμεν ὅτι ὁ συνεταιριστικὸς θεσμὸς δὲν εἶναι μόνον μία ἐπιχείρησις καὶ δὲν εἶναι μία ἐπιχείρησις ὡς αἱ ἄλλαι. Ὁ διοικητικὸς τῆς ἐπίσης μηχανισμὸς δὲν λειτουργεῖ ὅπως οἱ ἄλλοι: ἡ ἀποτελεσματικότης του στηρίζεται ἐν τελευταία ἀναλύσει εἰς τὰ προσωπικὰ προτερήματα καὶ τὰς ἱκανότητας αἱ ὁποῖα ἀπεκτῆθησαν διὰ μιᾶς προσπάθειας καταλλήλου ἀγωγῆς: «Ἡ συνεταιριστικὴ δργάνωσις δὲν δίδει αὐτομάτως ἀποτελέσματα: δὲν βοηθεῖ τὸς συνεταιριστὰς παρὰ μόνον ἐὰν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι βοηθοῦν τὸν ἑαυτὸν τους, ἐὰν ἢ προσπάθεια τοῦ καθενὸς ἀναποκρίνεται εἰς τὴν προσπάθειαν ὄλων (!)».

Ἐρωτηματολόγιον

1. Ἀπαριθμήσατε ὅλα τὰ δικαιώματα τὰ ὁποῖα ἕκαστος συνεταιρὸς δύναται νά ἀσκήσῃ διὰ νά συμβάλῃ εἰς μίαν καλὴν διοίκησιν τοῦ συνεταιρισμοῦ.

2. Εἶναι ἀνώφελον, ἢ σημαντικὸν ἢ ἀναγκαῖον, οἱ συνεταιρισταὶ νά γνωρίζουν καλῶς τὸ καταστατικὸν τοῦ συνεταιρισμοῦ των; Αἰτιολογήσατε τὴν ἀπάντησίν σας.

3. Ἡ ἐτησίαι συνέλευσις εἶναι ἡ μόνη εὐκαιρία καθ' ἣν τὰ μέλη ἐνὸς συνεταιρισμοῦ δύναται νά ἀσκήσουν τὰ δικαιώματά των;

4. Ἀπαριθμήσατε τὰ διάφορα μέτρα τὰ ὁποῖα δύναται νά ληφθοῦν διὰ νά ἐξασφαλισθῇ εἰς ἕκαστον μέλος ἡ ἄσκησις τοῦ δικαιώματος τοῦ λόγου καὶ τῆς ψήφου.

5. Διὰ ποίων μέτρων οἱ συνεταιρισταί, ἀκόμη καὶ οἱ ἐλάχιστοι μεμυημένοι εἰς τὴν λογιστικὴν, δύναται νά ἀσκήσουν ἔλεγχον ἐπὶ τῶν λογαριασμῶν τοῦ συνεταιρισμοῦ;

6. Ἀναπτύξατε πῶς ἡ γενικὴ συνέλευσις ἐνὸς συνεταιρισμοῦ δύναται νά μετὰσχῃ ἀποτελεσματικῶς τῆς διοικήσεως.

7. Κρίνετε σκόπιμον ὅτι τὰ μέλη τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου ὀφείλουν κατ' ἀνάγκην νά κατέχουν τὰς αὐτὰς ἱκανότητας τὰς ὁποίας διαθέτει ὁ ἐπιφορτισθεὶς ὑπ' αὐτῶν μὲ τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐπιχειρήσεως; Ἐὰν ὄχι ἀπαριθμήσατε τὰς ἱκανότητας τὰς ὁποίας θὰ προτιμούσατε νά ἔχουν οἱ διοικητικοὶ σύμβουλοι ἄφ' ἐνὸς καὶ ὁ διευθυντῆς ἄφ' ἑτέρου.

8. Κρίνετε σκόπιμον ὅπως τὸ διοικητικὸν συμβούλιον, ὑπὸ τὴν ἰδιότητά του, δίδῃ ἀπ' εὐθείας ἐντολὰς εἰς τὸ ἐκτελεστικὸν προσωπικὸν τοῦ συνεταιρισμοῦ;

9. Ποῖαι εἶναι αἱ ὑπερβάσεις ἀρμοδιότητος, αἱ συγκρούσεις ἐξουσιῶν αἱ ὁποῖαι δύναται νά ἐκδηλωθοῦν καὶ πρέπει νά ἀποφευχθοῦν μεταξὺ τῆς γενικῆς συνελεύσεως, τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου καὶ τῆς διευθύνσεως;

Συμπληρωματικὴ ἀνάγνωσις

Βλέπετε σχετικὸν πῖνακα εἰς τὸ τέλος ἀριθ. 3, 26, 31, 42, 47, 50, 57.

1) Le secteur coopératif, op. cit., p. 81.

ΠΕΜΠΤΟΝ ΜΑΘΗΜΑ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ

Ὁ συνεταιριστικός θεσμός, ὡς γνωρίζομεν ἤδη (1), παρουσιάζει ἴδια χαρακτηριστικά τόσο ἀπὸ ἀπόψεως οἰκονομικῆς ὅσον καὶ ἀπὸ ἀπόψεως διοικητικῆς ὀργανώσεως. Ἰδιαιτέρως, ὑπενθυμίζομεν ὅτι εἶναι ἓν συλλογικὸν ὄργανον προσώπων καὶ ὅτι τὸ κεφάλαιον εἰς τὸν συνεταιρισμὸν δὲν παίζει παρὰ τὸν ρόλον τοῦ ὑπηρέτου.

Ἐννοεῖται ὅτι, διὰ νὰ λειτουργήσῃ ἡ συνεταιριστικὴ ἐπιχείρησις, ὅπως πᾶσα ἄλλη ἐπιχείρησις, πρέπει νὰ διαθέτῃ οἰκονομικὰ μέσα.

Ἐννοεῖται ἐπίσης ὅτι τὰ μέσα αὐτὰ δεόν νὰ διατεθοῦν εἰς τὸν συνεταιρισμὸν ἀπὸ τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην αὐτοῦ, διότι ποῖος θὰ ἀνελάμβανε τὸ βάρος αὐτὸ εἰς τὴν θέσιν τῶν ἐνδιαφερομένων;

Αἱ οἰκονομικαὶ εἰσφοραὶ τῶν συνεταιριστῶν λαμβάνουν τρεῖς ὑποχρεωτικὰς μορφάς :

- 1) Ἐγγραφὴ καὶ ἐξόφλησις «συνεταιριστικῶν μερίδων».
- 2) Εὐθύνη ἔναντι τῶν πιστωτῶν.
- 3) Κατάρτισις ἀποθεματικῶν.

Τὸ σύνολον τῶν συνεταιριστικῶν μερίδων ἀποτελεῖ τὸ καλούμενον συνεταιριστικὸν κεφάλαιον. Τὸ σύνολον τοῦ συνεταιριστικοῦ κεφαλαίου καὶ τῶν συλλογικῶν ἀποθεματικῶν ἀποτελεῖ τὰ ἀνήκοντα εἰς τὸν συνεταιρισμὸν κεφάλαια. Ἐν ἀνεπαρκείᾳ τῶν κεφαλαίων τοῦ συνεταιρισμοῦ, ἐνδέχεται νὰ παραστῇ ἀνάγκη προσφυγῆς εἰς δανειακὸν κεφάλαιον.

ΤΟ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟΝ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ

Πῶς πρέπει νὰ συγκροτῆται

Ὅταν πρόκειται νὰ συσταθῇ μία ἀνώνυμος ἐταιρεία, τὸ μέγεθος τοῦ συγκεντρωθησομένου κεφαλαίου δρίζεται συμφώνως πρὸς τὴν γενομένην ἐκτίμησιν τῶν ἀναγκαίων διὰ τὴν ἐγκατάστασιν καὶ διὰ τὴν λειτουργίαν τῆς ἐπιχειρήσεως δαπανῶν. Τὸ πρόβλημα εἶναι σχετικῶς ἀπλοῦν. Ὑπολείπεται μόνον νὰ εὑρεθοῦν οἱ μέτοχοι μεταξὺ τῶν διαθέσιμων κεφάλαια προσώπων ἢ ὀργανισμῶν.

Ὅταν, ἀντιθέτως, πρόκειται νὰ συσταθῇ ἕνας συνεταιρισμός, τὸ πρόβλημα εἶναι λεπτότερον καὶ πολυπλοκώτερον. Πολυπλοκώτερον διότι δὲν ἀρκεῖ νὰ προσαρμωθῇ τὸ μέγεθος τοῦ κεφαλαίου πρὸς τὰς προβλεπομένας ἀνάγκας τῆς ἐπιχειρήσεως, πρέπει νὰ προσαρμωθῇ ἐπίσης τὸ ποσοδὸν ἐκάστης συνεταιριστικῆς μερίδος ταυτοχρόνως πρὸς τὰς ἀτομικὰς δυνατότητας καὶ πρὸς τὸν ὑπολογιζόμενον ἀριθμὸν τῶν ἐνδεχομένων μελῶν. Τὸ πρόβλημα, ἐξ ἄλλου, εἶναι λεπτὸν διότι τίθεται γενικῶς μεταξὺ προσώπων διαθέσιμων πενιχρὰ μέσα.

Διὰ νὰ ἐλαττώσωμεν εἰς τὸ ἐλάχιστον — ἀλλὰ εἰς τὸ ἀναγκαίως ἐλάχι-

1) Βλ. δεύτερον μάθημα.

στον — τὸ μέγεθος τοῦ κεφαλαίου εἰς χρῆμα, γίνεται προσφυγὴ εἰς τὰς ἀκολουθούς μεθόδους :

1) Προσδιορίζονται αἱ ἀρχικαὶ διαστάσεις τῆς ἐπιχειρήσεως συμφώνως πρὸς τὰς προβλεπομένας πραγματικὰς ἀνάγκας διὰ τὸ ἐγγὺς μέλλον (χωρὶς, πάντως, νὰ ὑποεκτιμηθοῦν) καὶ ὄχι: θάσει τῶν ὑποθετικῶν ἀναγκῶν τοῦ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἤττον ἀπωτέρου μέλλοντος. Αἱ ἀνάγκαι αὗται ποικίλλου σημαντικῶς ἀναλόγως τοῦ ἰδιαιτέρου σκοποῦ τοῦ συνεταιρισμοῦ.

2) Αἱ εἰς χρῆμα εἰσφοραὶ, ἀντικαθίστανται, ἐν τῷ μέτρῳ τοῦ δυνατοῦ, ὑπὸ παροχῶν ἐργασίας (ἰσοπέδωσις, ἀνοικοδόμησις, μεταφορὰ ὕλικῶν, κλπ.) (*).

Αἱ εἰσφοραὶ αὗται δύνανται νὰ γίνωνται ἐντελῶς δωρεάν, συχνὰ δμως ἀμείβονται ὑπὸ μορφήν συνεταιριστικῶν μερίδων. Πρόκειται περὶ συνήθους μεθόδου εἰς τὰς μὴ πλουσίας εἰς κεφάλαια χώρας. Ἐπίσης, εἰς πολλοὺς συνεταιρισμούς, τοῦλάχιστον κατὰ τὰ πρῶτα αὐτῶν θήματα, οἱ συνεταιῖροι ἐπιφορτίζονται οἱ ἴδιοι με ἐργασίας τῆς ἐπιχειρήσεως διὰ τὰς ὁποίας δὲν ἀπαιτεῖται ἐξειδίκευσις.

Ἐν τούτοις, εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ζητηθῇ μία ἄμεσος χρηματικὴ θυσία ἀπὸ τοὺς ἐγγραφομένους διὰ συνεταιριστικὰς μερίδας. Ἄλλὰ εἶναι δυνατόν νὰ ἐλαφρυνθῇ ἡ θυσία αὕτη: τὸ καταστατικὸν δύναται νὰ προβλέπῃ ὅτι ἡ ἰδιότης τοῦ συνεταιῖρου ἀποκτᾶται ἀπὸ τῆς καταβολῆς ἐνὸς μέρους τῆς συνεταιριστικῆς μερίδος ἢ τῶν συνεταιριστικῶν μερίδων (τοῦ ὑπολοίπου καταβαλλομένου κατὰ δόσεις, ἰδιαιτέρως διὰ τῆς χρησιμοποίησεως τῆς ριστούρν). Ἐννοεῖται ὅτι ἡ χρησιμοποίησις τῆς εὐχερείας αὐτῆς προϋποθέτει ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ βασισθῇ λογικῶς ἡ διοίκησις εἰς τὴν κανονικότητα τῶν δόσεων.

Τέλος, οἱ μέλλοντες συνεταιῖροι δύνανται νὰ ὑποβληθοῦν εἰς συστηματικὴν προσπάθειαν νὰ ἀποταμιεύσουν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸ ποσὸν τῆς εἰσφορᾶς των. Οὕτω ἐνήργησαν οἱ Σκαπανεῖς τῆς Rochdale, οἱ ὁποῖοι συνεκέντρωσαν τὸ συνεταιριστικὸν κεφάλαιον ἐντὸς ἐνὸς ἔτους. Οὕτω ἐνεργοῦν καὶ σήμερον πολλοὶ συνεταιρισταί, κυρίως εἰς τὸν Καναδᾶ καὶ εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας. Ἡ προσπάθεια πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν δύναται νὰ διευκολυνθῇ ὑπὸ συνεταιρισμῶν ἀποταμιεύσεως, ὡς καὶ ἀπὸ ὠρισμένων τύπων προμηθευτικῶν ὀργανώσεων.

Φύσις τοῦ συνεταιριστικοῦ κεφαλαίου

Ἐξαιρουμένων τῶν συνεταιρισμῶν οἱ ὁποῖοι, διὰ λόγους τεχνικούς, δὲν δύνανται νὰ δεχθοῦν παρὰ περιωρισμένον ἀριθμὸν μελῶν (ὠρισμένοι οἰκοδομικοὶ συνεταιρισμοί, π.χ.), τὸ συνεταιριστικὸν κεφάλαιον ἐνὸς συνεταιρισμοῦ εἶναι βασικῶς μεταβλητόν: ἀυξάνεται αὐτομάτως διὰ τῆς εἰσοχῆς νέων μελῶν ἢ διὰ τῆς ἐγγραφῆς συμπληρωματικῶν συνεταιριστικῶν μερίδων. Ἐλαττοῦται συνεπεῖα θανάτων, διαγραφῶν, παραιτήσεων, κλπ.

Ἰδιαιτέρα χαρακτηριστικὰ τῆς συνεταιριστικῆς μερίδος

Ἡ μετοχὴ μιᾶς ἐταιρείας κεφαλαίων εἶναι πρὸ παντὸς μία τοποθέτησις ἢ

1) Εἰς τὴν ὑπαίθριον γίνονται ἐπίσης δεκταὶ εἰσφοραὶ γαιῶν, ζώων, τεχνικοῦ ἐξοπλισμοῦ καὶ γεωργικῶν προϊόντων.

ὅποια πραγματοποιεῖται μὲ βάση τὸν ὑπολογισμόν τοῦ ἀναλαμβανομένου κινδύνου καὶ τῆς ἐπιζομένης συμμετοχῆς εἰς τὰ κέρδη τῆς ἐπιχειρήσεως.

Ἡ συνεταιριστικὴ μερίς ἀντιθέτως, εἶναι ἀπλῶς ἢ συμβολὴ τὴν ὅποιαν ἕκαστος συνεταιρὸς ἀναλαμβάνει διὰ τὰ ἀπαραίτητα κεφάλαια καὶ τὰς δαπάνας τῆς κοινῆς ἐπιχειρήσεως πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως αὕτη καταστῆ ἱκανὴ νὰ τοῦ προσφέρῃ συγκεκριμένας ὑπηρεσίας τὰς ὁποίας προσδοκᾷ ἐξ αὐτῆς. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν τὴν ἀποκαλοῦν ἐνίοτε «εἰσφορικὴν μερίδα».

Ἡ ἰδιαιτέρα αὕτη ἀποστολὴ τῆς συνεταιριστικῆς μερίδος τῆς προσδίδει, ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν μετοχὴν τῆς ἑταιρείας κεφαλαίων, τὰ ἀκόλουθα εἰδικὰ χαρακτηριστικά :

1) Εἶναι νόμιμον ἕκαστος συνεταιρὸς νὰ καλῆται νὰ ἐγγραφῆ εἰς ἀριθμὸν συνεταιριστικῶν μερίδων ἐν σχέσει μὲ τὴν σπουδαιότητα τῶν ὑπηρεσιῶν τὰς ὁποίας προσδοκᾷ ἀπὸ τὸν συνεταιρισμόν, ἤτοι μὲ τὴν σπουδαιότητα τῶν δαπανῶν τὰς ὁποίας ἀπαιτεῖ ἀπὸ αὐτόν. Πρόκειται ἐδῶ περὶ μιᾶς τῶν ἀπόψεων τοῦ κανόνος τῆς ἀναλογικότητος (*). Εἶδομεν ὅτι ἡ ἀποφῆς αὕτη δὲν ὑφίσταται εἰς τοὺς καταναλωτικῶν συνεταιρισμούς. Ἀλλὰ παρουσιάζεται μὲ μεγάλην σαφήνειαν εἰς ἄλλους τύπους συνεταιρισμῶν τῶν ὁποίων ὁ μηχανισμὸς ἔχει ἀνάγκην μεγαλυτέρας ἀκριθείας (π.χ. γεωργικοὶ συνεταιρισμοὶ πωλήσεως, συνεταιρισμοὶ κατοικίας).

2) Δεδομένου ὅτι ἡ συνεταιριστικὴ μερίς δὲν εἶναι παρὰ μία προκαταβολὴ ἐν ὄψει τῶν προσδοκωμένων ὑπηρεσιῶν, ἡ ὀνομαστικὴ τῆς ἀξία δὲν εἶναι — ὅπως εἶναι ἡ ὀνομαστικὴ ἀξία τῆς μετοχῆς τῆς κεφαλαιοκρατικῆς ἐπιχειρήσεως — ἐπιδεκτὴ ὑπεραξίας καὶ ἔστιν ἐμφανίζεται πρὸς ἐξόφλησιν, αὕτη γίνεται μόνον διὰ τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ καταβληθέντος ποσοῦ καὶ, ἐνδεχομένης περιπτώσεως, μὲ ἐλάττωσιν ἀντίστοιχον τῶν ἀπωλειῶν τὰς ὁποίας ὑπέστη τὸ συνεταιριστικὸν κεφάλαιον.

3) Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, δὲν προσδοκᾷ καὶ δὲν δύναται νὰ δεχθῆ μέρισμα. Δύναται μόνον νὰ δεχθῆ ὀρισμένον καὶ περιωρισμένον τόκον ὅπως ὁ ὑπηρετῶν δέχεται ἕνα μισθόν. Πολλοὶ μάλιστα συγγραφεῖς εὐρίσκουν ὅτι ὁ τόκος αὐτὸς τῆς καταστατικῆς «εἰσφορικῆς μερίδος» δὲν δικαιολογεῖται, ζημιώνει τοὺς δραστηρίους συνεταιριστὰς πρὸς ὄφελος τῶν ἀδρανούντων καὶ περιπλέκει ἀνώφελα τὴν λογιστικὴν μόνον διὰ τὰς ἐπὶ πλέον τῶν καταστατικῶν ὑποχρεώσεων καταβληθείσας συνεταιριστικὰς μερίδας δικαιολογεῖται ἡ παροχὴ τόκου.

Ἡ φύσις τοῦ συνεταιρισμοῦ ὡς ἐνώσεως προσώπων, ἐπιβάλλει εἰς τὴν συνεταιριστικὴν μερίδα ἕνα ἄλλο διακριτικὸν χαρακτηριστικόν. Ὅπως ἡ ἰδιότης τοῦ συνεταιροῦ, οὕτω καὶ ἡ συνεταιριστικὴ μερίς εἶναι προσωπικὴ. Ἐξ αὐτοῦ προκύπτει ὅτι δὲν εἶναι μόνον προσωπικὴ ἀλλὰ καὶ μὴ ἐμπορεύσιμη, καὶ ἀμεταβίβαστη, ἕκτος τῆς μεταβιβάσεως ἢ ὅποια δύναται νὰ γίνῃ κατόπιν ἀδείας τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου.

Εὐθύνη ἔναντι τῶν πιστωτῶν

Διὰ τὴν ἐγγύησιν τῶν χρεῶν τὰ ὅποια ἕνας συνεταιρισμὸς δύναται νὰ δημιουργήσῃ, ἕκαστος συνεταιρὸς καλεῖται νὰ ἀναλάβῃ τὴν οἰκονομικὴν του εὐθύνην.

1) Βλέπετε δεύτερον μάθημα.

Ἡ εὐθὺνη αὕτη ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν σταθεροποίησιν τῆς πίστεως τοῦ συνεταίρι-
 ρισμοῦ ἐναντι τῶν προμηθευτῶν του καὶ ἄλλων πιστωτῶν.

Δὲν στρέφεται κατὰ τῶν συνεταίρων παρὰ μόνον ἐὰν ὁ συνεταίρισμὸς τεθῆ
 ὑπὸ ἐκκαθάρσιν καὶ καθ' ὃ μέτρον ἢ πραγματοποίησιν τοῦ ἐνεργητικοῦ του δὲν
 καλύπτει τὸ σύνολον τῶν χρεῶν.

Τὸ μέγεθός της ὀρίζεται ὑπὸ τοῦ καταστατικοῦ, ἦτοι ἀπὸ τὸ σύνολον τῶν
 συμβάσεων αἱ ὁποῖαι συνδέουν μεταξὺ των τοὺς συνεταίρους.

Συχνὰ περιορίζεται μέχρι τοῦ ποσοῦ τῶν συνεταίριστικῶν μερίδων διὰ τὰς
 ὁποίας ἕκαστος ἔχει ἐγγραφή. Αὕτη εἶναι κυρίως, κατὰ τὸ πλεῖστον, ἢ περιπτώ-
 σιν τῶν καταναλωτικῶν συνεταίρισμῶν καὶ γενικώτερον τῶν συνεταίρισμῶν
 ἀγορῶν.

Ἄρκετὰ συχνὰ ἐπίσης, ἀντιστοιχεῖ εἰς πολλαπλάσιον τῶν μερίδων του (π.χ.
 τὸ πενταπλάσιον ἢ τὸ δεκαπλάσιον τῶν συνεταίριστικῶν μερίδων).

Τέλος, διὰ τοὺς συνεταίρισμοὺς οἱ ὁποῖοι, λόγῳ τοῦ εἰδικοῦ σκοποῦ των,
 ἔχουν ἀνάγκην εὐρείας πιστωτικῆς ἐπιφανείας, εἶναι ἀπεριόριστοι, ἦτοι ἕκαστος
 συνεταίρος εἶναι ὑπεύθυνος διὰ τὰ συνεταίριστικά χρέη διὰ τοῦ συνόλου τῆς περιου-
 σίας του. Τοιαύτη εἶναι ἡ περίπτωσις τῶν γεωργικῶν πιστωτικῶν συνεταίρισμῶν.

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΠΛΕΟΝΑΣΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ

Ὅπως εἶδωμεν κατὰ τὸ τέταρτον μάθημα, ἡ γενικὴ συνέλευσις εἶναι τὸ
 ἀρμόδιον ὄργανον. τὸ ὅποιον διαθέτει τὰ πραγματοποιούμενα πλεονάσματα ἐτησίως
 ὑπὸ τῆς κοινῆς ἐπιχειρήσεως. Εἶδομεν ἐπίσης εἰς τὸ δεύτερον μάθημα ὅτι, ἐὰν
 γίνεται κατανομή τῆς ριστούρν, ἢ κατανομή αὕτη θὰ γίνῃ εἰς ἕκαστον συνεταίρον
 καθ' ὃ μέτρον συνέβαλεν διὰ τὸν σχηματισμὸν τῶν πλεονασμάτων, ἦτοι ἐν ἀναλο-
 γία τῶν ἐργασιῶν τὰς ὁποίας ἐπραγματοποίησε διὰ τῆς κοινῆς ἐπιχειρήσεως.

Ἐν τούτοις, αἱ ἀρμοδιότητες τῆς γενικῆς συνέλευσεως εἰς τὸν τομέα αὐτὸν,
 ὑπόκεινται εἰς μερικοὺς κανόνες τοῦ χρηστοῦ ἀνθρώπου ἢ τοῦ νόμου.

Εἶναι προφανές ὅτι ἐὰν τὰ πλεονάσματα εἶναι ἀνύπαρκτα ἢ κατώτερα τῶν
 διανεμηθέντων ποσῶν διαπράττεται σοβαρὸν λάθος διαχειρίσεως. Κατὰ τινὰς μάλ-
 λιστα νομοθεσίας, διαπράττεται ἀδίκημα διωκόμενον ποινικῶς.

Ἐξ ἄλλου, τὸ καταστατικὸν καί, συχνά, ὁ ἴδιος ὁ νόμος ὀρίζουν ὅτι ὠρισμέ-
 νον ποσοστὸν τῶν πλεονασμάτων δεόν νὰ διατεθῇ δι' ἕν ἀποθεματικὸν κεφάλαιον
 πρὸ πάσης διανομῆς τῆς ριστούρν.

Τὸ ἀποθεματικὸν αὐτὸ κεφάλαιον δὲν ἔχει ὡς σκοπὸν καὶ δὲν δύναται νὰ
 ἔχῃ ὡς ἀποτέλεσμα τὴν αὐξήσιν τῆς ὀνομαστικῆς ἀξίας τῆς συνεταίριστικῆς με-
 ρίδος (ὅπως εἶδωμεν ἢ ἐξόφλησις τῆς συνεταίριστικῆς μερίδος δὲν δίδει εὐκαιρίαν
 οὐδεμιᾶς ὑπερξίας). Τὸ ἀποθεματικὸν κεφάλαιον ἔχει ὡς προορισμὸν νὰ καλύπτῃ
 τὰς ἐνδεχομένας ζημίας καὶ ἔχει, ἐν πάσῃ περιπτώσει, ὡς ἀποτέλεσμα νὰ ἐνι-
 σχύῃ τὴν ὀικονομικὴν θέσιν τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ τὴν πίστιν της ἐναντι τῶν
 τρίτων.

Ἡ γενικὴ συνέλευσις δύναται πάντοτε νὰ δημιουργῇ λογαριασμοὺς ἀποθεμα-
 τικῶν δι' εἰδικοὺς σκοποὺς (π.χ. κεφάλαια ἀναπτύξεως).

Εἰς ποῖον ἀνήκουν τὰ ἀποθεματικά ;

Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ὑπάρχει ὁμοφωνία μεταξὺ τῶν νομοθεσιῶν βλων τῶν χωρῶν ἀλλὰ ὑπάρχει ἐνίοτε ἀντίθεσις μεταξὺ τῆς νομοθεσίας καὶ τοῦ συνεταιριστικοῦ ἐθίμου.

Εἰς τὸ δεύτερον μᾶθημα, ἐλέχθη ὅτι τὰ ἀποθεματικά δὲν δύνανται νὰ κατανεμηθῶν μεταξὺ τῶν συνεταιρίων, οἱ ὅποιοι δὲν διαθέτουν οὐδὲν ἀτομικὸν δικαίωμα ἐπ' αὐτῶν. Πράγματι, πρόκειται περὶ τῆς γενικῶς ἀκολουθουμένης τακτικῆς, ἢ ὁποῖα, ἄλλωστε, εἶναι καὶ ἡ περισσότερον σύμφωνος πρὸς τὴν φύσιν τοῦ συνεταιριστικοῦ θεσμοῦ.

Ἐν τούτοις, προσήκει τώρα νὰ ἐξετασθῇ τὸ ζήτημα ἐκ τοῦ σύνεγγυς, καί, κατὰ πρῶτον, νὰ σημειωθῇ ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρχουν δύο εἰδῶν ἀποθεματικά, διάφορα, ἀναλόγως τῶν ἐπιφυλλασσομένων ἐπ' αὐτῶν δικαιωμάτων τοῦ συνεταιρισμοῦ : τὰ συλλογικὰ ἀποθεματικά καὶ τὰ ἀτομικὰ ἀποθεματικά.

Συλλογικὰ ἀποθεματικά

Λόγω τοῦ προορισμοῦ των (βλ. ἀνωτέρω) εἶναι κατὰ κανόνα ἀδιανέμητα.

Ἄλλὰ εἶναι δυνατόν ὁ προορισμός των νὰ ὑπερβληθῇ, ἤτοι τὸ μέγεθός των νὰ καταστῇ ἀνώτερον τῶν δυνατῶν κινδύνων καὶ τῶν πραγματικῶν ἀναγκῶν. Τοῦτο ἐνδέχεται νὰ συμβῇ εἴταν ἡ νομοθεσία ἢ τὸ καταστατικὸν ἐπιβάλλουν ἀπεριορίστως παρακράτησιν ὑπὲρ τοῦ ἀποθεματικοῦ κεφαλαίου. Αἱ ὑπερβάλλουσαι παρακρατήσεις, θεωρούμεναι ὡς ἀδικαιολόγητος παρακράτησις ἐκ τῶν ὀφειλομένων εἰς τοὺς συνεταιρίους ποσῶν, εἶναι δυνατόν νὰ ἀποδοθῶν εἰς αὐτούς :

Διὰ νὰ δώσωμεν εἰς τὸ ἐρώτημα αὐτὸ μίαν ἀπάντησιν γενικῆς σημασίας, ἅς τὴν ἀναζητήσωμεν ἐκτὸς τῶν εἰδικῶν περιπτώσεων καὶ ἅς ἐξετάσωμεν τί συμβαίνει εἰς τὴν περίπτωσιν τὴν ὁποῖαν βλαι αἱ νομοθεσίαι καὶ βλαι τὰ καταστατικὰ ὀφείλουσιν νὰ προβλέπουσιν : τὴν περίπτωσιν τῆς ἐκκαθαρίσεως τοῦ συνεταιρισμοῦ. Ἡ συνεταιριστικὴ θεωρία δίδει μίαν ἀπάντησιν, τὰ γεγονότα δίδουσιν τοῦλάχιστον δύο.

Ἡ θεωρία, πιστὴ εἰς τὰ διδάγματα τοῦ Buchez εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ τοῦ Raiffeisen εἰς τὴν Γερμανίαν (*), ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὴν καλουμένην «ἀφιλοκερδῆ μεταβίβασιν». Αὐτὸ σημαίνει ὅτι εἰς τὴν περίπτωσιν ἐκκαθαρίσεως, τὸ καθαρὸν ἐνεργητικὸν (**) δὲν κατανέμεται. Μεταβιβάζεται εἰς ἄλλον συνεταιρισμὸν ἢ εἰς μίαν ὁμοσπονδίαν συνεταιρισμῶν ἢ ἀκόμη εἰς μίαν ὀργάνωσιν δημοσίου δικαίου.

Ὁ κανὼν αὐτὸς ἀναγράφεται εἰς τὰ ἔντυπα τῶν καταστατικῶν σημαντικῶ ἀριθμῶ συνεταιριστικῶν ὁμοσπονδιῶν καὶ συχνὰ εἰς αὐτὸν τοῦτον τὸν νόμον.

Ἐπὶ τούτοις, ἐν τούτοις, νομοθεσίαι τινὲς αἱ ὁποῖαι, εἰς περίπτωσιν ἐκκαθαρίσεως, προδιαγράφουσιν τὴν διανομὴν τῶν ἀποθεματικῶν μεταξὺ τῶν συνεταιρίων. Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Dr Fauquet, παρομοία διάταξις ἔρχεται καταφανῶς εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς θεμελιώδεις κανόνες τοῦ συνεργατισμοῦ.

1) Βλέπετε πρῶτον μᾶθημα.

2) Καθαρὸν ἐνεργητικὸν εἶναι ὅ,τι ἀπομένει ἀπὸ τὴν ἐξόφλησιν τῶν χρηματικῶν ποσῶν τὰ ὁποῖα καταβλήθησαν ὑπὸ τῶν συνεταιρίων ἐπὶ τῶν συνεταιριστικῶν μερίδων. Πρόκειται κατὰ συνέπειαν περὶ φαινομενικῶν ἢ ἀποκρύφων ἀποθεματικῶν.

«Συμφώνως πρὸς τὴν ἀρχὴν ἐκ τῆς ὁποίας προέρχεται ὁ συνεταιριστικὸν κανὼν τῆς διανομῆς τῶν ἀποθεματικῶν, ἕκαστος συνεταιρὸς παρῶν κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἐκκαθαρίσεως δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀποσύρῃ παρὰ μόνον τὸ μέρος τῶν ἀποθεματικῶν εἰς τὸν σχηματισμὸν τοῦ ὁποίου συνέβαλεν.

Ἡ ἀριθμὸς τῶν μελῶν ἐνὸς συνεταιρισμοῦ, ὅσον ὀλίγα ἔτη καὶ ἂν ἐλειτούργησεν, ὑφίσταται ἀλλοίωσιν. Μερικοὶ συνεταιροὶ ἔπαυσαν νὰ ὑπάρχουν λόγῳ θανάτου ἢ παραιτήσεως, ἄλλοι εἶναι συνεταιροὶ τῆς τελευταίας ὥρας. Δυνάμει τοῦ δικαίωματος οἱ συνεταιροὶ, μέλη τοῦ συνεταιρισμοῦ κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἐκκαθαρίσεως, γίνονται κύριοι μέρους τῶν ἀποθεματικῶν τὰ ὁποία προέρχονται ἀπὸ πλεονάσματα παρακρατηθέντα ἐπὶ τῶν προκατόχων τῶν;

Ἡ συνεταιρισμὸς κατὰ τὴν λειτουργίαν του, εἶναι δυνατόν νὰ ἔχῃ πραγματοποιήσει πλεονάσματα ἀπὸ ἐργασίας μὲ μὴ μέλη. Εἶναι ἐπίσης δυνατόν νὰ ἔχῃ δεχθῇ δῶρα, κληροδοτήματα ἢ ἐπιχορηγήσεις. Ὅλα αὐτὰ τὰ στοιχεῖα τὰ ὁποία συνιστοῦν τὰ ἀποθεματικά δὲν εἶναι δυνατόν, κατὰ τὴν συνεταιριστικὴν ἠθικὴν, νὰ ἀποκτηθοῦν ἀπὸ τοὺς τελευταίους συνεταιροὺς καὶ νὰ διανεμηθοῦν μεταξὺ τῶν (1). Ἐξ ἄλλου, ἡ γενικῶς ἐφαρμοσμένη τακτικὴ εἶναι ἐκείνη καθ' ἣν ἡ κατανομή τῶν ἀποθεματικῶν γίνεται ἀναλόγως τῶν καταβληθέντων ποσῶν παρ' ἐκάστου συνεταιροῦ ἔναντι τῶν συνεταιριστικῶν του μερίδων. Οὕτω συμβαίνει τὸ ἑξῆς: ἕνας συνεταιρισμὸς ὁ ὁποῖος καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ὑπάρξεώς του ἐφήρμοσε τὸν συνεταιριστικὸν κανόνα τῆς κατανομῆς τῶν πλεονασμάτων ἀναλόγως τῶν πραγματοποιηθεισῶν ἐργασιῶν, τελειώνει τὴν ὑπαρξίν του διὰ κατανομῆς κατὰ τοὺς καπιταλιστικὸς κανόνας (2)».

Συμβαίνει ἐπίσης ἡ ἔλλειψις ἢ ἡ παρακμὴ τοῦ «συνεταιριστικοῦ πνεύματος» νὰ ὀδηγῇ εἰς τὴν ἐξαφάνισιν καὶ αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ συνεταιρισμοῦ. Μήπως δὲν ἐνεφανίσθησαν ἑταιρεῖαι ἀποκαλούμεναι συνεταιρισμοί, αἱ ὁποῖαι, ὅταν συνεχέντρωσαν σημαντικὰ ἀποθεματικά, ἀπεφάσισαν νὰ διαλυθοῦν διὰ νὰ ἰκανοποιήσουν τὴν ἀπλησίαν τῶν συνεταιρῶν (ἢ τῆς πλειοψηφίας τῶν συνεταιρῶν) νὰ γίνουσι κύριοι τῶν ἀποθεματικῶν καὶ αἱ ὁποῖαι προηγουμένως, καταργήσασαι τὸν κανόνα τῆς «ἀνοιχτῆς πόρτας», εἶχον ἀρνηθῆ τὴν εἰσδοχὴν νέων μελῶν διὰ νὰ ἐλαττώσουν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐπωφελομένων ἐκ τῆς κατανομῆς;

Παρόμοια γεγονότα δὲν ὀμιλοῦν ὑπὲρ τοῦ κανόνος τῆς «ἀφιλοκερδοῦς μεταβιβάσεως».

Μένει, ἐν τούτοις, τὸ ἀρχικὸν πρόβλημα τῶν ἀπεριορίστως καὶ ὑπερμέτρως

1) Εἰς τὰς παρατηρήσεις αὐτὰς τοῦ Dr Fauquet, ἀπὸ ἀπόψεως ἀυστηροῦς δικαιοσύνης θὰ ἔπρεπε νὰ προσθέσωμεν ὅτι, ἐὰν τὰ ἀποθεματικά θὰ ἔπρεπε νὰ κατανέμονται κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἐκκαθαρίσεως, θὰ ἔπρεπε νὰ κατανέμονται ἐπίσης καθ' ἣν στιγμὴν ἀποσύρεται πᾶς συνεταιρὸς.

2) G. Fauquet: «L' application aux réserves des règles coopératives», Revue de la coopération internationale (Londres, Alliance coopérative internationale) 30me année, n° 8, aout 1937, pp. 297-302.

εξογκωμένων αποθεματικῶν κεφαλαίων. Διὰ τὴν ἀποφευχθῆναι ἢ ὑπερβολικῆ καὶ ἀνώφελος (1) αὐτὴ ἐξογκωσις ἀρκεῖ ὁ νόμος καὶ τὸ καταστατικόν, ἐφ' ὅσον προβλέπουν τὴν παρακράτησιν ὠρισμένου ποσοστοῦ ἐξ ἐτησίων πλεονασμάτων διὰ τὰ αποθεματικά, τὰ ὀρίζουν ἐπὶ πλέον ὅτι ἡ παρακράτησις αὕτη θὰ παύῃ νὰ εἶναι ὑποχρεωτικῆ, ὅταν τὸ αποθεματικὸν φθάσῃ ὠρισμένον ἐπίπεδον ἐν σχέσει μὲ τὸ συνεταιριστικὸν κεφάλαιον.

Ἀτομικοποιημένα ἀποθεματικά

Εἶναι προφανὴς ἡ ἀνάγκη, διὰ τὸν συνεταιρισμὸν, νὰ διαθέτῃ ἐπαρκῆ ἀποθεματικά ἀλλὰ ὄχι πληθωρικά. Τὸ δικαίωμα ἐκάστου συνταίρου νὰ δύναται νὰ διεκδικῆ μέρος τῶν ἀποθεματικῶν καθ' ὃ μέτρον συνέβηκεν εἰς τὸν σχηματισμὸν αὐτῶν, εἶναι ὑποστηρίξιμον.

Τὸ σύστημα τῶν «ἀτομικοποιημένων ἀποθεματικῶν» ἐπιτρέπει νὰ συμβιβάξωμεν τὴν ἀνάγκην αὐτὴν πρὸς τὴν διεκδικησὶν αὐτὴν. Συναντᾶται πρὸ παντὸς εἰς τοὺς γεωργικοὺς συνεταιρισμοὺς πωλήσεως, κυρίως εἰς τὴν Δανίαν καί, ὑπὸ τὴν μορφήν τῶν revolving fund, εἰς τὸν Καναδᾶν, εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας. Συναντᾶται ἐπίσης εἰς τὴν Γαλλίαν, εἰς μερικοὺς μεγάλους καταναλωτικοὺς συνεταιρισμοὺς.

Ἡ ἀρχὴ τοῦ εἶναι ἀπλῆ. Ἀποδίδεται μὲ τὴν ἔννοιαν τῶν «ἀναβληθεισῶν ριστοῦρν». Κατὰ τὸ κλείσιμον τῆς ἐτησίας χρήσεως, ἡ ριστοῦρν ἢ μέρος τῆς ριστοῦρν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἕκαστος συνταίρος ἔχει δικαίωμα, παρακρατεῖται ὑπὸ τοῦ συνεταιρισμοῦ. Τὸ σύνολον τῶν παρακρατήσεων αὐτῶν ἀποτελεῖ τὰ ἀποθεματικά καὶ ἐκάστη παρακράτησις δύναται νὰ ἐξομοιωθῆ πρὸς μίαν πραγματοποιηθεῖσαν κατάθεσιν ἢ πρὸς ἕνα δάνειον παραχωρηθὲν ἀπὸ τὸν συνταίρον εἰς θάρος τοῦ ὁποίου ἐγένετο ἡ παρακράτησις.

Ὡς ἀποθεματικά, τὰ ποσὰ αὐτὰ παραμένουν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ συνταίρου καθ' ὅλην τὴν ἀναγκαίαν ἢ τὴν συμφωνηθεῖσαν χρονικὴν περίοδον.

Ὑπὸ τὴν ιδιότητά των ὡς δανείων ἢ καταθέσεων, τὰ ποσὰ αὐτὰ ἐγγράφονται εἰς τὰ διδόμενα εἰς τοὺς συνταίρους βιβλιάρια ἢ εἰς λογαριασμὸν ἀνοιγόμενον ἐπ' ὄνοματι ἐκάστου ἐξ αὐτῶν. Εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποδίδουν τόκον, ἐνῶ τὰ συλλογικὰ ἀποθεματικά, συλλογικὴ ἰδιοκτησία, δὲν δύναται φυσικὰ νὰ ἀποδίδουν.

Ὅταν ἕνας συνεταιρισμὸς συνεσώρευσεν ἀποθεματικά κρινόμενα ἐπαρκῆ, ἢ ὅταν ἐπέρχεται ἡ λήξις τῆς συμφωνηθείσης προθεσμίας, τὰ δάνεια αὐτὰ ἢ καταθέσεις—αἱ ὁποῖαι εἶναι κατὰ συνέπειαν ἀναβληθεῖσαι ριστοῦρν—ἐξοφλοῦνται κατὰ σειρὰν χρονολογικῆς προτεραιότητος. Ἐξοφλοῦνται, δηλαδὴ ἀντικαθίστανται, διὰ τῶν παρακρατήσεων αἱ ὁποῖαι ἐξακολουθοῦν νὰ ἀφαιροῦνται ἐξ ἐτησίων πλεονασμάτων.

1) Ἀνώφελος, ἐφ' ὅσον ἡ φαντασία τῶν συνταίριστῶν δὲν ἐξυψοῦται ὑπερᾶνω τῶν καθαρῶς οικονομικῶν ἐπιδιώξεων καὶ δὲν εὐρίσκει τρόπον νὰ χρησιμοποιῆ τὰ ἀποθεματικά αὐτὰ εἰς μίαν προσπάθειαν διαπαιδαγωγώσεως (βιβλιοθήκας, δισκοθήκας, κλπ.) εἰς μίαν ψυχαγωγικὴν ὀργάνωσιν (ἀθλητισμὸν, μουσικὴν, θέατρον, κινηματογράφον, ἐκδρομάς, κλπ.), εἰς κοινωνικὰ ἔργα (βοήθειαν διὰ τὴν στέγασιν, διαφόρους ἀσφαλίσεις, παιδικὰς κατασκηνώσεις, βρεφολογικοὺς σταθμοὺς, κλπ.), ἢ ἀκόμη εἰς ἔργα ἐκ τῶν ὁποίων θὰ ὠφελεῖτο τὸ σύνολον τῆς κοινωνίας ἐντὸς τῆς ὁποίας ζεῖ ὁ συνεταιρισμὸς.

Τὰ συλλογικά αποθεματικά είναι δυνατόν νά παρακρατούνται ἐκ παραλλήλου πρὸς τὰ ἀτομικοποιημένα αποθεματικά. Αὐξάνονται π.χ., μετὰ τὰ πλεονάσματα τὰ ὁποῖα προέρχονται ἀπὸ ἐργασίας μὲ μὴ μέλη, ἀπὸ κληροδοτήματα, ἀπὸ δωρεάς, ἐπιχορηγήσεις, κλπ. (1).

ΔΑΝΕΙΣΘΕΝ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ

Ἡ δυνατότης, διὰ τοὺς συνεταιρισμούς, νὰ ἐπιτυγχάνουν ἀπὸ τὰ μέλη των, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, τὸ σύνολον τῶν ἀναγκαίων διὰ τὴν λειτουργίαν κεφαλαίων ποικίλλει ἀναλόγως τοῦ σκοποῦ των, τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τῶν οἰκονομικῶν δυνατοτήτων τῶν μελῶν των: μερικοὶ γεωργικοὶ συνεταιρισμοὶ πωλήσεως, παραδείγματος χάριν, μερικοὶ ἀγροτικοὶ συνεταιρισμοὶ ἀποταμίευσως, εἶναι ἐνίοτε δυνατόν νὰ ἔχουν ἀνάγκην δανείων «ἐκκινήσεως».

Οἱ συνεταιρισμοὶ οἱ ὁποῖοι εὐημεροῦν, πρὸ παντὸς ἐκείνοι οἱ ὁποῖοι εὐημεροῦν ταχέως πρὶν ἀκόμη συγκεντρώσουν σημαντικὰ ἰδικὰ των κεφάλαια, ἔχουν ἀνάγκην ἐνὸς δανείου «ἀναπτύξεως» (μεγεθύνσεως, νέων ἐγκαταστάσεων, νέων ὑπὸ ἱκανοποίησιν ἀναγκῶν, τελειοποιήσεως τῶν τεχνικῶν μέσων, κλπ.).

Τὰ δανειακὰ αὐτὰ κεφάλαια θὰ ἐπιτευχθοῦν εὐκολώτερον καὶ ὑπὸ ὄρους ὀλιγώτερον ἐπαχθεῖς ἐφ' ὅσον τὰ μέλη των θὰ συνέβαλον εὐρύτερον εἰς τὸν σχηματισμὸν τοῦ συνεταιριστικοῦ κεφαλαίου καὶ θὰ συγκατετίθεντο νὰ ἀναλάβουν ὅσον τὸ δυνατόν ἀνωτέραν εὐθύνην, ἀποδεικνύοντες τὰς προθέσεις των διὰ τῆς σοβαρότητος τῆς θυσίας των.

Τὸ ποσὸν τοῦ συναφθησομένου δανείου ὑπολογίζεται κατὰ τρόπον ὥστε, συμφώνως πρὸς πᾶσαν λογικὴν πρόβλεψιν, νὰ βελτιώνη ἐπαρκῶς τὴν λειτουργίαν τοῦ συνεταιρισμοῦ διὰ νὰ δημιουργῆ ὁ ἴδιος τὰ μέσα ἐξοφλήσεώς του.

Κανονικῶς καὶ νομοθετικῶς, σκοπὸς τῶν συνεταιριστῶν εἶναι νὰ γίνουσι κύριοι τῆς ἐπιχειρήσεώς των, ἤτοι νὰ τὴν καταστήσουν προοδευτικῶς ἀνεξάρτητον τῶν ξένων κεφαλαίων (ἐξαιρέσει, φυσικᾶ, τῶν βραχυπροθέσμων δανείων, τῶν πιστώσεων τῶν προμηθευτῶν κλπ.).

Ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ, ἡ ἐκλογή τῆς πηγῆς ἐκ τῆς ὁποίας πρέπει νὰ ἀντλοῦνται τὰ κεφάλαια διὰ δανείου δὲν εἶναι χωρὶς ἐνδιαφέρον.

Προφανῶς ἡ πλησιεστέρα πηγή εὐρίσκεται μεταξὺ τῶν ἰδίων τῶν συνεταιριστῶν. Μέγας ἀριθμὸς συνεταιρισμῶν, ἰδιαιτέρως καταναλωτικῶν συνεταιρισμῶν, προμηθεύονται ἐπαρκῆ κεφάλαια καὶ ὑπὸ ὄρους ὀλίγον ἐπαχθεῖς, ἐνθαρρύνοντες καὶ δεχόμενοι τὴν ἀποταμίευσιν τῶν μελῶν του, ὑπὸ μορφήν ἐντόκων καταθέσεων (ὄψεως ἢ ἐπὶ προθεσμίᾳ). Ἡ Φιλλανδία, χώρα πτωχὴ ἀπὸ ἀπόψεως κεφαλαίων, ἀλλὰ πλουσία ἀπὸ ἀπόψεως συνεταιριστικῆς δραστηριότητος, προσφέρει ἐξαιρετον παράδειγμα τῆς τακτικῆς αὐτῆς. Ἐπίσης, συνεταιρισμοὶ οἱ ὁποῖοι ἔχουν δώσει δείγματα τῆς ἀντοχῆς των δύνανται νὰ θέσουν εἰς κυκλοφορίαν μεταξὺ τῶν μελῶν των ὁμολογίας ἢ νὰ ἐνθαρρύνουν τὰ μέλη των νὰ ἐγγραφοῦν καὶ ἐξοφλήσουν συμ-

1) Τὰ προερχόμενα ἀπὸ ἐργασίας μὲ μέλη πλεονάσματα, δύνανται ἐπίσης, ὅπως εἰς τὴν Σουηδίαν π.χ. νὰ παραχωροῦνται εἰς εἰδικούς ἀτομικούς λογαριασμούς, παρεχομένης οὕτω τῆς εὐχερείας εἰς τὰ μὴ μέλη νὰ ἐξοφλοῦν τὰς συνεταιριστικὰς των μερίδας αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀπαράιτητοι διὰ νὰ προσδώσουν εἰς αὐτοὺς τὴν ιδιότητα τοῦ μέλους.

πληρωματικές συνεταιριστικές μερίδας. Τέλος, δύνανται να χρησιμοποιούν το σύστημα των ατομικοποιημένων αποθεματικών συλλογικής χρήσεως.

Μία άλλη πηγή δανείου, αρκετά προσιτή ακόμη, προσφέρεται από άλλους συνεταιρισμούς ή από δημοσπονδιακούς συνεταιριστικούς οργανισμούς και, κυρίως, από τας συνεταιριστικές Τραπέζας. Τοῦτο συμβαίνει εἰς τὰς συνεταιριστικές κινήσεις αἱ ὁποῖαι ἔφθασαν εἰς ὑψηλὸν βαθμὸν ἀναπτύξεως.

Τέλος, οἱ συνεταιρισμοὶ δύνανται νὰ προσφύγουν εἰς Τραπέζας ἢ ἄλλους ἰδιωτικούς οργανισμούς ἢ εἰς κρατικές πιστώσεις αἱ ὁποῖαι τίθενται εἰς τὴν διάθεσίν των ὑπὸ ὠρισμένης προϋποθέσεως.

ΠΡΟ-ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΚΑΛΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ

Δὲν πρόκειται νὰ δώσωμεν ἐδῶ συνταγὰς καλῆς διαχειρίσεως. Ἄλλὰ εἶναι χρήσιμον νὰ προσελκυσώμεν τὴν προσοχὴν ἐπὶ μερικῶν εἰδικῶν χαρακτηριστικῶν τῆς συνεταιριστικῆς διαχειρίσεως, τὰ ὁποῖα προέρχονται ἀπὸ τὴν πείραν ἢ αὐτὴν τὴν φύσιν καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ θεσμοῦ.

Ἄφ' ἑνός, ἡ οἰκονομικὴ διαχείρισις ἐνὸς συνεταιρισμοῦ ὁμοιάζει μὲ τὴν διαχείρισιν πάσης ἄλλης ἐπιχειρήσεως, κυρίως ὅσον ἀφορᾷ ὠρισμένας στοιχειώδεις προφυλάξεις αἱ ὁποῖαι δέον νὰ ληφθῶν, παραδείγματος χάριν : ἐπαγρύπνησις ἐπὶ τῆς «ρευστότητος» τοῦ ἀπολογισμοῦ, δηλαδὴ νὰ ἐξασφαλισθῆ ὅτι τὰ ἀμέσως διαθέσιμα κεφάλαια εἶναι ἀρκετὰ νὰ καλύψουν τὰ βραχυπρόθεσμα χρέη, νὰ μὴ διατίθεται δι' «ἀκίνητοποιήσεις» πολὺ μεγάλη ἀναλογία τῶν πόρων τοῦ συνεταιρισμοῦ. Γενικῶς, αἱ ἀκίνητοποιήσεις δέον νὰ μὴ ὑπερβαίνουν τὸ ποσοδὸν τῶν «διαθεσίμων κεφαλαίων», νὰ πραγματοποιοῦνται ἀρκετὰ ἀποσβέσεις διὰ νὰ συμψηφίζον τὴν φθορὰν καὶ τὴν ὑποτίμησιν τοῦ τεχνικοῦ ἐξοπλισμοῦ καὶ τῶν ἐγκαταστάσεων.

Τὴν φρόνησιν αὐτὴν, οἱ διοικοῦντες τὸν συνεταιρισμὸν ὀφείλουν νὰ ἀκολουθήσουν ἀκόμη προσεκτικώτερον ἀπὸ τοὺς διοικοῦντας μίαν κερδοφόρον ἐπιχείρησιν, διότι κατὰ τὰ πρῶτα βήματα εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ διαθέτουν πείραν καὶ διότι, τὰ κεφάλαια ποὺ διαχειρίζονται ἀνήκουν εἰς πρόσωπα μὲ ἀσθενῆ μέσα.

Ἄφ' ἑτέρου, δηλ. κατ' αὐτὸν τοῦτον τὸν προσανατολισμὸν τῶν πράξεων διαχειρίσεως, αἱ μέθοδοι ἐνὸς συνεταιρισμοῦ καὶ αἱ μέθοδοι μιᾶς κερδοφόρου ἐπιχειρήσεως δύνανται νὰ διαφέρουν λόγῳ τῆς διαφορᾶς τῆς φύσεως καὶ τοῦ σκοποῦ τὴν ὁποίαν παρετηρήσαμεν μεταξὺ τῶν δύο εἰδῶν τῶν ὀργανώσεων. Ὅπως εἶδομεν ὁ σκοπὸς τῆς κερδοφόρου ἐπιχειρήσεως εἶναι νὰ δημιουργῆ ὅσον τὸ δυνατὸν σπουδαιότερα μερίσματα, δηλαδὴ τὸ ἀνώτερον συνολικὸν κέρδος, καὶ τὸ συνολικὸν κέρδος δύναται νὰ αὐξάνη καὶ ἂν ἀκόμη τὸ πραγματοποιούμενον μερικὸν κέρδος ἐπὶ ἐκάστης πράξεως ἐλαττώνεται (ἀρκεῖ ὁ ἀριθμὸς τῶν πράξεων νὰ αὐξάνη ἐπαρκῶς). Ὁ συνεταιρισμὸς, ὅπως πᾶσα ἐπιχείρησις παροχῆς ὑπηρεσίας, ἔχει ὡς σκοπὸν νὰ προσφέρῃ τὰς καλυτέρας ὑπηρεσίας ὑπὸ τοὺς καλυτέρους ὄρους· τὸ μέσον τὸ ὁποῖον ἐπιτρέπει τὴν προσέγγισιν τῆς τιμῆς τῆς ὑπηρεσίας πρὸς τὸ κόστος τῆς, εἶναι ἡ ριστοῦρ· αὐτὸ σημαίνει ὅτι τὸ «συνεταιριστικὸν πλεονέκτημα», ἐν

ἀντιθέσει πρὸς τὸ καπιταλιστικόν, μετράται ἀπὸ τὸ πραγματοποιούμενον πλεόνασμα, τῶν εἰσπράξεων ἐπὶ ἐκάστης πράξεως (1).

Μία οὐσιώδης προϋπόθεσις τῆς καλῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως καὶ πρέπει νὰ τὸ υπογραμμίσωμεν ὅταν πρόκειται περὶ συνεταιρισμοῦ, εἶναι ἡ καλὴ λογιστική, δηλ. μία λογιστικὴ προσηρμοσμένη πρὸς τὸν ἰδιαιτέρον σκοπὸν τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ ἐπιμελῶς τηρουμένη. Εἶναι κατὰ συνέπειαν σημαντικὸν ἕνας συνεταιρισμὸς νὰ δύναται νὰ διαθέτῃ τὰς ὑπηρεσίας ἐνὸς καταλλήλου λογιστοῦ, καὶ ἂν ἀκόμη δὲν διαθέτῃ τὰ μέσα διὰ νὰ ἀπασχολῇ τὸν λογιστὴν αὐτὸν κατὰ πλήρη ἀπασχόλησιν. Εἶναι ἐπίσης σημαντικὸν οἱ ἐλεγκταὶ τῶν λογαριασμῶν νὰ ἐκλέγονται καλῶς καὶ νὰ ἐκτελοῦν τὸ καθήκον των εὐσυνειδήτως.

Τέλος, ὁ ἐλεγχος τῶν ἐλεγκτῶν τῶν λογαριασμῶν, ὁ ὁποῖος ἀσκεῖται ἐν ὄνοματι τῶν συνεταιρίων, δεόν νὰ συμπληρῶνεται ὑπὸ ἐνὸς ὄργανου «ἐποπτείας» λειτουργοῦντος ἐκτὸς τοῦ συνεταιρισμοῦ.

Ἡ ἐποπτεία αὕτη ἐκ τοῦ γεγονότος (2) ὅτι ἀσκεῖται ὑπὸ εἰδικῶν καὶ ἀνεξαρτήτων ἐμπειρογνομόνων, ἐπιτρέπει ἔτι περισσότερον τὴν βελτίωσιν τῶν μεθόδων τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τοῦ συνεταιρισμοῦ καὶ ἐνισχύει τὴν πίστιν τοῦ ἔναντι τῶν τρίτων. Οἱ συνεταιρισμοὶ τῶν περισσοτέρων χωρῶν τῆς Εὐρώπης ὀφείλουσιν σημαντικὸν μέρος τῆς σταθερότητός των καὶ τῆς εὐημερίας των εἰς τὴν ὑποχρεωτικὴν ἐποπτεῖαν τῶν λογαριασμῶν των ὑπὸ ἐνὸς ἐξωτερικοῦ ὄργανου κατ' ἀπαίτησιν τοῦ νόμου.

Ἐρωτηματολόγιον

1. Πῶς ἐκδηλοῦται, εἰς τὴν διοικητικὴν καὶ οἰκονομικὴν ὀργάνωσιν (τέκτρον καὶ πέμπτον μᾶθημα), ὁ χαρακτήρ τοῦ συνεταιριστικοῦ θεσμοῦ ὡς συλλογικοῦ ὄργανου προσώπων, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἑταιρείαν τῶν κεφαλαίων;

2. Ἀναζητήσατε, εἰς τὸ μᾶθημα αὐτὸ καὶ εἰς τὸ προηγούμενον, ὅλας τὰς διατάξεις αἱ ὁποῖαι προστατεύουσιν τὰ συμφέροντα τῶν πιστωτῶν τοῦ συνεταιρισμοῦ καὶ ἐνισχύουσιν, κατὰ συνέπειαν, τὴν πίστιν αὐτοῦ.

3. Ἀπὸ τί ἀποτελοῦνται τὰ «κύρια κεφάλαια» ἐνὸς συνεταιρισμοῦ; Αἱ καταθέσεις ἀποταμιεύσεως τῶν συνεταιριστῶν ἀποτελοῦν μέρος τῶν ἰδίων κεφαλαίων τοῦ συνεταιρισμοῦ;

4. Ἐκ τῶν τριῶν στοιχείων ἐκ τῶν ὁποίων συντίθενται τὰ κεφάλαια τὰ ὁποῖα δύναται νὰ διαθέσῃ ὁ συνεταιρισμὸς, ποῖον στοιχίζει εἰς αὐτὸν ὀλιγώτερον;

α) τὸ συνεταιριστικὸν κεφάλαιον;

β) τὰ συλλογικὰ ἀποθεματικά;

γ) τὸ κεφάλαιον ἐκ δανείου;

5. Κατὰ τὴν γνώμη σας, διατί δικαιολογεῖται ἡ παροχὴ τόκου διὰ τὰς

1) Ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ, εἶναι δυνατόν νὰ διαθέσῃ κανεὶς ἐποφελῶς τὴν λεπτολόγον ἀλλὰ ἐμπεριστατωμένην ἀνάλυσιν τοῦ Dr. Fauquet εἰς : Le secteur coopératif op. cit., au chapitre intitulé : «Gestion de service et gestion de rapport : la rente de coopération», pp. 87-99.

2) Τὸ ὄργανον αὐτὸ εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάγεται εἰς μίαν ὁμοσπονδίαν συνεταιρισμῶν ἢ εἰς μίαν κυβερνητικὴν ὑπηρεσίαν.

συμπληρωματικᾶς συνεταιριστικᾶς μερίδας ἐπὶ πλέον τῶν προβλεπομένων ὑπὸ τοῦ καταστατικοῦ ὡς ὑποχρεωτικῶν καὶ ὄχι διὰ τὰς ὑποχρεωτικᾶς συνεταιριστικᾶς μερίδας ;

6. Εἰς τὸν συνεταιρισμόν, τὸ συνεταιριστικὸν κεφάλαιον ἔχει τὴν αὐτὴν χρησιμότητα ποῦ ἔχει εἰς τὴν ἀνώνυμον ἑταιρείαν τὸ μετοχικὸν κεφάλαιον ; Ἔχει τὸν αὐτὸν σκοπὸν ; Ἔχει τὰ αὐτὰ δικαιώματα ;

7. Ἡ εὐθύνη ἐκάστου συνεταίρου μετᾶται ἀναλόγως τοῦ ποσοῦ δι' οὐ συμβάλλει εἰς τὸν σχηματισμὸν τοῦ συνεταιριστικοῦ κεφαλαίου ἢ μόνον ἀναλόγως τοῦ ποσοῦ τῶν πραγματικῶς καταβληθεισῶν δόσεων ἐκ τοῦ συνόλου τῆς συμβολῆς του ;

Ποῖον ποσὸν προσθέτει εἰς τὴν πιστωτικὴν ἐπιφάνειαν ἐνὸς συνεταιρισμοῦ μία συνεταιριστικὴ μερίς ἐν μέρει ἐξωφλημένη ;

8. Ἀποδείξατε ὅτι ὁ σχηματισμὸς τῶν συλλογικῶν ἀποθεματικῶν συνιστᾷ συμμετοχὴν τῶν συνεταίρων εἰς τὰ ἴδια κεφάλαια τοῦ συνεταιρισμοῦ.

9. Ἐλέχθη ὅτι ὁ συνεταιρισμὸς δὲν λειτουργεῖ μόνον πρὸς ὄφελος τῶν μελῶν του ἀλλὰ καὶ δι' αὐτῶν. Βλέπετε εἰς τὸ παρὸν μάθημα καμμίαν διαπίστωσιν τῆς ἀρχῆς αὐτῆς ;

10. Τὰ προερχόμενα ἐξ ἐργασιῶν μὲ μὴ μέλη πλεονάσματα δύνανται νὰ διανεμηθοῦν μεταξὺ τῶν μελῶν τοῦ συνεταιρισμοῦ ;

11. Ὁ συνεταιρισμὸς δανειζόμενος κατὰ προτίμησιν ἀπὸ τὰ μέλη του τὰ συμπληρωματικὰ κεφάλαια τῶν ὁποίων δύνανται νὰ ἔχη ἀνάγκη, ἐπιτυχᾶνει μόνον τὸ πλεονέκτημα τῆς μικροτέρας ἐπιβαρύνσεως διὰ τόκων ; Ἐὰν ὄχι, ποῖα ἄλλα πλεονεκτήματα ἐπιτυχᾶνει ;

12. Δύνασθε νὰ φαντασθῆτε ἕνα μέσον ἐμπνεόμενον ἀπὸ αὐτὴν τὴν συνεταιριστικὴν ἰδέαν, τὸ ὁποῖον ἐπιτρέπει εἰς τὸν συνεταιρισμόν νὰ ἐξασφαλίσῃ τὰς ὑπηρεσίας ἐνὸς πεπειραμένου λογιστοῦ, καὶ ἂν ἀκόμη δὲν διαθέτει τοὺς ἀναγκαίους πόρους διὰ νὰ τὸν χρησιμοποιήσῃ κατὰ πλήρη ἀπασχόλησιν ;

13. Κατὰ τὴν γνώμην σας, ποῖοι λόγοι καθιστοῦν ἀναγκαίαν τὴν ἐτησίαν ἐποπτεῖαν τῶν λογαριασμῶν ἐνὸς συνεταιρισμοῦ ὑπὸ ἐνὸς ἐξωτερικοῦ ὄργανου καὶ ἂν ἀκόμη οἱ λογαριασμοὶ αὐτοὶ ἔχουν ἐπαληθευθῆ ὑπὸ τῶν ἐλεγκτῶν τοὺς ὁποίους ὤρισεν ἡ γενικὴ συνέλευσις ;

Συμπληρωματικὴ ἀνάγνωσις

Βλέπετε σχετικὸν πίνακα εἰς τὸ τέλος, ἀριθ. 3, 26, 30, 31, 42, 47, 50, 57.

ΕΚΤΟΝ ΜΑΘΗΜΑ

ΜΕΡΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΔΙΑΡΘΡΩΣΕΩΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ

Τώρα ποῦ εἶχομεν τὴν εὐκαιρίαν νὰ σκεφθῶμεν ἐπὶ τῆς ἰδιαιτέρας φύσεως τοῦ συνεταιριστικοῦ θεσμοῦ καὶ ἐπὶ τῶν ἰδιαιτέρων χαρακτηριστικῶν τῆς ὀργάνωσός καὶ λειτουργίας τὰ ὁποῖα προκύπτουν ἀπὸ τὴν φύσιν αὐτὴν, εἴμεθα προετοιμασμένοι διὰ νὰ προχωρήσωμεν εἰς τὴν ἐξέτασιν μερικῶν προβλημάτων διαρ-

θρώσεως και διαχειρίσεως τὰ ὅποια δύνανται νὰ τεθοῦν πρὸ τῆς συστάσεως και κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν ἐνδὸς συνεταιρισμοῦ (1).

Εἰς τὸ μάθημα αὐτὸ θὰ ἀπασχοληθῶμεν μὲ τὰς κατ' ἀνώτατον ὅριον διαστάσεις μιᾶς συνεταιριστικῆς ὀργανώσεως. Ἀκολουθῶν θὰ θέσωμεν τὸ ἐρώτημα ἐὰν και ὑπὸ ποίους ὅρους ἕνας και ὁ αὐτὸς συνεταιρισμὸς δύνανται νὰ ἀσκήσῃ πολλὰς διαφοροτικὰς λειτουργίας.

ΜΕΓΑΣ ἢ ΜΙΚΡΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ

Δεδομένου ὅτι ἡ ἔνωσις τῶν ἀσθενεστέρων εἶναι ἐκείνη ἢ ὅποια δημιουργεῖ τὴν ἰσχύον των, ἔχομεν συχνὰ τὴν τάσιν νὰ συμπεραίνωμεν ὅτι ὅσον μεγαλύτερον ἀριθμὸν μελῶν ἔχει ἕνας συνεταιρισμὸς τόσο περισσότερο θὰ εἶναι στερεῶς ἐγκατεστημένος.

Τὸ ζήτημα χρήζει ἐρεῦνης

Τὸ θέαμα τῶν ἰσχυρῶν συγκεντρωμένων κεφαλαιοκρατικῶν ἐπιχειρήσεων ἐδημιούργησε μίαν εὐνοϊκὴν προκατάληψιν ὑπὲρ τῶν μεγάλων ἐπιχειρήσεων. Κατώρθωσε νὰ ὑποβάλλῃ τὴν ὑπόθεσιν ἐνδὸς κανόνος ὁ ὅποιος θὰ ἠδύνατο νὰ διατυπωθῇ ὡς ἑξῆς : ἡ ἀποτελεσματικότης και αἱ διαστάσεις μιᾶς οἰασδήποτε ἐπιχειρήσεως συμβαδίζουν. Ἔχει, ἐν τούτοις, διαπιστωθῆ ὅτι ὁ κανὼν αὐτὸς δὲν ἐφαρμόζεται εἰς ὅλας τὰς ἐπιχειρήσεις (π.χ. τὰς ἐπιχειρήσεις ἠλεκτρισμοῦ, τηλεφώνου, τῶν ὁποίων αἱ δαπάναι ἐκμεταλλεύσεως αὐξάνουσι συχνὰ μὲ τὴν αὐξησιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πελατῶν των). Παύει ἐπίσης νὰ ἐφαρμόζεται ὅταν ὠρισμένα διαστάσεις ξεπεραστοῦν. Ἐξ ἄλλου, εἰς τὰς περισσότερας χώρας και εἰς τὰς χώρας ἀκόμη μὲ κολοσσιαίας ἐπιχειρήσεις, ὅπως αἱ Ἠνωμένα Πολιτεῖαι, αἱ μικραὶ και μέσαι ἐπιχειρήσεις δὲν ἔπαυσαν νὰ πολλαπλασιάζονται και νὰ εἶναι ὀλιγώτερον εὐπαθεῖς εἰς τὰς οἰκονομικὰς κρίσεις, ἀποδεικνύουσαι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὰς ἰδίας των ἀρετάς. Τέλος, και προπαντὸς, οἰοδῆποτε και ἂν εἶναι οἱ διέποντες τὰς κεφαλαιοκρατικὰς ἐπιχειρήσεις κανόνες, δὲν ἐφαρμόζονται κατ' ἀνάγκην ὅλοι εἰς τὰς συνεταιριστικὰς ἐπιχειρήσεις.

Πράγματι, ὅσον ἀφορᾷ τὸ πρόβλημα ποῦ μᾶς ἀπασχολεῖ, ὅπως και εἰς πολλὰ ἄλλα, συμβαίνει κάτι διάφορον εἰς τοὺς συνεταιρισμοὺς, λόγῳ τῆς φύσεως και τῶν ἐπιδιώξεων των.

Λόγῳ τοῦ ἰδιαιτέρου ἀντικειμένου των, ὑπάρχουσι συνεταιρισμοὶ οἱ ὅποιοι ὀφείλουσι νὰ εἶναι και νὰ παραμείνουσι μικροί, ὅπως π.χ. οἱ ἀγροτικοὶ πιστωτικοὶ συνεταιρισμοὶ και οἱ συνεταιρισμοὶ ἀποταμιεύσεως. Ὑπάρχουσι ἄλλοι, ὅπως οἱ ἀσφαλιστικοὶ συνεταιρισμοί, οἱ ὅποιοι ἀπὸ τῆς συστάσεώς των ὀφείλουσι νὰ συγκεντρῶναι τὸν μεγαλύτερον δυνατὸν ἀριθμὸν ἢ νὰ ἐπεκτείνωνται ἐπὶ ἀρκετὰ εὐρείας περιοχῆς διὰ νὰ κατανέμουσι τοὺς κινδύνους. Κατὰ τὸ πλεῖστον οἱ νεοσύστατοι συνε-

1) Εἰς τὸ μάθημα αὐτὸ, ὅπως και εἰς τὰ προηγούμενα, δὲν πρόκειται παρὰ μόνον διὰ τοὺς «πρωτοβαθμίους» συνεταιρισμοὺς, δηλ. δι' ἐκείνους οἱ ὅποιοι συγκεντρῶνουν ὡς μέλη άτομα. Αἱ ὁμάδες συνεταιρισμῶν (ὁμοσπονδία, ἐνώσεις, κλπ.) θὰ ἔξεταστοῦν εἰς μεταγενέστερον μάθημα.

ταιρισμοί παρουσιάζουν κατά τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον μετρίας διαστάσεις, ἔχουν ὁμως τὴν δυνατότητα νὰ ἀναπτυχθοῦν φυσιολογικά.

Κανονικῶς, τὰ μέλη ἐνὸς ἐργατικοῦ συνεταιρισμοῦ παραγωγῆς, ἐνὸς συνεταιρισμοῦ κατοικίας, δὲν εἶναι πολυάριθμα. Ἐπίσης οἱ συνεταιρισμοὶ τοῦ ἀγροτικοῦ περιβάλλοντος σπανίως συγκεντρώνουν μέγαν ἀριθμὸν μελῶν (ἐκτὸς τῶν προμηθευτικῶν γεωργικῶν συνεταιρισμῶν, τῶν συνεταιρισμῶν οἱ ὅποιοι πωλοῦν, κυρίως εἰς τὰς ἀγορὰς τοῦ ἐξωτερικοῦ, προϊόντα μικρᾶς ἀξίας, καὶ τῶν συνεταιρισμῶν οἱ ὅποιοι ὀφείλουν νὰ διαθέτουν σημαντικὰς ἐγκαταστάσεις π.χ. σφαγεῖα).

Τὸ πρόβλημα τῶν μεγάλων διαστάσεων καὶ τῆς προσαρμογῆς πρὸς τὰς δημιουργουμένας ἐξ αὐτῶν νέας συνθήκας τίθεται πρὸ παντὸς διὰ τοῦς καταναλωτικῶς καὶ γενικώτερον διὰ τοῦς προμηθευτικῶς συνεταιρισμοῦς.

Πράγματι, ὑπάρχουν πολὺ μεγάλοι καταναλωτικοὶ συνεταιρισμοὶ εἰς τὴν Γαλίαν, φθάνουν καὶ ξεπερνοῦν τὰ 200.000 μέλη (ἕνας μάλιστα συνεταιρισμὸς ἔχει 280.000 μέλη). Εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ὁ συνεταιρισμὸς London Co-operative Society ἀριθμεῖ πλέον τοῦ ἐνὸς ἑκατομμυρίου μέλη. Ὁ μεγαλύτερος ἀγροτικὸς προμηθευτικὸς συνεταιρισμὸς τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν, ὁ Co-operative Grange League Federation Exchange (G. L. E.), πρὸ πολλοῦ ὑπερέβη τὰ 100.000 μέλη.

Ἐν τούτοις, ὑπάρχουν καὶ καταναλωτικοὶ συνεταιρισμοὶ πολὺ μικροὶ : εἰς τὴν Δανίαν κἄτα μέσον ὄρον ἀριθμοῦν 225 μέλη⁽¹⁾.

Παρομοία διαφορὰ διαστάσεων τῶν καταναλωτικῶν συνεταιρισμῶν, ἀποδεικνύει ὅτι ἡ ἀποτελεσματικότης τῶν δὲν ἐξαρτᾶται μόνον, ἢ δὲν ἐξαρτᾶται οὐσιωδῶς ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν του.

(Συνεχίζεται)

1) Εἰς τὴν ἰδίαν χώραν ὁ μέσος αὐτὸς ὄρος εἶναι 270 διὰ τοῦς γεωργικοῦς συνεταιρισμοῦς πωλήσεως καὶ 50 διὰ τοῦς ἀγροτικοῦς προμηθευτικοῦς συνεταιρισμοῦς.